

Wikipedia

Mikkelin Kehitysyhtiö Miksei Oy

Markkinakartoitus: Keski-Aasian kierto- ja biotalousalan markkinat ja niiden mahdollisuudet suomalaisille yrityksille

Julkaisu toteutetaan osana

”Bisnestä bioteknologiasta ja kiertotaloudesta” -raja-alueyhteistyöhanketta, jota toteuttaa Mikkelin kehitysyhtiö Miksei Oy yhteistyössä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin kanssa

MIKSEI MIKKELI

Business in Biotechnology

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Sisällisluettelo

1.	TIIVISTELMÄ	3
2.	KESKI-AASIA ALUE	4
2.1.	Yleiskuvaus.....	4
2.2.	Suomen suhteet ja kehitysyhteistyö Keski-Aasiassa.....	4
2.3.	Riskit.....	5
2.4.	Mahdollisuudet.....	6
2.5.	Suomen kauppa Keski-Aasian maiden kanssa.....	6
2.6.	Kansainvälisten rahoituslaitosten tarjoamat mahdollisuudet.....	7
2.7.	EU:n tuki.....	8
2.8.	Markkinoille pääsyn kanavat.....	9
2.9.	Oleelliset kontaktit.....	10
3.	KAZAKSTAN	12
3.1.	Yleistä.....	12
3.2.	Lyhyt makrokuvaus.....	13
3.3.	Kierto- ja bioteknologian markkinat.....	20
3.4.	Suomalaisten yritysten mahdollisuudet.....	23
3.5.	Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen.....	25
3.6.	Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset.....	27
3.7.	Logistiikka.....	29
3.8.	Paikallisen henkilökunnan palkkaus.....	30
3.9.	Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoteryhmistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla.....	32
3.10.	Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta.....	32
3.11.	Hyödylliset yhteystiedot.....	33
3.12.	Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle.....	39
3.13.	Uhat ja mahdollisuudet.....	39
3.14.	Tulevat investoinnit, infrahankkeet ja konsultointiprojektit.....	41
4.	UZBEKISTAN	46
4.1.	Yleistä.....	46
4.2.	Lyhyt makrokuvaus.....	47
4.3.	Kierto- ja bioteknologian markkinat.....	55
4.4.	Suomalaisten yritysten mahdollisuudet.....	57
4.5.	Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen.....	59
4.6.	Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset.....	62
4.7.	Logistiikka.....	64
4.8.	Paikallisen henkilökunnan palkkaus.....	64
4.9.	Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoteryhmistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla.....	66
4.10.	Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta.....	66
4.11.	Hyödylliset yhteystiedot.....	69
4.12.	Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle.....	72
4.13.	Uhat ja mahdollisuudet.....	73
4.14.	Tulevat investoinnit, infrahankkeet ja konsultointiprojektit.....	75
5.	KIRGISIA (KIRGISTAN)	79
5.1.	Yleistä.....	79
5.2.	Lyhyt makrokuvaus.....	80
5.3.	Kierto- ja bioteknologian markkinat.....	87
5.4.	Suomalaisten yritysten mahdollisuudet.....	91
5.5.	Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen.....	92

Iakov Dondych & Fanny Dondych

5.6.	Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset	94
5.7.	Logistiikka	96
5.8.	Paikallisen henkilökunnan palkkaus	97
5.9.	Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoterhymistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla.....	99
5.10.	Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta.....	99
5.11.	Hyödylliset yhteystiedot	100
5.12.	Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle	104
5.13.	Uhat ja mahdollisuudet	105
5.14.	Tulevat investoinnit, infrahankeet ja konsultointiprojektit	107
6.	TADŽIKISTAN	115
6.1.	Yleistä	115
6.2.	Lyhyt makrokuvaus	117
6.3.	Kierto- ja bioteknologian markkinat.....	125
6.4.	Suomalaisten yritysten mahdollisuudet.....	128
6.5.	Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen.....	129
6.6.	Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset	132
6.7.	Logistiikka	132
6.8.	Paikallisen henkilökunnan palkkaus	133
6.9.	Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoterhymistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla.....	134
6.10.	Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta.....	134
6.11.	Hyödylliset yhteystiedot	134
6.12.	Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle	135
6.13.	Uhat ja mahdollisuudet	136
6.14.	Tulevat investoinnit, infrahankeet ja konsultointiprojektit	137
7.	TURKMENISTAN	142
7.1.	Yleistä	142
7.2.	Lyhyt makrokuvaus	144
7.3.	Kierto- ja bioteknologian markkinat.....	147
7.4.	Suomalaisten yritysten mahdollisuudet.....	148
7.5.	Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen.....	149
7.6.	Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset	150
7.7.	Logistiikka	150
7.8.	Paikallisen henkilökunnan palkkaus	151
7.9.	Hyödylliset yhteystiedot	152
7.10.	Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle	152
7.11.	Uhat ja mahdollisuudet	152
7.12.	Tulevat investoinnit, infrahankeet ja konsultointiprojektit	153

Iakov Dondych & Fanny Dondych

1. TIIVISTELMÄ

Keski-Aasian alueeseen (CA) kuuluvat Kazakstan, Kirgisian tasavalta, Tadžikistan, Turkmenistan ja Uzbekistan. Se on monimuotoinen alue, joilla on suuri strateginen merkitys maantieteellisen sijaintinsa ja luonnonvarojensa vuoksi.

Keski-Aasian mailla on enemmän yhteistä kuin maantiede; mailla on myös samanlainen perintö ja yhteinen visio tulevaisuudesta.

Viime aikoina Keski-Aasian alueella on tapahtunut suuria muutoksia. Alueella on geopolittisia jännitteitä ja kamppailu resurssien hallussapidosta kiihtyy. Yksi aluetta yhtenäistävästä tekijöistä ovat modernit elementit, joihin kuuluu maallinen hallintojärjestelmä.

Tärkeimmät ovat Keski-Aasian suurimpien valtioiden Kazakstanin ja Uzbekistanin väliset suhteet, joilla on valtava merkitys alueen kestäväälle kehitykselle ja alueelliselle yhteistyölle.

Suomen kehitysyhteistyön kohdemaat alueella ovat Kirgisia, Tadžikistan ja Uzbekistan. Tavoitteena on kehittää oikeusvaltiota, synnyttää kestäväää talouskasvua ja parantaa luonnonvarojen hallintaa. Suomi toimii osana Euroopan unionia ja toteuttaa politiikallaan EU:n Keski-Aasian strategiaa.

Keski-Aasiassa on useita riskitekijöitä. Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen pitkäaikaiset teollisuus- ja liikenneyhteydet katkesivat. Kaikkein monimutkaisimmat rajaneuvottelut koskevat Ferghanan laaksoa, jossa on lukemattomia erillisalueita, ja kaikilla kolmella sen jakavalla maalla – Uzbekistanilla, Tadžikistanilla ja Kirgisiällä – on sekä historiallisia vaatimuksia toistensa alueelle että ristiriitaisia taloudellisia etuja. Keski-Aasian maat ovat myös ilmastonmuutoksen herkimpiä maita. Vesi on tärkein resurssi Keski-Aasiassa. Se on elintärkeää maataloudelle ja vesivoimalaitoksille. Tämä resurssi on nyt vaarassa. Lämpötilat Keski-Aasiassa nousevat nopeammin kuin globaalisti keskimäärin. Muita riskiä ovat: logistisia haasteita; Venäjän sota Ukrainaa vastaan; Tilanne Afganistanin ympärillä ja Yhdysvaltain kauppasota Kiinaa vastaan ja Kiinan mahdolliset talousongelmat. Ne kaikki luovat epävarmuutta talouskasvun jatkuvuudesta.

Mutta Kiinan ja muiden lähimaiden nopea talouskasvu luo Keski-Aasialle ennennäkemättömän mahdollisuuden kuin taas Venäjän nykytilanne luo epävarmuutta.

Kokonaisuudessa Keski-Aasia on erittäin potentiaalinen markkina-alue suomalaisille yrityksille, erityisesti alueen vauraammat maat Kazakstan ja Uzbekistan.

2. KESKI-AASIA ALUE

2.1. Yleiskuvaus

Keski-Aasian alueeseen (CA) kuuluvat Kazakstan, Kirgisian tasavalta, Tadžikistan, Turkmenistan ja Uzbekistan. Se on monimuotoinen alue, jolla on sekoitus ylemmän keskitulotason ja matalan tulotason maita, joilla on suuri strateginen merkitys maantieteellisen sijaintinsa ja luonnonvarojensa vuoksi.

Keski-Aasian mailla on enemmän yhteistä kuin maantiede; mailla on myös samanlainen perintö ja yhteinen visio tulevaisuudesta.

Viime aikoina Keski-Aasian alueella on tapahtunut suuria muutoksia. Vuonna 2021 amerikkalaisten joukot vetäytyivät Afganistanista ja valta siirtyi Talibanille ja äskettäin sisäiset jännitteet ovat puhjonneet Kazakstanissa. Alueella on geopoliittisia jännitteitä ja kamppailu resurssien hallussapidosta kiihtyy.

Kysymys Keski-Aasian alueen turvallisuuden varmistamisesta on jälleen ajankohtainen ja vain yhtenäinen kehittynyt alue voi heijastaa ulkopuolelta tulevia perinteisiä ja ei-perinteisiä uhkia. Yksi aluetta yhtenäistävästä tekijöistä ovat modernit elementit, joihin kuuluu maallinen hallintojärjestelmä.

Tärkeimmät ovat Keski-Aasian suurimpien valtioiden Kazakstanin ja Uzbekistanin väliset suhteet, joilla on valtava merkitys alueen kestäväälle kehitykselle ja alueelliselle yhteistyölle. Kazakstanin ja Uzbekistanin maantieteellinen läheisyys mahdollistaa tiiviin vuorovaikutuksen. Vuoteen 2016 asti molemmilla mailla oli kuitenkin vaikeuksia kehittää yhtenäistä lähestymistapaa olemassa olevien haasteiden ratkaisemiseksi. Vuonna 2016 tapahtuneella vallanvaihdolla Uzbekistanissa oli positiivinen vaikutus koko Keski-Aasian alueella tapahtuviin prosesseihin.

Venäjä, Kiina, Uzbekistan, Kirgisia, Tadžikistan, Turkmenistan ja Kazakstan ovat kaikki olleet mukana neuvotteluissa alueen rajojen määrittämiseksi. Vahvan käden politiikka, taloudelliset paineet, hämärät takahuonesopimukset, kansallismieliset tunteet, yleinen tyytymättömyys ja keskinäinen epäluottamus ovat leimanneet tätä prosessia. Tuloksena on monimutkainen joukko aluevaatimuksia ja vastavaatimuksia Keski-Aasian tasavaltojen itsenäistyttyä. Monet nykyisistä vaikeuksista voidaan jäljittää suoraan Neuvostoliiton perintöön.

2.2. Suomen suhteet ja kehitysyhteistyö Keski-Aasiassa

Suomen kehitysyhteistyön kohdemaat alueella ovat Kirgisia, Tadžikistan ja Uzbekistan. Tavoitteena on kehittää oikeusvaltiota, synnyttää kestävää talouskasvua ja parantaa luonnonvarojen hallintaa. Suomi toimii osana Euroopan unionia ja toteuttaa politiikallaan EU:n Keski-Aasian strategiaa.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Hyvä esimerkki on Kirgisiassa, Tadžikistanissa ja Uzbekistanissa käynnissä oleva kehitysyhteistyöhanke Aid for Trade, joka pyrkii lisäämään kauppapoliittista osaamista ja yrittäjien kilpailukykyä. Yksi hankkeen tukemista yrityksistä on Namanganin alueella Uzbekistanissa toimiva Imron Textile, joka työllistää jo satoja ihmisiä ja on hiljattain aloittanut viennin myös ulkomaille.

Suomella on ollut vakiintunutta kahdenvälistä kehitysyhteistyötä Kirgisian ja Tadžikistanin kanssa vuodesta 2009 lähtien. Uzbekistanin kanssa kahdenvälinen yhteistyö on alkanut vuonna 2021.

Vuosina 2021–2024 voimassa olevan maastrategian päätavoitteita ovat Kirgisian, Tadžikistanin ja Uzbekistanin vakauden, kestävän kehityksen ja vaurauden lisääminen sekä oikeusvaltiokehityksen, ihmisoikeuksien ja yhteiskunnan kriisinsietokyvyn edistäminen. Tavoitteena on myös ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä luonnonvarojen kestävä hallinnointi.¹

Kehitysyhteistyön strategia 2021–2024

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163456>

Kehitysyhteistyön maaohjelma 2021–2024

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163457>

Suomalaisilla yrityksillä on mahdollisuus kehittää ja ehdottaa omia hankkeita Kirgisiassa, Tadžikistanissa ja Uzbekistanissa. Niistä valitaan parhaat hankkeet, jotka saivat rahoitusta kehitysyhteistyön varatuilla varoilla. Vuodelle 2022-2024 Keski-Aasian maille on varattu yhteensä 25 milj. euroa.

2.3. Riskit

Aluevaatimukset

Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen pitkäaikaiset teollisuus- ja liikenneyhteydet katkesivat. Etniset väestöt, joilla oli pitkään ollut mahdollisuus tavata ystäviä ja perhettä rajojen yli, olivat nyt eristyksissä. Kaikkein monimutkaisimmat rajaneuvottelut koskevat Ferghanan laaksoa, jossa on lukemattomia erillisalueita, ja kaikilla kolmella sen jakavalla maalla – Uzbekistanilla, Tadžikistanilla ja Kirgisialla – on sekä historiallisia vaatimuksia toistensa alueelle että ristiriitaisia taloudellisia etuja.

Aseellinen konflikti Kirgisian ja Tadžikistanin rajalla huhtikuusta toukokuuhun vuonna 2021 oli alueen verisin sotilaallinen yhteenotto viimeiseen 20 vuoteen. Pääsyy tähän konfliktiin oli vesivarojen hallinta. Tällaiset konfliktit eivät ole harvinaisia alueella. Pelkästään vuonna 2020 Kirgisian ja Tadžikistanin kansalaisten välillä tapahtui yli tusina väkivaltaista konfliktia kiistanalaisten alueiden vuoksi. Tänä vuonna Kirgisian ja Tadžikistanin rajalla oli jo kuusi aseellista yhteenottoa, joista viimeinen on parhaillaan menossa (Syyskuu 2022).

¹ Ulkoministeriö

Ilmastonmuutos

Keski-Aasian maat ovat ilmastonmuutoksen herkimpiä maita. Vesi on tärkein resurssi Keski-Aasiassa. Se on elintärkeää maataloudelle ja vesivoimalaitoksille. Tämä resurssi on nyt vaarassa. Lämpötilat Keski-Aasiassa nousevat nopeammin kuin globaalisti keskimäärin. Ennustetaan, että Keski-Aasiasta tulee kuivempi ja useampi sen osa muuttuu aavikoiksi. Viimeisten viiden vuoden aikana Keski-Aasiassa on jo koettu kuivuutta, joka on johtanut kasteluveden ja vesivoiman puutteeseen. Tämä on nostanut ruoan hintoja ja aiheuttanut sähköpulaa.

Muut riskit

Alueen logistisia haasteita. Alueen sisällä etäisyydet ovat pitkiä ja pääsy suurille markkinoille edellyttää erittäin pitkiä matkoja. Tarvitaan huomattavia investointeja logistiikkainfrastruktuuriin.

Venäjän sota Ukrainaa vastaan. Kaikilla Keski-Aasian mailla on olemassa merkittävä riski joutua toissijaisten pakotteiden alaisiksi.

Tilanne Afganistanin ympärillä. Tuo epävakautta koko alueelle.

Yhdysvaltain kauppasota Kiinaa vastaan ja Kiinan mahdolliset talousongelmat. Luovat epävarmuutta talouskasvun jatkuvuudesta.

2.4. Mahdollisuudet

Kiinan ja muiden lähimaiden nopea talouskasvu luo Keski-Aasialle ennennäkemättömän mahdollisuuden kuin taas Venäjän nykytilanne luo epävarmuutta. Kazakstan on esimerkki alueen suurista ponnisteluista parantaakseen liikenneinfrastruktuuriaan. Maa aloitti kunnianhimoisen teiden kehittämisohjelman – Länsi-Eurooppa - Länsi-Kiina (WE-WC) International Transit Corridor Project (osa CAREC:ia).

2.5. Suomen kauppa Keski-Aasian maiden kanssa

Suomen kauppa Keski-Aasian maiden kanssa on suhteellisen pientä, mutta viennin kasvu on ollut viime vuosina voimakasta. Kauppavaihto maittain (Keski-Aasia); tuonti alkuperämaittain ja vienti määrämaittain (31.8.2022)²

Alkuperä-/määrämaa		Tuonti 2022				Vienti 2022				Kauppatase
		Kesäkuu		Tammi-kesäkuu		Kesäkuu		Tammi-kesäkuu		Tammi-kesäkuu
		arvo 1000 e	arvo 1000 e	osuus %	muutos %	arvo 1000 e	arvo 1000 e	osuus %	muutos %	1000 e
KG	Kirgisia (Kirgizistan)	7	42	0,0	41,2	1 991	4 480	0,0	244,0	+4 438
KZ	Kazakstan	22 101	33 192	0,1	>999	16 362	68 740	0,2	56,6	+35 548
TJ	Tadzikistan	-	-	-	-100,0	150	222	0,0	46,8	+222
TM	Turkmenia (Turkmenistan)	-	5	0,0	X	141	597	0,0	15,6	+592
UZ	Uzbekistan	374	1 665	0,0	-4,6	1 920	14 139	0,0	-48,4	+12 474

² Lähde: Tulli

Kazakstan on Suomen suurin kauppakumppani alueella.

2.6. Kansainvälisten rahoituslaitosten tarjoamat mahdollisuudet

Kansainväliset rahoituslaitokset tarjoavat suomalaisille yrityksille ja niiden kumppaneille suuret ja kasvavat markkinat Keski-Aasiassa. Ne tarjoavat suhteellisen turvattun rahoituslähteen ja edistävät kestäväää sosiaalista ja taloudellista kehitystä.³

Kansainvälisten rahoituslaitosten rahoitusvirrat Keski-Aasian maihin nousevat vuositasolla useihin kymmeneen miljardiin dollariin.

Kansainvälisten rahoituslaitosten tarjoamat liiketoimintamahdollisuudet käsittävät monia erilaisia toimialoja, joita ovat muun muassa energia, liikenne, kaivostoiminta, vesi- ja jätevesihuolto, kaupunkien ja maaseudun kehittäminen, terveydenhuolto ja koulutus.

Suomalaiset yritykset ja niiden kumppanit voivat kilpailla kansainvälisten rahoituslaitosten rahoittamista julkisista hankinnoista etenkin silloin, kun Suomi on kyseisen rahoituslaitoksen jäsenmaa. Esimerkiksi Aasian kehitys pankin (ADB) tarjouskilpailut ja niihin liittyvät alihankinnat ovat avoimia vain jäsenmaiden yrityksille. Alla on listattu Keski-Aasiassa toimivat Kansainväliset rahoituslaitokset.

Pohjoismainen kehitysrahasto (Nordic Development Fund, NDF) (<https://www.ndf.int/>)

NDF:n rahoitus luo julkisia hankintamahdollisuuksia Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa, painopisteenä ilmastonmuutos ja kehityskysymykset. Suomi NDF:n jäsenmaa. NDF rahoittaa myös kannattavia yksityisen sektorin investointihankkeita. Usein NDF rahoitus on osa isompaa rahoituspakettia, jossa mukana ovat isot kansainväliset rahoituslaitokset tai pohjoismaiset yhteistyökumppanit (esim. UM Suomesta).

Pohjoismainen ympäristörahoitusyhtiö (Nordic Environment Finance Corporation, NEFCO) (<https://www.nefco.int/>)

Nefco rahoittaa kannattavia yksityisen sektorin investointihankkeita maailmanlaajuisesti, painopisteenä vihreä talous. Nefcon rahoitus luo myös hankintamahdollisuuksia. Suomi Nefco:n jäsenmaa.

³ Lähde: Business Finland

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kansainvälinen rahoitusyhtiö (International Finance Cooperation, IFC)
(https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/corp_ext_content/ifc_external_corporate_site/home)

IFC rahoittaa kannattavia yksityisen sektorin investointihankkeita maailmanlaajuisesti. Suomi IFC:n jäsenmaa.

Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT, EBRD) (<https://www.physicalclimaterisk.com/index.html>)

EBRD rahoittaa kannattavia yksityisen sektorin investointihankkeita Keski- ja Itä-Euroopassa, Keski-Aasiassa sekä eteläisellä ja itäisellä Välimerellä. Pankin rahoitus luo myös (julkisia) hankintamahdollisuuksia. Suomi on EBRD:n jäsen.

Maailmanpankki (World Bank, WB) (<https://www.worldbank.org/en/home>)

Maailmanpankin rahoitus luo julkisia hankintamahdollisuuksia maailmanlaajuisesti. Suomi on WB:n jäsen.

Aasian kehityspankki (ADB) (<https://www.adb.org/>)

ADB:n rahoitus luo julkisia hankintamahdollisuuksia Aasian ja Tyynenmeren alueella. ADB rahoittaa myös kannattavia yksityisen sektorin investointihankkeita. Suomi on ADB:n jäsen.

Aasian infrastruktuuri-investointipankki (Asian Infrastructure Investment Bank, AIIB)
(<https://www.aiib.org/en/index.html>)

AIIB:n rahoitus luo julkisia hankintamahdollisuuksia pääasiassa Aasiassa. AIIB rahoittaa myös kannattavia yksityisen sektorin investointihankkeita, jotka edistävät Aasian taloudellista kehitystä. Suomi on AIIB:n jäsen.

Kaikilla yllä mainitulla rahoituslaitoksilla kiertotalous- ja bioteknologiasektori, erityisesti vesi-, jätevesi-, ja jätehuoltohankkeet ovat korkeassa prioriteetissa.

2.7. EU:n tuki

EU:n rahoitusohjelmat ja -välineet ovat keskeinen osa EU-politiikan toimeenpanoa ja niillä tuetaan EU:n strategisia tavoitteita. Keski-Aasian mailla on merkittävä rooli EU-politiikassa. Pk-yrityksillä on mahdollisuus hyödyntää näitä mahdollisuuksia. Lisätietoa: <https://helsinki.eu/eu-rahoitus/> ja https://finland.representation.ec.europa.eu/yritystoiminta-ja-rahoitus_fi.

2.8. Markkinoille pääsyn kanavat

Paras strategia Keski- Aasian markkinoille pääsyä varten sisältää:

- Vierailut maassa;
- Paikallissuhteiden solmiminen;
- Hyvän paikallisen kumppanin etsiminen;
- Agenttien käyttö.

Suomalaisyrietykset, jotka täyttävät yhden tai useamman seuraavista kriteereistä, saavat etulyöntiaseman Keski- Aasian markkinoilla:

1. Vientimyynti ja kehittyvät markkinat ovat tärkeä osa liiketoimintaa.
2. Yrityksellä on kokemusta Itä-Euroopasta, Kaukasuksesta, Keski-Aasiasta, Venäjältä, Valko-Venäjältä tai Ukrainasta.
3. Valmius sijoittamaan aikaa, vaivaa ja resursseja pitkällä aikavälillä.
4. Työskentely paikallisten kumppaneiden kanssa kehittääkseen mahdollisuuksia ulkomaisilla markkinoilla.

Useimmat viejät pitävät paikallisten jakelijoiden tai tuote-edustajien käyttöä helppona ensimmäisenä askeleena päästäkseen Keski- Aasian markkinoille. Paikallinen jakelija on yleensä vastuussa tulliselvityksen hoitamisesta, asioinnista vakiintuneiden tukku-/ jälleenmyyjien kanssa, tuotteen markkinoinnista suoraan suurille yrityksille tai viranomaisille, jakelusta ja tarvittaessa huoltopalveluista. Ei ole harvinaista, että sama jakelija tekee yhteistyötä monien, useilla eri aloilla toimivien yritysten kanssa. Muita hyödyllisiä neuvoja ovat:

1. Yksityiskohtaisen markkinatutkimuksen tekeminen erityisten sektorimahdollisuuksien tunnistamiseksi. Suomalaisen yrityksen on mahdollista saada 50 % tukea markkinatutkimukseen Business Finlandin Explorer-palvelusta.
2. Asianmukaisen due diligence -tarkastuksen suorittaminen mahdollisten kumppaneiden suhteen.
3. Varovaisuus paikallisten kumppanien kanssa tehtävien yksinmyyntisopimusten suhteen.
4. Pitkäjänteisten suunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen myönteisten tulosten saavuttamiseksi. Kannattaa varautua siihen, ettei tämä ole helppo markkina, jolle pääsee nopeasti.
5. Paikallisen kumppanin tukeminen tarpeen mukaan.
6. Asiakkaiden auttaminen rahoituksen saamisessa.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

7. Myynti- ja markkinointimateriaalien kääntäminen venäjän ja paikallisille kielille; lokalisoitujen verkkosivustot voivat myös auttaa tavoittamaan potentiaalisia kumppaneita/ostajia markkinoilla.

8. Kokoneiden asianajajien käyttö sopimusten laatimiseksi ja riita-asioiden ratkaisemiseksi. Välimesmenettelyn siirtäminen kolmansiin maihin on suosittava.

2.9. Oleelliset kontaktit

EU Suomen-edustusto

Malminkatu 16 (Voimatalo), 00100 Helsinki
Puh.: (09) 6226 544 (vaihde) arkipäivisin klo 9.00 - 16.00
Sähköposti: comm-rep-hel@ec.europa.eu

Helsinki EU Office

Rue Guimard 7, B-1040 Bryssel
Puh.: +32 4 9991 7835
Sähköposti: helsinki.euoffice@helsinki.eu
Eero Venäläinen, Johtaja
Puh.: +32 49 289 0075; +358 40 525 1944
Sähköposti: eero.venalainen@helsinki.eu

Ulkoministeriö. Itä-Euroopan ja Keski-Aasian yksikkö

Sirpa Oksanen, Yksikönpäällikkö
Puh.: +358 295 350 472; Sähköposti: ITA-20@formin.fi; Faksi: +358 9 160 556 21

Ilkka Räisänen, Kiertävä suurlähettiläs Keski-Aasia

Puh.: +358 295 350 579

Markkinoille pääsyyn liittyvää apua suomalaiset Pk-yritykset voivat parhaiten saada seuraavista lähteistä:

Suomen Vesi Foorumi (Finnish Water Forum)

Eerikinkatu 8
00100 Helsinki
Arvo Nerman, Projektipäällikkö
Puh.: +358 44 704 6226
Sähköposti: arvo.nerman@fwf.fi
<http://www.finnishwaterforum.fi/wp/fi/>

Ulkoministeriön Markkinoillepääsy-yksikkö

Markkinoillepääsy-yksikön tehtäviin kuuluvat:

- yleiset markkinoillepääsykysymykset, ml. kaupanestetyön yhteensovittaminen sekä kauppasopimusten toimeenpano;
- kaupan helpottaminen, tullitekniset kysymykset ja alkuperäsäännöt;
- kaupan tekniset esteet;
- tavara- ja palvelukauppa ml. teollisuus- ja maataloustuotteet, sekä niitä koskevat sääntelykysymykset, terveys- ja kasvinsuojelutoimet (SPS);
- kauppapoliittiset tuontisuojoinstrumentit, ml. polkumyynti- ja tasoitustullit, suojatoimet ja kaupanesteasetus (TBR);
- teollis- ja tekijänoikeudet;
- julkiset hankinnat;
- valtiontuet;
- sektori- ja alakohtaiset talouspakotteet;
- Venäjää ja muuta Euraasiaa sekä Aasian maita koskevat markkinoillepääsykysymykset ja kauppapoliittinen neuvonta;
- sektori- ja alakohtaiset kauppapoliittiset kysymykset;
- teknologian kaupallistaloudelliset näkökohdat ja osaston teknologianäkemyksen koordinointi, internetin hallinto.

Sähköposti: kpo-20@formin.fi

Postiosoite
Markkinoillepääsy-yksikkö
PL 176, 00023
VALTIONEUVOSTO
FINLAND

Käyntiosoite
Merikasarminkatu 5 F
00160
HELSINKI
FINLAND

Yhteyshenkilö:

Jukka Nikulainen, Lähetystöneuvos, Yksikönpäällikön sijainen, teollisuustuotteet, alkuperäsäännöt, tullimenettelyt, talouspakotteet, Itä-Euroopan ja Keski-Aasian maihin liittyvä kauppapoliittinen neuvonta ja tuki, Venäjää koskevat kauppapoliittiset kysymykset
Puh.: +358 295 350 485

Ulkoministeriön palvelut ovat maksuttomia.

3. KAZAKSTAN

3.1. Yleistä

Kazakstanin tasavalta⁴

Pinta-ala (km ²)	2 725 000 km ²
Väkiluku (2021)	19 002 586
Väestönkasvu (vuotuinen %, 2021)	1,3%
BKT (miljardia USD, 2021)	190,81
BKT henkeä kohti (USD, 2021)	10 041,50
BKT:n kasvu (vuotuinen %, 2021)	4%
Ulkomaiset suorat sijoitukset, nettotuonti (% BKT:sta, 2020)	4,2%
Vuotuiset makean veden otot, yhteensä (% sisäisistä varoista, 2017)	35%
Kauppavaihto Suomen kanssa, 01 -06.2022, 1000 e (tuonti/vienti)	33 192 / 68 740

Wikipedia

⁴ Lähde: The World Bank

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kazakstan on pinta-alaltaan maailman suurin sisämaavaltio ja Keski-Aasian suurin valtio. Sen rajanaapurit ovat Venäjä (6 467 km yhteistä rajaa), Kiina (1 460 km yhteistä rajaa), Kirgisia (980 km yhteistä rajaa), Uzbekistan (2 300 km yhteistä rajaa) ja Turkmenistan (380 km yhteistä rajaa).⁵

Kazakstan on entisen Neuvostoliiton toiseksi suurin tasavalta Venäjän jälkeen ja yhdeksänneksi suurin maa maailmassa. Maalla on runsaasti luonnonvaroja - mukaan lukien öljy, kaasu, kivihiili, uraani ja muut mineraalit - ja se on hyödyntänyt näitä luonnonvaroja Keski-Aasian johtavan talouden rakentamiseen. Kazakstan on myös nousemassa merkittäväksi kuljetus- ja logistiikkakeskukseksi, joka yhdistää suuret ja nopeasti kasvavat Kiinan ja Etelä-Aasian markkinat Venäjän ja Länsi-Euroopan markkinoihin maateitse, rautateitse ja Kaspianmeren satamissa. Kazakstan tarjoaa kauppaportin noin 100 miljoonan kuluttajan markkinoille Kaspianmeren maissa, 76 miljoonalla Keski-Aasiassa ja 350 miljoonalla Länsi-Kiinassa. Lisäksi Kazakstanilla on merkittävä maatalouspotentiaali viljan ja karjantuotannon alalla.⁶

Kazakstanin tärkeimmät kauppakumppanit (2019) ovat Italia (14,51 %), Kiina (13,55 %), Venäjä (9,71 %), Alankomaat (7,61 %) ja Ranska (6,32 %).⁷

Tammikuun 2021 ja tammikuun 2022 välisenä aikana Venäjän vienti on kasvanut 175 miljoonalla USD (17,4 %) 1,01 miljoonasta USD 1,18 miljoonaan USD, kun taas tuonti kasvoi 123 miljoonalla USD (29,7 %) 414 miljoonasta USD 536 miljoonaan USD.⁸ Viimeaikaisen kehityksen vaikutusta Kazakstanin Venäjän-kauppaan on toistaiseksi vaikea arvioida.

Kasvavan keskiluokan myötä Kazakstan tarjoaa hyviä kaupankäynti- ja investointinäkymiä suomalaisille yrityksille, jotka etsivät uusia mahdollisuuksia näillä kasvavilla, nousevilla markkinoilla.

3.2. Lyhyt makrokuvaus

3.2.1. Poliittinen ja taloudellinen tilanne ja vakaus

Poliittinen tilanne

Suuret muutokset alkoivat Kazakstanissa, kun Senaatin puhemies Kassym-Jomart Tokajev valittiin presidentiksi kesäkuussa 2019. Vuosina 2019-2021 tapahtui kauan odotettu vallan siirtyminen Kazakstanin ensimmäiseltä presidentiltä Nursultan Nazarbajevilta uudelle presidentille. Nazarbajev on kuitenkin jatkanut hallitsevan Nur Otan -puolueen puheenjohtajana ja kansallisen turvallisuusneuvoston elinkautisena puheenjohtajana. Käytännössä valta on pitkälti pysynyt edelleen hänen ja hänen perheensä käsissä. Tammikuun 2022 viimeisiin levottomuuksiin

⁵ Lähde: Wikipedia

⁶ Lähde: USA International Trade Administration

⁷ Lähde: World Bank

⁸ Lähde: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/rus/partner/kaz>

Iakov Dondych & Fanny Dondych

saakka Tokajevin käynnistämä uudistusprosessi sisälsi enimmäkseen symbolisia tai kosmeettisia parannuksia.

Viimeiset protestit Kazakstanissa alkoivat 2.1.2022 nestekaasun hintojen jyrkän nousun jälkeen markkinahinnoittelumekanismiin siirtymisen vuoksi. Mielenosoitukset alkoivat Länsi-Kazakstanissa, mutta 3.-4. tammikuuta ne levisivät Alma-Ataan ja muihin maan kaupunkeihin. Mielenosoittajat siirtyivät taloudellisista vaatimuksista poliittisiin. 4.-5. tammikuuta mielenosoitukset Alma-Atassa muuttuivat mellakoiksi ja viranomaiset menettivät kaupungin hallinnan. Presidentin virka-asunto ja Akimat (pormestarin kanslia) poltettiin. Mielenosoittajat valtasivat Alma-Atan lentokentän. Useimmissa muissa kaupungeissa, mukaan lukien Kazakstanin pääkaupungissa Nur-Sultanissa (Astanassa), tilanne pysyi viranomaisten hallinnassa. Kazakstanissa julistettiin hätätila. Presidentti erotti hallituksen ja johti itse Kazakstanin turvallisuusneuvostoa Nursultan Nazarbajevin sijaan.

Tammikuun 6. päivänä Kazakstanin presidentin pyynnöstä ilmoitettiin Kazakstanissa CSTO:n (Collective Security Agreement Organization) operaatiosta, johon osallistuneet Venäjän ja 5 muun maan asevoimat. Julistettiin terrorismin vastainen operaatio ja aloitettiin kaupunkien puhdistaminen mielenosoittajista voimakeinoin. Kazakstanin viranomaiset ilmoittivat 7. tammikuuta järjestyksen palauttamisesta maahan.

Näiden tapahtumien seurauksena pääministeri, ulkoministeri ja eduskunnan alahuoneen puhemies vaihtuivat. Puolet yhteensä 16 ministeristä vaihdettiin. Nazarbajev menetti asemansa hallitsevan Nur Otan -puolueen johtajana. Myöhemmin lähes kaikki Nazarbajevin perheen jäsenet syrjäytettiin poliittisesta vallasta ja maan talouden hallinnasta. Tänäpäin Kazakstan on suurten muutosten edessä. Symbolisten ja kosmeettisten parannuksien aika on ohi.

Suurista haasteista huolimatta keskushallinto hallitsee suurinta osaa Kazakstanin alueesta ja luottaa tehokkaaseen turvallisuus- ja lainvalvontakoneistoon lain ja järjestyksen ylläpitämiseksi. Rajoitetut alueet, erityisesti Länsi- ja Etelä-Kazakstanissa, ovat edelleen osittain järjestäytyneiden rikollisryhmien hallinnassa, jotka saavat tuloja öljyvarkauksista, aseiden salakaupasta, salakuljetuksista ja veropetoksista.

Kansallisvaltion käsite on laajalti hyväksytty Kazakstanin yhteiskunnassa, koska se perustuu kohtalaisen nationalistiseen itsenäisyyden jälkeiseen malliin, jota on vahvistettu viime vuosina. Viranomaiset palvelevat edelleen pääasiassa kazakkien etnistä enemmistöä, jonka osuus koko väestöstä on kasvanut 53,4 prosentista (1999) lähes 68,5 prosenttiin (2020). Samaan aikaan etnisten venäläisten osuus laski 23,7 prosentista (2009) 18,9 prosenttiin (2020).⁹

⁹ Lähde: BTI: Kazakhstan Country Report 2022

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Väkivaltaisuuksista ja ongelmista huolimatta, Kazakstan on yksi menestyneimmistä Neuvostoliiton jälkeisistä tasavalloista, joka on siirtynyt keskitetystä taloudesta suhteellisen vapaille markkinoille

Kazakstan on edelleen pohjimmiltaan maallinen valtio ja uskonnon vaikutus valtion politiikkaan on voimakkaasti rajoitettu

Kazakstanissa on suhteellisen hyvin kehittynyt julkishallinnon järjestelmä ja julkisten palvelujen tarjoaminen koko maassa, etenkin verrattuna Etelä-Aasian vähemmän kehittyneisiin talouksiin

Kazakstanin tiedotusvälineiden vapautta rajoittaa ankarasti hallitsevan hallinnon autoritaarisuus, joka vuoden 2019 presidentinvaihdoksesta huolimatta on edelleen syvästi epädemokraattinen

Valtojen jako on muodollisesti vahvistettu, mutta se on edelleen heikko. Parlamentin tavoin myös oikeuslaitos on riippuvainen toimeenpanovallasta ja sen päätökset ovat usein politisoituja

Taloudellinen tilanne

Jyrkän talouden taantumien jälkeen Kazakstan saavutti talouskasvun ensimmäisen kerran vuonna 1996 ja säilytti sen 10 vuotta. Jättiläisen Kashaganin öljykentän löytäminen Kaspianmeren edustalta heinäkuussa 2000 merkitsi uuden luvun alkua maan taloushistoriassa. Kazakstan perusti kansallisen öljyrahaston tammikuussa 2001 vähentääkseen haavoittuvuuttaan maailman energiamarkkinoiden hintavaihteluille ja kerätäkseen varoja tulevia sukupolvia varten.

Kazakstan on edistynyt merkittävästi taloutensa avaamisessa sekä ulkomaan kaupan ja investointien vapauttamisessa, mistä on osoituksena sen parantunut asema Maailmanpankin Doing Business -indeksissä vuodesta 2007 alkaen. Uuden yrityksen perustamisesta on myös tullut paljon helpompaa vuodesta 2018. Yrityksen rekisteröinti nykyään kestää keskimäärin neljä päivää. Näiden parannusten huolimatta rakenteellisella tasolla on edelleen perustavanlaatuisia puutteita:

- Alhainen kilpailu, joka johtuu pääasiassa valtionyhtiöiden erittäin suuresta osuudesta;
- Hintasäätelyt;
- e-kaupan esteet;
- Merkittävä harmaa talous (eri arvioiden mukaan 20 - 40 % koko taloudellisesta toiminnasta).

Vaikka Kazakstan siirtyi vapaasti kelluviin valuuttakursseihin jo vuonna 2015, paikallisen valuutan (tengen) vaihtokurssia hallinnoi aktiivisesti Kazakstanin keskuspankki, joka on edelleen

Iakov Dondych & Fanny Dondych

ylivoimaisesti suurin toimija paikallisilla valuuttamarkkinoilla. On myöskin voimassa erilaiset pääomarajoitukset.

Viime aikana Kazakstanin ulkoinen tasapaino on parantunut ja julkisen talouden alijäämä kaventunut. Kazakstanin vienti vahvistui kauppakumppanien talouksien asteittaisesta elpymisestä sekä maailmanlaajuisen kysynnän ja hyödykkeiden hintojen noususta.

Kasvun kiihtymisen ennustetaan jatkuvan. Vuodelle 2022 ennustetaan 3,5–4,0 % reaalisen BKT:n kasvua. Investointitoiminnan odotetaan vilkastuvan edelleen yritysten luottamuksen paranemisen ja infrastruktuurihankkeiden toteuttamisen myötä. Öljyn hinnan nousu voi myös tarjota mahdollisuuden täydentää finanssipuskureita ja parantaa vaihtotasetta.

Parantuneista talousnäkymistä huolimatta heikkenemisriskit ovat edelleen olemassa. Uuden COVID-19 epidemian riskiä ei voida sulkea pois. Nouseva inflaatio on toinen huolenaihe, joka heikentää ostovoimaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien keskuudessa. Hintojen epävakaus ja epävarmuus öljyn kysynnän kasvusta ovat muita riskejä, jotka voivat heikentää vaihtotasetta sekä painaa valuuttakurssia.¹⁰

Kazakstan on edistynyt merkittävästi viime vuosina kaupan vapauttamisessa. Se on tällä hetkellä sijalla 25 Maailmanpankin Doing Business Index 2020 -indeksissä.

Jo maaliskuussa 2017 hallitus perusti valtionyhtiön, Kazakh Invest, jonka tehtävänä on houkutella ulkomaalaisia suoria sijoituksia.

COVID-19 pandemia asetti Kazakstanin taloudelle ja pankkisektorille uusia paineita. Maaliskuussa 2020 Fitch Ratings ja Moody's laskivat toimialanäkymät vakaista negatiivisiksi. Mutta kaikista pankkisektorin haasteista huolimatta, keskimääräinen vakavaraisuussuhde (21,3 % - 1.1.2021) ylittää selvästi lakisääteisen 7,5 %:n vähimmäistason. Monet yksittäiset pankit ovat kuitenkin edelleen alltiina pienillekin häiriöille.

Öljy- ja muiden tulojen odotetaan elpyvän, jolloin kokonaistulot nousevat 20,1 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2022 vuoden 2021 19,6 prosentista. Öljy, kaasu ja hiili ovat noin 66 % Kazakstanin viennin arvosta vuonna 2019.¹¹

¹⁰ Lähde: World Bank Group: Kazakhstan Economic Update Winter 2021/2022

¹¹ Lähde: World Bank Group: Kazakhstan Economic Update Winter 2021/2022

Kazakstanin kauppa Suomen kanssa¹²

Tuonti 2022				Vienti 2022				Kauppataase
kesäkuu	tammi-kesäkuu			kesäkuu	tammi-kesäkuu			tammi-kesäkuu
arvo	arvo	osuus	muutos	arvo	arvo	osuus	muutos	
1000 e	1000 e	%	%	1000 e	1000 e	%	%	1000 e
22 101	33 192	0,1	>999	16 362	68 740	0,2	56,6	+35 548

Suomen vienti Kazakstaniin helmikuu 2022 - kesäkuu 2022¹³

	2022/2		2022/3		2022/4		2022/5		2022/6	
	1000 €	%	1000 €	%	1000 €	%	1000 €	%	1000 €	%
0. Elintarvikkeet	792	9,3	90	0,9	428	3,1	5	0,0	33	0,2
1. Juomat ja tupakka							2	0,0		
2. Raaka-aineet, syötäväksi kelpaamattomat			259	2,7	108	0,8	798	6,2	173	1,1
3. Poltto- ja voiteluaineet, sähkövirta	98	1,2	277	2,8	1017	7,3	299	2,3	924	5,7
5. Kemian teollisuuden tuotteet	1861	21,9	1.591	16,4	1602	11,5	2460	19,1	2269	13,9
6. Valmistetut tavarat valmistusaineen mukaan	1228	14,4	940	9,7	1751	12,5	1497	11,6	3708	22,7
7. Koneet ja laitteet sekä kuljetusvälineet	4239	49,8	5.715	58,7	7799	55,8	6517	50,6	7051	43,1
8. Erinäiset valmiit tavarat	298	3,5	856	8,8	1260	9,0	1313	10,2	2203	13,5
Kaikki ryhmät yhteensä	8516	100,0	9728	100,0	13965	100,0	12891	100,0	16362	100,0

Merkittävä edistys taloutensa avaamisessa sekä ulkomaan kaupan ja investointien vapauttamisessa

Vahva talouden kasvu ja talouden kasvun kiihtymisen ennuste

Pankkisektorin onnistunut uudistus

Merkittävät öljyvaarat ja öljyn hinnan nousu tukevat voimakkaasti Kazakstanin talouden positiivista kehitystä

Alhainen kilpailu, valtionyhtiöiden erittäin suuri osuus ja hintasäätelyt

Edelleen suhteellisen heikko kansallinen valuutta

¹² Lähde: Tulli

¹³ Lähde: Tulli

Merkittävä harmaa talous, korruptio ja järjestäytynyt rikollisuus**COVID-19 pandemian uusimisriski luo taloudellista epävarmuutta**

3.2.2. Suhteet Venäjän ja naapurimaiden kanssa

Kazakstan ja Venäjä ovat kumpikin Shanghain yhteistyöjärjestön, Collective Security Agreement Organizationin perustajajäseniä ja Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston ja Itsenäisten valtioiden yhteisön jäseniä. Molemmat perustivat myös Euraasian talousliiton Valko-Venäjän kanssa. Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen Kazakstanin ja Venäjän, lännen ja koko kansainvälisen yhteisön diplomaattisten suhteiden keskeisenä asiana oli ydinasekysymys.

Viime vuosina Kazakstan on yrittänyt tasapainottaa suhteita kaikkiin suuntiin myymällä öljyä ja maakaasua pohjoiselle naapurilleen keinotekoisin alhaisilla hinnoilla, sallien suuria investointeja venäläisiltä yrityksiltä ja solmimalla sopimuksen Baikonurin avaruuskeskuksesta ja samaan aikaan auttamalla länttä globaalissa toiminnassa ja terrorismin vastaisessa sodassa (GWOT).

Kazakstanin ja Venäjän suhteet heikkenivät suuresti Venäjän hyökätessä Ukrainaun. Kazakstanin johto, mukaan lukien Kazakstanin ulkoministeri, tuomitsi hyökkäyksen ja kieltäytyi tunnustamasta Venäjän nukkevaltioita Donetskin kansantasavaltaa ja Luhanskin kansantasavaltaa. Ukrainan avun lähettämisen lisäksi Kazakstanin armeija lisäsi menojaan ja koulutusta ennakoiden Venäjän mahdollisia hyökkäystä.

Venäjä keskeytti Kazakstanin öljyntoimitukset Tokajevin kuuluisan lausunnon jälkeen Pietarin kansainvälisessä talousfoorumissa.

Kokonaisliikevaihto Kazakstanin ja Venäjän välisessä kaupassa vuonna 2018 oli 18 219 255 476 USD, mikä on 5,68 prosentilla enemmän kuin vuonna 2017. Vienti Kazakstaniin oli 12 923 333 532 USD, mikä on 4,86 % enemmän verrattuna vuoden 2017 lukuihin. Vienti Venäjälle oli 5 295 921 944 USD, mikä on 7,71 % enemmän verrattuna vuoden 2017 lukuihin.

Kaupan päätuotteita ovat koneet, mineraalituotteet, metalli, kemikaalit, maataloustarvikkeet ja kengät. Venäjän suorat sijoitukset Kazakstaniin vuosina 2005–2014 olivat 9,1 miljardia USD ja Kazakstanin Venäjälle 2,9 miljardia USD.

Yksi aktiivisimmista ja laajimmista suhteista on polttoainealalla. Kazakstanin öljyn kauttakulku Venäjän läpi tapahtuu Caspian Pipeline Consortiumin (CPC) puitteissa. CPC:stä 50 % omistavat Venäjän ja Kazakstanin hallitukset ja 50 % öljy-yhtiöt.

Suuret venäläiset yritykset, kuten Lukoil (5 miljardia USD), Gazprom (1 miljardi USD), INTER RAO UES (0,2 miljardia USD), Rusal (0,4 miljardia USD), Rosatom, Rosneft OJSC, Bank VTB OJSC, VEB, Mechel OJSC, Severstal OJSC sijoittavat Kazakstanin talouteen.¹⁴

¹⁴ Lähde: Wikipedia

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Useat venäläisten poliitikkojen ja toimittajien viimeaikaiset aluevaatimukset ovat herättäneet ahdistusta ja raivoa Kazakstanissa, mikä ei ole parantanut maiden välisiä suhteita.¹⁵

Kazakstan on erittäin riippuvainen Venäjästä niin taloudellisesti kuin poliittisestikin. Todelliseen itsenäisyyteen on vielä pitkä ja vaikea tie

Venäjän pakotteiden lopullinen vaikutus Kazakstanin on toistaiseksi epäselvä. Osa vaikutuksista on jopa positiivisia

Viimeaikaisten tapahtumien johdosta Venäjä menettää vaikutusvaltaansa myös Keski-Aasiassa ja se parantaa Kazakstanin liikkumisvaraa

Mitä tulee alueelliseen yhteistyöhön, Kazakstan on pitkään kannattanut diplomaattisten, kauppa, kulttuuri-, tiede- ja turvallisuussuhteiden tiivistämistä Keski-Aasian maiden välillä. Monivektoriulkopolitiikka on tunnusomaista Kazakstanin suhteille suurien naapureiden Venäjän ja Kiinan sekä kaukasiin kumppaneihin Euroopassa, Pohjois-Amerikassa, Lähi-idässä sekä Kaakkois-Aasiassa. Euraasian talousliittoon, jonka Kazakstan, Venäjä ja Valko-Venäjä perustivat vuonna 2014, kuuluvat tällä hetkellä myös Kirgisia ja Armenia.

Kazakstan osallistuu aktiivisesti useiden alueellisten järjestöjen toimintaan, mukaan lukien Shanghai Cooperation Organization (SCO) ja Collective Security Agreement Organization. Kazakstan on myös sitoutunut tiiviimpään alueelliseen yhteistyöhön Afganistanin kanssa.¹⁶

3.2.3. Suhteet EU:n ja Suomen kanssa

Kazakstan on EU:n 33. suurin kauppakumppani ja sen osuus EU:n koko tavarakaupasta vuonna 2020 oli 0,7 %. EU on Kazakstanin suurin kauppakumppani, jonka osuus maan kokonaistavarakaupasta vuonna 2020 oli 29,7 %. 16,1 % Kazakstanin tuonnista on tapahtunut EU:sta ja 41 % sen viennistä suuntautui EU:hun.

Jopa niin vaikeana vuonna kuin 2020 EU:n ja Kazakstanin välinen tavarakauppa oli 18,6 miljardia euroa. EU:n tuonnin arvo oli 12,6 miljardia euroa, ja se koostui pääasiassa polttoaineista ja kaivostuotteista (11,8 miljardia euroa; 93,7 %). EU:n vienti oli yhteensä 6,0 miljardia euroa, ja sitä johtivat koneet ja kuljetusvälineet (2,9 miljardia euroa; 48,3 %), kemikaalit (1,6 miljardia euroa; 26,7 %) ja muut teollisuustuotteet (0,5 miljardia euroa; 8,3 %).

Vuonna 2019 kaksisuuntainen palvelukauppa oli 2,4 miljardia euroa, josta EU:n palveluiden tuonti 0,9 miljardia euroa ja vienti 1,5 miljardia euroa.

¹⁵ Lähde: <https://central.asia-news.com>

¹⁶ Lähde: BTI: Kazakhstan Country Report 2022

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Viime vuosina Kazakstan on hyötynyt suorista ulkomaisista sijoituksista, mikä johtuu suurelta osin sen öljy- ja kaasusektorista. Vuonna 2019 EU:n ulkomaisten suorat sijoitukset olivat 63,9 miljardia euroa.

EU on myös suurin ulkomainen sijoittaja Kazakstanissa. 1.3.2020 voimaan tullut tehostettu kumppanuus- ja yhteistyösopimus (Enhanced Partnership and Cooperation Agreement, EPCA) säätelee Euroopan unionin ja Kazakstanin välisiä kauppaa- ja taloussuhteita. Kazakstan on ensimmäinen Keski-Aasian maa, joka on tehnyt EPCA-sopimuksen EU:n kanssa.¹⁷

Suomi tunnusti Kazakstanin 30. joulukuuta 1991 ja diplomaattisuhteet solmittiin 13. toukokuuta 1992. Suomi on aktiivisesti kehittänyt suhteitaan Kazakstaniin sekä kahdenvälisesti että kansainvälisen yhteisön, kuten Euroopan unionin ja ETYJ:in kautta. Suomen ja Kazakstanin väliset suhteet ovat hyvät ja ne ovat vilkastuneet viime vuosina. Kazakstanilla on Suomelle niin poliittista kuin kaupallistakin merkitystä. Suomen suurlähetystö Kazakstanissa, Nur-Sultanissa (aiemmin Astana) avattiin 15. lokakuuta 2009, ja suurlähettiläänä toimii tällä hetkellä Soili Mäkeläinen-Buhanist. Suomi nimitti Keski-Aasian alueen ensimmäisen kunniakonsulin Kazakstaniin vuonna 2005. Suomella ei ole tällä hetkellä kunniakonsulia Kazakstanissa. Kazakstan avasi Suomen-suurlähetystönsä 17.7.2012 ja suurlähettiläänä toimii Zhanna Zatrbaeva. Kazakstan nimitti vuonna 2007 kunniakonsulin Suomeen. Kunniakonsulina toimii Seppo Lindroos.¹⁸

3.3. Kierto- ja bioteknologian markkinat

3.3.1. Yleistä

Kazakstan on nostanut tehokkaamman ympäristönsuojelun yhdeksi tulevien vuosien tärkeimmäksi tavoitteeksi. Investoinnit tällä alalla kasvoivat yli 30 % ja olivat vuonna 2020 lähes 350 miljoonaa USD. Uusiutuva energia (RE) on tärkeä osa kokonaisstrategiaa energialähteiden monipuolistamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi. Elinkeinoministeriö ilmoitti helmikuussa 2018 suunnitteilla olevista yhteensä noin 1 biljoonan tengen (KZT) investoinneista uusiutuvaan energiaan.

Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki (EBRD) on luvannut jopa 200 miljoonan euron investointeja. Tammikuussa 2021 presidentti Tokajev allekirjoitti uuden ympäristölain, joka mahdollistaa suurimman saastuttajan (50 laitosta muodostavat yli 80 % kokonaispäästöistä) modernisoida tuotantoaan valtion tuella 10 vuoden sisällä. On myös esitetty jätteestä energiaksi -konsepti, jolla pyritään kannustamaan teollisuus- ja kotitalousjätteiden kierrätystä.

Vuoden 2017 puolivälissä Kazakstanissa järjestettiin kansainvälinen energia-aiheinen näyttely (EXPO-2017). Hallitus odottaa uusiutuvan energian (RE) osuuden nousevan noin 50 % vuoteen

¹⁷ Lähde: <https://policy.trade.ec.europa.eu>

¹⁸ Lähde: UM

Iakov Dondych & Fanny Dondych

2050 mennessä. Tämä on kunnianhimoinen tavoite, sillä uusiutuvan energian osuus energiatuotannosta ei tällä hetkellä ylitä 3 %. Välitavoite on 10 % vuonna 2030 (vertailun vuoksi EU suunnittelee nostavansa RE osuutta 27 %-iin vuoteen 2030 mennessä). Hallitus tukee virallisesti ympäristöhankkeita. Hallitus ilmoitti alkuvuodesta 2018 hiilidioksidipäästökauppajärjestelmän käynnistämisestä, mutta sen täytäntöönpanoa jouduttiin lykkäämään.

Yksi suurista Kazakstanin haasteista on jätehuolto. Maahan on kertynyt noin 21 miljardia tonnia erilaista kiinteää jätettä. Vuosittainen kasvu on noin 1 miljardia tonnia vuodessa. Suurin osa kiinteästä jätteestä varastoidaan Karagandan (29,4 %), Itä-Kazakstanin (25,7 %), Kostanain (17,0 %) ja Pavlodarin (14,6 %) alueilla.

Maailmanpankin mukaan jätteiden määrä kasvaa Kazakstanissa 2,01 miljardista tonnista vuonna 2016, 3,40 miljardiin tonniin vuoteen 2050 mennessä kaupungistumisen, talouskehityksen ja väestönkasvun myötä.

Hallitus on ryhtynyt erilaisiin toimiin tämän ongelman ratkaisemiseksi. Näin ollen tehokkaan jätehuoltojärjestelmän kehittäminen on yksi Kazakstanin tasavallan "vihreään talouteen" siirtymisen konseptin peruseriaatteista. Tämän konseptin mukaan vuoteen 2030 mennessä jätteiden kierrätysaste pitäisi nostaa 40 prosenttiin ja vuoteen 2050 mennessä 50 prosenttiin. "Liiketoiminnan tiekartan 2025" mukaan kansantalouden päätavoitteisiin kuuluu mm tehokas jätteiden kerääminen, kierrätys, hävittämien ja hyödyntäminen.¹⁹

Kakista juhlapuheista huolimatta kierto- ja bioteknologian markkinoiden kehitys on ollut tähän asti aika vaatimatonta ja kokonaissudessa markkinoita voidaan edelleen kuvata sanalla "potentiaaliset"

3.3.2. Vesisektori markkinat

Vesihuollon osalta Kazakstan on yksi Euraasian mantereeseen vesipulaisimmista maista. Yli 44 % Kazakstanin jokien virtauksesta muodostuu muiden valtioiden alueelta. Kazakstanin vesivarat ovat 6,0 tuhatta m³ henkilöä kohti vuodessa. Vesihuollon tilanne vaihtelee merkittävästi alueittain. On vesirikkaita alueita, esimerkiksi Irtyshin vesistöalue (Itä-Kazakstanin alue), mutta samalla on alueita, joilla vettä on niukasti (Mangistaun alue).

Kazakstanissa alkaa jo olla pulaa vesivaroista ja ennusteiden mukaan vuoteen 2040 mennessä maa voi kohdata merkittävän vesivajeen, joka on 50 % tarpeestaan. Tämän vuoksi BKT voi laskea jopa 6 % vuoteen 2050 mennessä.

Asiantuntijoiden mukaan syyt maan vesiongelmaan ovat luonnonolosuhteet (90 % jokien virtauksesta tapahtuu keväällä) sekä liiallinen vedenkulutus ja erityisesti kastelu sekä vesihäviöt. Kasteluveden tuottavuus Kazakstanissa on 6-8 kertaa pienempi kuin ulkomailla.

¹⁹ Lähde: Rödl & Partner. Effectiveness of Waste Management in Kazakhstan: New Environmental Code "Quo vadis", 2021

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kazakstanin kaupunkien kasvu aiheuttaa vakavan ongelman, esimerkiksi nopeasti kasvavan pääkaupungin vesihuolto voi törmätä veden ottorajoituksiin, koska veden puute saavuttaa vuoteen 2030 mennessä jopa 75,0 miljoonaa m³/vuosi.

Veden säästötoimille on kiireellinen tarve. Tarvitaan tuotantoprosessien automaattiset ohjausjärjestelmät, veden mittaus sekä oikeudelliset ja taloudelliset mekanismit rajat ylittävien vesistöjen vesivarojen yhteiskäyttöön.²⁰

Kuivuudet, tulvat, mutavirrat ja heikentynyt vesiturvallisuus vahingoittavat Kazakstanin maatalouden tuottavuutta. Kazakstanin odotetaan kohtaavan keskimääräisen lämpenemisen nopeammin kuin maailmanlaajuisesti keskimäärin ja nopeammin kuin useimmat Aasian maat, mikä lisää luonnonkatastrofeja ja sademäärien epävakautta. Seurauksena haavoittuvuusarviot osoittavat, että vehnän sato tulee kärsimään. Ja vaikka vehnän sadot saattavat hieman nousta vuoteen 2030 asti, pidemmällä aikavälillä satojen ennustetaan laskevan 27–50 %. Viljasadon menetyksillä voi olla vaikutuksia elintarviketurvaan. Kazakstanin maataloustuotanto on erittäin vesi-intensiivinen. Tulevina vuosina sopeutumistarve tulee olemaan keskeinen tekijä Kazakstanin maataloudessa.

Keski-Aasiassa ja Kazakstanissa toimivat useimmat kansainväliset rahoituslaitokset (IFI), kuten EBRD, WB ja ADB. Ja esimerkiksi EBRD työskentelee pääasiassa kunnallisten infrastruktuurihankkeiden parissa.

EBRD katsoo, että siirtymäpuutteet ovat edelleen erityisen akuutteja koska kivihilli hallitsee edelleen maan sähköntuotantoa ja alhainen resurssitehokkuus vesi-, energia- ja jätehuollossa luo sosiaalisia ja taloudellisia haasteita.

Vesivarojen epätasainen jakautuminen sekä liiallinen ja usein hallitsematon kastelu ovat suurimmat syyt veden niukkuuteen.

Rakennusten ja teollisuuden erittäin suuria energiatehokkuuden lisäysmahdollisuuksia ei hyödynnetä, koska alhaiset säännellyt energia- ja yleishyödylliset tariffit estävät käyttäytymisen muutoksia ja investointeja energiaa säästäviin teknologioihin.

Vanhentunut jätehuoltojärjestelmä ja rajalliset kierrätysmahdollisuudet on muutettava ja se on yksi Kazakstanin maastrategian painopisteistä. Toistaiseksi noin 85 % jätteestä loppusijoitetaan huonosti hoidetuille kaatopaikoille, joilta puuttuvat kokonaan perushygienia- ja ympäristönsuojelutoimenpiteet.

EBRD:llä on ollut läsnä Kazakstanissa kymmenien vuosien ajan lähes 3 miljardin euron sijoitussalkulla (2022). EBRD:n tarkempia ympäristöprojekteja Kazakstanissa viime aikana:

²⁰ Lähde: UNDP

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- 13,8 miljoonan euron lainaohjelma Shymkent Water -yksityiselle yhtiölle. Päämäärät: vesi- ja jätevesipalvelujen laadun ja kattavuuden parantaminen; vesi vuotojen vähentäminen ja tulevat kysynnän kartoittaminen;
- Kazakstanin vähäpäästöinen kehitysstrategia, jossa painotetaan erityisesti uusiutuvan energian lisäämistä. Kehitystyö jatkuu.

Uusi EBRD:n maakohtainen toteutusstrategia tukee Kazakstanin vihreää polkua hiilineutraaliuteen ja ilmastonsietokykyyn kehittämällä ja rahoittamalla vihreitä kunta- ja liikenneinfrastruktuurihankkeita (mukaan lukien vesi, jätevesi, kiinteä jäte jne.).

Känsäinvälisien infrahankkeiden lisäksi Kazakstanissa on vahva kysyntä myös seuraaville laitteelle:

- Kodin vedensuodatusjärjestelmät;
- Paketti- ja konttivedenpuhdistamot (suolanpoisto) ($Q = 1 - 200 \text{ m}^3/\text{vrk}$);
- Paketti- ja konttijätevedenpuhdistamot ($Q = 1 - 300 \text{ m}^3/\text{vrk}$);
- Laitteet kunnallisille jätevedenpuhdistamoille;
- Laitteet teollisuuden jätevedenpuhdistamoille;
- Laitteet jätteen lajitteluun ja kaatopaikkojen hoitoon.

3.4. Suomalaisen yritysten mahdollisuudet

Muiden entisten neuvostotasavaltojen tapaan suuri osa Kazakstanin infrastruktuurista on vanhentunutta ja kaipaa modernisointia. Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki (EBRD) ja Aasian kehitys pankki (ADB) rahoittavat suuria infrastruktuuri- ja rahoitus-, yritys- sekä maataloushankkeita maassa. EBRD hyväksyi vuonna 2022 Kazakstanille uuden strategian, joka perustuu kolmeen pääpilariin: yksityisen sektorin kilpailukykyyn ja yhteyksien edistämiseen, hiilineutraaliuden edistämiseen sekä taloudellisen osallisuuden ja tasa-arvon edistämiseen.

Kazakstanin investointineuvoston perustaminen riippumattomien tarkkailijoiden kanssa, uusi investointipolitiikan konsepti vuoteen 2026, uusi kansallinen kehityssuunnitelma 2020–2025, vuoden 2021 ympäristösäännöstö ja vähähiilisen kehityksen strategia vuoteen 2060 mennessä (doktriini) ovat merkittäviä aloitteita, jotka antavat Kazakstanille mahdollisuuden edistää osallisuutta ja vihreämpää kehitystä.

Sen lisäksi, että panostetaan edelleen investointi-ilmapiirin parantamiseen, ovat tärkeimmät mahdolliset parannukset edelleen maataloudessa, koulutuksessa, kaivannaisteollisuudessa, franchising-toiminnassa, terveydenhuollossa, infrastruktuurissa, sähköntuotannossa, uusiutuviissa energiassa, vihreässä teknologiassa, liikenteessä ja logistiikka, turvallisuudessa sekä matkailussa.²¹

²¹ Lähde: USA International Trade Administration

Iakov Dondych & Fanny Dondych

OECD:n kehitysapukomitean tiedot osoittavat, että kehitysavun nettovirta Kazakstaniin kasvoi 15,4 miljoonasta dollarista vuodesta 1993 huippuunsa 338,1 miljoonaan dollariin vuoteen 2008, minkä jälkeen ne putosivat vuosittain ja olivat vuonna 2017 jo alle 60 miljoona USD. Viime vuosina Kazakstanista tuli ylemmän keskitulotason maa (Maailmanpankin luokituksen mukaan). Nyt oletetaan, että Kazakstanin pitäisi käyttää enemmän omia varojaan kotimaisiin kehitystavoitteisiin.

Huolimatta Kazakstanin suhteellisen korkeista tuloista asukasta kohden, on Kiina jatkanut rahan lainaamista maalle, useimmiten edullisin koroin ja yhä useammin osana rajat ylittävää Belt and Road -aloitetta. Heinäkuussa 2020 Kazakstan oli velkaa Kiinalle yhteensä ~10 miljardia USD, josta puolet oli valtion velkaa.

Kesäkuussa 2020 Kazakstan sai 1 miljardin dollarin apupaketin Aasian kehityspankilta, mikä on osa sen laajemmasta 20 miljardin dollarin arvosta COVID-19 liittyvästä avusta kehitysyhteistyömalle.

Hyvä investointi ilmapiiri ja korkea taloudellinen aktiivisuus yhdistettynä vahvaan kehittämistarpeeseen, mukaan lukien koko vesisektori, antavat suomalaisyrityksille hyvät mahdollisuudet. Verrattuna muihin Euroopan maihin suomalaisilla yrityksillä on useita etuja, kuten laaja kokemus Venäjältä, erinomainen maine sekä suora pääsy alueelliseen rataverkkoon (toki Venäjän kautta). On kuitenkin myös useita negatiivisia tekijöitä:

- Yritysten pieni koko ja rajalliset taloudelliset resurssit;
- Useat muut maat tukevat yrityksiään suurilla edullisilla lainoilla (epäreilu kilpailu);
- Suomalaisten rakennusurakoitsijoiden puuttuminen kansainvälisillä infrastruktuurihankkeiden markkinoilla;
- Suomalaisten yritysten haluttomuus tehdä yhteistyötä keskenään ja ulkomaisten kumppaneiden kanssa;

Ongelmana on, että usein suomalaisilla yrityksillä on erinomaista osaamista varsin kapealla alueella mutta asiakkaat Keski-Aasiassa suunnittelevat toteuttavansa projektinsa avaimet käteen -periaatteella.

Suomalaisen urakoitsijan puuttuminen markkinoilta johtaa tilanteeseen, jossa tuotteiden tai palveluiden tarjoaminen on erittäin ongelmallista, koska jokainen urakoitsija haluaa asioida tuttujen toimittajien kanssa, usein omasta maastaan.

Vaikka paikallinen asiakas haluaisi ostaa vain tiettyjä laitteita, hän odottaa, että toimittaja asentaa niitä, mukaan lukien kaikki tarvittavat rakennustyöt. Suomalaiselle yritykselle tämä ei ole mahdollista ilman luotettavaa paikallista kumppania. Valitettavasti usein tällaisen kumppanin etsiminen alkaa vasta tarjouksen valmisteluvaiheessa, ja tämä on jo liian myöhäistä.

Keski-Aasiassa toteutettujen kansainvälisten rahoituslaitosten rahoittamien hankkeiden analyysi osoittaa, että suomalaiset yritykset kilpailevat suhteellisen menestyksekkäästi vain konsulttipalvelumarkkinoilla.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

3.5. Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen

3.5.1. Markkinoille pääsyn kanavat

Keski-Aasian yleisien piirteiden lisäksi kannattaa muistaa, että Kazakstanissa on pieni asukasluku laajalla maa-alueelle ja jakelukanavien pitäisi pystyä edustamaan yrityksen tarpeita koko maassa. Tehokas kanava on osallistuminen alan näyttelyihin Kazakstanissa.

Ensi vuonna tärkeämmät näyttelyt Kazakstanissa, jotka sopivat kierto- ja biotalous alalla toimiville Pk-yrityksille ovat:

1. Atyrau Oil & Gas Exhibition, 05-07 April 2023, Atyrau
2. AtyrauBuild 2023, 05-07 April 2023, Atyrau
3. AstanaBuild, 24-26 May 2023, Nur-Sultan (Astana)
4. Powerexpo - Kazakhstan International Energy, Electrical Equipment and Machine Building Exhibition, May, 2023, Almaty
5. Kazcomak - Kazakhstan International Road and Heavy Construction, Communal Machinery Exhibition, Sep 2023, Almaty
6. KIOGE 2023 - Kazakhstan International Oil & Gas Exhibition and Conference, Sep 2023, Almaty

Näistä messuista suomalaisille vesialan yrityksille potentiaalisin on AstanaBuild näyttely, 24-26 May 2023, Nur-Sultan (Astana).

Toinen tapa päästä markkinoille olisi luoda vahvoja, pitkäaikaisia kumppanuuksia Keski-Aasian markkinoilla toimivien luotettavien, hyvämaineisten urakoitsijoiden kanssa, joille yhteistyö suomalaisten yritysten kanssa on kilpailukykyä lisäävä tekijä. Tämä koskee erityisesti turkkilaisia ja israelilaisia urakoitsijoita, joilla ei ole kotimaisia toimittajia kaikille tarvittaville laitteille, mutta jotka ovat erittäin aktiivisia paikallisilla markkinoilla.

3.5.2. Hintataso ja kilpailutilanne sekä tärkeämmät kilpailijat

Hintataso

Yleisesti ottaen hintatasoon vaikuttavat merkittävästi Kazakstanissa aktiivisesti toimivat venäläiset, kiinalaiset ja osittain turkkilaiset yritykset, jotka tarjoavat palveluitaan ja tavaroitaan suhteellisen alhaisilla hinnoilla. Samalla kansainvälisten tarjouskilpailujen kokemus osoittaa, että paikallisille asiakkaille hankintahinta on edelleen tärkeämpi kuin laatu, käyttöaika, luotettavuus ja tulevat käyttökustannukset. Nykyinen hintataso heikentää merkittävästi länsimaisten yritysten kilpailukykyä. Poikkeuksena ovat tavarat ja palvelut, joita venäläiset, kiinalaiset ja turkkilaiset yritykset eivät tarjoa. Asiakkaiden käyttäytymisessä on kuitenkin viime aikoina tapahtunut

Iakov Dondych & Fanny Dondych

asteittainen muutos, joka johtuu suurista ongelmista, jotka ovat aiheutuneet lukuisista, pääasiassa Kiinassa valmistettujen, heikkolaatuisten laitteiden toimituksista, jotka eivät kestä edes takuu-aikaa ja joskus eivät toimineet ollenkaan.

Jos suomalainen yritys haluaa onnistuneesti saada jalansijaa paikallisilla markkinoilla, sen on ainakin aluksi harjoitettava erittäin varovaista hinnoittelupolitiikkaa. Jatkossa vakaan markkina-aseman saavuttamisen jälkeen on mahdollista ryhtyä toimiin tuottavuuden parantamiseksi. Lupaava suunta kilpailukyvyyn lisäämiselle on vähemmän monimutkaisten ja vähemmän kriittisten komponenttien tuotannon osittainen lokalisointi. Kehittynyt paikallinen metalli- ja koneenrakennusteollisuus luo tähän hyvät edellytykset.

Kilpailutilanne

Tilanne riippuu vahvasti siitä, miten tietty projekti rahoitetaan ja kuka on asiakas/loppukäyttäjä. Osallistumista täysin paikallisella rahoituksella toteuttaviin hankkeisiin voidaan vakavasti harkita vain, jos asiakas/loppukäyttäjä on yksityinen yritys. Tässä tapauksessa länsimaisten yritysten mahdollisuudet tarjota korkealaatuisia palveluita ja tavaroita kasvavat merkittävästi.

Lupaavimpia ja luotettavimpia ovat kansainvälisten rahoitusjärjestöjen rahoittamat kansainväliset hankkeet. Niiden määrää mitataan sadoissa miljoonissa euroissa vuodessa.

Tärkeämmät kilpailijat

Tärkeimmät kilpailijat ovat yritykset Venäjältä, Kiinasta, Etelä-Koreasta, Yhdysvalloista, Turkista ja Saksasta. Yhdysvallat, Saksa, Venäjä, Etelä-Korea ja Turkki järjestävät eniten kansainvälisiä näyttelyitä Kazakstanissa.

Merkittävät ulkomaalaiset yritykset, jotka toimivat Kazakstanissa kierto- ja biotalous alalla

Laitteet ja automaatio

Siemens Kazakhstan (offices in Almaty, Nur-Sultan and Pavlodar)

Schneider Electric (offices in Almaty, Nur-Sultan and Atyrau)

Danfoss Central Asia unit (offices in Almaty and Nur-Sultan)

Grundfos (TOO Grundfos Kazakhstan) (offices in Almaty, Nur-Sultan, Atyrau and Ust-Kamenogorsk)

Veden ja jäteveden käsittely

Kemira Oy (KNK Trade LLC - Partner in Kazakhstan)

Lamor Corporation Ab

BIOWORKS Verfahrenstechnik GmbH

ITRON France SAS

Flottweg Group

Krohne Messtechnik GmbH

Iakov Dondych & Fanny Dondych

AWAS International GmbH
Karme Filtrs SIA
Aquaconsult Anlagenbau GmbH
AO «Afa Laval Potok»
Amazon Filters Ltd
Argal Pumps
Altaca Energy
AVK International A/S
AWAS International GmbH
Hubert Stavoren B.V.
Prions Biotech
Shreyans Water Engineers
INNOVA S.r.l.
Himenviro Environmental Technologies Private Limited
By ROTO Group
TopolWater, s.r.o.
Prajwala BioEnergy
Shrey Inc
BioLog Heppe GmbH
Atec Automatisierungstechnik GmbH
GreenLife GmbH
Sai Water
BSP Engineering S.r.l.
Innovative Water Technologies
EnviroChemie GmbH
BioKube A/S

3.6. Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset

Kazakstanin tullilainsäädäntö on melko kehittynyttä ja perustuu suurelta osin Maailman tullijärjestön periaatteisiin. Venäjä, Kazakstan ja Valko-Venäjä loivat Euraasian talousliiton (EU, EU:n kaltainen poliittinen ja taloudellinen liitto), josta tuli kiinteä osa uutta unionia. Liiton nykyisiä jäseniä ovat Kazakstan, Venäjä, Valko-Venäjä, Armenia ja Kirgisia. Tästä johtuen Kazakstan joutui harmonisoimaan omat, suhteellisen vapaat säännöt, Venäjän rajoittavampien sääntöjen kanssa. Sen seurauksena joissakin tapauksissa tariffit ovat nousseet.

Valitettavasti tariffeja ja tulleja tarkistetaan jatkuvasti ja ne voivat muuttua ilman erillistä ilmoitusta.²²

²² Lähde: Australian Trade and Investment Commission

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Verosäännösten tapaan tulliasiat vaativat usein ennakkosuunnittelua ja asianmukaista riskienhallintaa Kazakstanin ympäristössä, mm. koska säännöt ja vaatimukset voivat muuttua lyhyellä varoitusaikalla.

Tavarat luokitellaan tulliliiton tullitariffin ja yleensä harmonisoidun järjestelmän perusteella. Tavaroiden tuonti Kazakstaniin "vapaan liikkeen" tullijärjestelmän mukaisesti houkuttelee yleensä:

- Tuonnin arvonlisävero nykyisen 12 % verokannan mukaan;
- Tuontitullit, jotka vaihtelevat nolasta 80 % tietyn tuontitavaran luokituksen mukaan;
- Valmisteveron alaisten tavaroiden, kuten alkoholin, maahantuonnin yhteydessä.

Tuonnin arvonlisäveron, tullien ja valmisteverojen (tarvittaessa) lisäksi tuojilta/viejiltä peritään vähintään 50 euron tullin käsittelymaksu lastin tulli-ilmoituksen pääsivulta ja 20 euroa jokaiselta seuraavalta sivulta. Tuonnin arvonlisävero, tullimaksut, valmisteverot ja käsittelymaksut maksetaan tullissa, kun tavaroita tuodaan Kazakstaniin.

Kazakstanin tullilainsäädännössä määrätään muitakin kuin tariffeja koskevia vaatimuksia. Esimerkiksi, että tiettyntyyppisten maahantuotujen tavaroiden on oltava paikallisten laatu- ja teknisten standardien mukaisia ja että niillä on oltava todistus näiden standardien noudattamisesta.

Tiettyjen tavaroiden, kuten uraanin, otsonin vaikuttavat aineet, erikoislaitteistojen, öljytuotteiden ja aseiden tuontiin tai vientiin voidaan soveltaa erityisiä rajoituksia (kiellot, kiintiöt, lisensointi, rekisteröinti jne.).

Laaja valikoima tavaroita vaatii vaatimustenmukaisuustodistuksen tullaamista varten. Jotkut näistä vaatimuksista ovat pakollisia, kun taas jotkut ovat vapaaehtoisia.

Yhdysvaltain dollareissa (tai joskus euroissa) olevia noteerauksia käytetään kaikissa ulkomaankaupan toimissa, kun taas kotimaan maksut suoritetaan paikallisessa valuutassa (Kazakstanin tenge (KZT)).

Kaikki maksut paikallisille viejälle tulee tehdä valtuutettujen Kazakstanin liikepankkien kautta. Jotkut viejät haluavat, että asiakas suorittaa maksun ulkomailla olevilta valuuttatileiltä, kuten Isossa-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Sveitsissä, Kyproksella, Luxemburgissa ja muissa maissa.

Yhä useammat kazakstanilaiset ostajat vaativat joustavia maksuehtoja, pääasiassa uusiutuvia luottolimiittejä (kazakstanilaiset eivät yleensä käytä remburssia korkeiden paikallisten korkojen vuoksi). Tavanomaisia varotoimia tulisi noudattaa, mutta Kazakstanin markkinoiden kaupan rahoitusjärjestelyt heijastavat yhä enemmän kansainvälisiä normeja.

Kaikkien Kazakstanissa myytävien tuotteiden on sisällettävä asiaankuuluvat tiedot tuotteesta kazakin kielellä. On myös suositeltavaa, että irtotavaralähetyksissä on kazakin kielellä kirjoitettuja perustietoja. Lisäkielenä voidaan käyttää myös venäjää, **mutta kazakinkieliset merkinnät ovat pakollisia.**

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Tarkka dokumentointi on Kazakstanissa elintärkeää. Maahantuojan/asiakkaan määrittelemien asiakirjojen noudattamatta jättäminen voi johtaa pitkiin viivästyksiin ja lisäkustannuksiin.

Rekisteröinti tulliviranomaisissa on pakollinen Kazakstanin tuonti- ja vientitoimintojen suorittamiseksi. Käytännössä tulliselvityksen voivat suorittaa vain Kazakstanin rekisteröidyt oikeushenkilöt esim. ulkomaalaisen oikeushenkilön Kazakstanin sivuliike. Kazakstanin oikeushenkilöt voivat itse suorittaa oman tullauksensa, mutta rekisteröityjen ulkomaalaisien oikeushenkilöiden on aina käytettävä tulliselvitystarkoituksiin tullimeklaria.

Kazakstanin tulliviranomaiset valvovat tiukasti ilmoitetun tullausarvon ja tullinimikkeen oikeellisuutta ja kohtuullisuutta.

Lisätietoja tulleista, määräyksistä ja standardeista:

<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/kazakhstan-trade-barriers?navcard=3724>

Mukaan lukien:

- Kaupan esteet;
- Tuontitariffit;
- Tuontivaatimukset ja asiakirjat;
- Merkintä-/merkintävaatimukset;
- Mukautetut määräykset;
- Kaupan standardit;
- Kauppasopimukset;
- Lisenssivaatimukset.

3.7. Logistiikka

Kazakstanilla ei sisämaamaana ole suoraa pääsyä Länsi-Euroopan markkinoille, vaikka se onkin kahden suuren markkina-alueen Kiinan ja Venäjän naapuri. Vientituotteiden loppuhinnan korkeat kuljetuskustannukset heikentävät paitsi maan kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla, myös investointien laajentamista sen talouden ei-pääsektoreille. Paljon huomiota kiinnitetään nykyaikaisen liikenneinfrastruktuurin kehittämiseen.

Venäjän ja Ukrainan sota on tehostanut Kazakstanin pyrkimyksiä kehittää vaihtoehtoisia reittejä öljyn ja rahdin kuljetuksille, erityisesti reitillä, joka alkaa Kiinasta ja kulkee Kazakstanin, Kaspianmeren, Azerbaidžanin, Georgian läpi Eurooppaan.²³

²³ Lähde: USA International Trade Administration

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Sisäiset jakeluverkostot kierto- ja bioteknologia alalla ovat olemattomat. Suurin osa laitteista ostetaan venäläisiltä yrityksiltä suoraan Venäjältä. Ainoat poikkeukset ovat kansainvälisten rahoituslaitoksien rahoittamat hankkeet, joissa laitteet toimitetaan ulkomailta.

Nurminen Logistics Services Oy ja Kazakstanin valtion rautatiet (KTZE) sopivat Kiinan ja Euroopan välillä kulkevan Trans-Kaspian kansainvälisen liikennereitin kaupallistamisesta. Kaupallinen liikenne on tarkoitus käynnistää heinä-syyskuun 2022 aikana. Tämä tulee olemaan todennäköisesti erittäin kilpailukykyinen vaihtoehto tavaroiden kuljettamiseksi Suomen ja Kazakstanin välillä ja tulee takamaan suomalaisille yrityksille etulyöntiaseman muiden eurooppalaisin yrityksin suhteen. Lisätietoja: Olli Pohjanvirta, toimitusjohtaja, Nurminen Logistics, puh.: +358 40 900 6977, Sähköposti: olli.pohjanvirta@nurminenlogistics.com.

Logistiikkakustannukset

Pienestä kuljetusmäärästä johtuen Suomen ja Kazakstanin välisten kuljetusten kustannuksista ei ole tilastotietoa. Esimerkkinä on käytetty Viro. Virolaisten satamien kautta kulkee Keski-Aasiaan maille merkittävä transitorahdivirta.

Tavarankuljetuskustannukset maanteitse Virosta Kazakstaniin maksaneet vuonna 2022 0,80-2,47 euroa/km eli keskimäärin noin 1,35 euroa/km ja Kazakstanista Viroon 0,21-1,30 euroa/km eli keskimäärin noin 0,65 euroa/km.²⁴

3.8. Paikallisen henkilökunnan palkkaus

Palkkatasoja

Keskikuukausipalkka Kazakstanissa vuonna 2022 oli 312 124 KZT (650 euroa).

Englantia taitava sihteeri 400 - 700 EUR.

Edustaja / paikalliskonttorin johtaja 1000 – 2000 EUR.

Työnantajan velvoitteet

Työnantajan on noudettava 23. marraskuuta 2015 päivättyä Kazakstanin tasavallan työlakia nro 414-V, art. 23 (Трудовой кодекс Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года № 414–V, ст. 23).²⁵

Rangaistukset työnantajan velvoitteiden rikkomisesta voivat olla erittäin ankaria. Ulkomaisten yritysten osalta virallinen valvonta on usein tiukempaa.

²⁴ Lähde: <https://www.della.kz>

²⁵ Lähde: https://kodeksy-kz.com/ka/trudovoj_kodeks/23.htm

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Rekrytointitoimistojen tavat

Rekrytointitoimistoja on markkinalla yhteensä yli 80, sekä kansallisia että kansainvälisiä. Ne löytyvät helposti internetistä: https://www.kazakhstanyp.com/category/Employment_agencies. Kätevä tapa on myös käyttää lukuisia rekrytointi-internetilustoja:

No.	Internetilustat	Avointen työpaikkojen ja kävijöiden määrät	Yleistä tietoa
1	http://www.careerjet.kz	175 000 avointa työpaikkaa 50 000 käyttäjää kuukaudessa	Erittäin laaja kohdeyleisö
2	http://gojob.kz	148 000 avointa työpaikkaa ja 163 000 ansioluetteloa. Yli 100 000 kävijää päivittäin	Internet-resurssin Job.ru osa. Markkinoilla yli 20 vuotta
3	http://rabota.nur.kz	140 000 työpaikkaa. 600 000 kävijää kuukaudessa, 400 000 ansioluetteloa	Suunniteltu keskijohdolle ja ammattilaisille
4	http://www.job.ws/kazahstan	75 000 avointa työpaikkaa ja 65 000 ansioluetteloa. Kävijämäärä enintään 30 000 kuukaudessa	255 ammattia 34-ta eri toimialalta
5	https://kz.jobble.org	58 000 avointa työpaikkaa CV – ei ole 280 000 kuukaudessa	Työnhakijoiden hakusivusto
6	http://kz24.net/job	30 000 avointa työpaikkaa 20 000 ansioluetteloa Kävijämäärä yli 100 000 kuukaudessa	Yksi Kazakstanin suosituimmista virtuaalisista ilmoitustauluista
7	https://hh.kz	15 000 avointa työpaikkaa Kävijöitä yli miljoona kuukaudessa 1 300 000 ansioluetteloa	Tunnettu ja erittäin suosittu Kazakstanissa. Markkinajohtaja
8	http://zarplata.kz	10 000 avointa työpaikkaa. Kävijöitä 15 000 kuukaudessa 20 000 ansioluetteloa	Henkilökunta ammattitaidottomaan työhön tai ilman työkokemusta
9	http://24rabota.kz/addvac.php	6 000 avointa työpaikkaa 300 ansioluetteloa Kävijöitä 10 000 kuukaudessa	Pieni mutta erittäin kätevä sivusto
10	http://irr.kz/jobs-education/resumes	4000 avointa työpaikkaa 1000 ansioluetteloa Kävijämäärä yli 400 000 kuukaudessa	Ilmoitustaulu työntekijöiden etsimiseksi
11	http://finstaff.kz	200 avointa työpaikkaa, 1900 ansioluetteloa Kävijämäärä 1000 kuukaudessa	Etsi työntekijöitä rahoitusosalta
12	http://invest.kz	Jopa 100 avointa työpaikkaa 1700 ansioluetteloa Kävijämäärä 1000 kuukaudessa	Viikkolehti ja sähköinen sanomalehti. Yksi alueen suosituimmista julkaisuista

Iakov Dondych & Fanny Dondych

3.9. Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoteryhmistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla

Alla on tärkeimmät Kazakstaniin tuotavien tavaroiden ryhmät. Nämä tuoteryhmät sisältävät kaikki tuotteet kierto- ja bioteknologian aloilta²⁶.

Tullinimike 8525: Radio- tai televisiolähetyslaitteet, myös vastaanotto- tai äänentallennus- tai toistolaitteilla varustettuina; televisioskamerat, digitaalikamerat ja videokameranauhurit. Noin 800 000 USD (2019).

Tullinimike 848180: Hanat, venttiilit jne. Noin 700 000 USD (2019).

On huomattava, että näissä luvuissa ei ole otettu huomioon toimituksia Venäjältä ja Valko-Venäjältä. On todettava, että kierto- ja bioteknologian aloilla tuonti on erittäin pientä.

3.10. Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta

Kaivossektori ja metallurginen teollisuus

Kaivostoiminta ja metallurginen teollisuus on ensisijainen ala Kazakstanissa. Kazakstan on 10 johtavan maan joukossa, joilla on merkittäviä mineraalivaroja ja jotka tarjoavat lukuisia mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille, joilla on sopivaa osaamista. Kazakstan tarjoaa erittäin merkittäviä varantoja, jotka tuottavat 29 ei-rautametallia, 3 rautametallia ja 2 jalometallia sekä 84 teollisuusmineraalia. Kazakstanin kaivosteollisuus keskittyy pääasiassa raaka-aineiden ja perusmetallien louhintaan ja vientiin.

Cleantech on Kazakstanin kaivosteollisuuden nopeimmin kasvava alasektori. Kazakstanin hallitus aikoo ottaa käyttöön Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön ympäristöstandardit kaivosteollisuudessa. Paikalliset kaivosyhtiöt valmistautuvat ottamaan käyttöön cleantech-tekniikoita ja -laitteita täyttääkseen nämä korkeat standardit sekä vastatakseen maailmanlaajuiseen kaivostoimintojen hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Kazakstanin uusi ympäristösäännöstö (nro 400-VI 3PK), joka hyväksyttiin 2.1.2021, motivoi uusimaan prosessit ja laitteet, mikä tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Kazakstanin kaivosteollisuuden digitalisointisuunnitelma 2018-2025 sisältää 192 projektia (noin 80 on jo toteutunut) ja markkinoiden odotetaan kasvavan edelleen seuraavien 5 tai 6 vuoden aikana. Suomalaisilla yrityksillä on hyviä mahdollisuuksia tarjota digitalisoitiin osaamista sekä osallistua mineraalien tuotantoprosessien automatisointiprojekteihin.

²⁶ Lähde: World Bank

Öljy- ja kaasuala

Kazakstanilla on raakaöljyvarannot ovat Euraasian toiseksi suureet Venäjän jälkeen ja 12:ksi suurimman maailmassa. Kazakstanilla on myös Kaspianmeren alueen suurimmat todistetut öljyvarat.²⁷

Kazakstan laajentaa nopeasti tuotantoaan kolmessa suuressa modernisoiduissa jalostamossaan Pavlodarissa, Atyraunissa ja Shymkentissa. Niiden kolmen jalostamon kokonaisjalostuskapasiteetti on 16,5 miljoonaa tonniin. Niitä kaikkia operoi JSC KazMunaiGas – Processing and Marketing yritys. Hallitus on ilmoittanut suunnitelmistaan rakentaa neljäs jalostamo laajentaakseen edelleen jalostuskapasiteettia ja kevyiden öljytuotteiden ja polttoaineiden tuotantoa.²⁸

Kazakstanilla on myös merkittävää maakaasupotentiaalia. Sen todistetut kaasuvarannot ovat 3 biljoonaa kuutiometriä ja ennustetut kaasuvarat 5 biljoonaa kuutiometriä.

Öljyn ja kaasun hinnan viimeaikainen kehitys on auttanut piristämään Kazakstanin öljy- ja kaasusektoria, joka on talouden tärkein moottori. Suuret hiilivetyvarat ja meneillään olevat investoinnit tuotanto- ja kuljetusinfrastruktuuriprojekteihin Kazakstanissa tarjoavat merkittäviä kaupallisia mahdollisuuksia suomalaisyrityksille.

3.11. Hyödylliset yhteystiedot

Nur-Sultanin-suurlähetystö

Soili Mäkeläinen-Buhanist, Edustuston päällikkö

Sähköposti:

Sanomat.NUR@formin.fi

Vaihde +7 717 244 2121

Faksi +7 717 244 2116

Postiosoite

Embassy of Finland

12 Samal Microdistrict

Astana Tower Business

Center, 17th floor

NUR-SULTAN 010000

KAZAKHSTAN

Käyntiosoite

Astana Tower, 17th floor

12 Samal Microdistrict

NUR-SULTAN Z10F1M5

KAZAKHSTAN

Kazakstan Su Arnasy (Kazakstanin vesihuolto- ja viemäriyritysten yhdistys)

Presidentti, Syundjukov Valeri Vladimirovich

Nur-Sultan, Abay Ave., 70A

puh.: +7 (172) 52 01 25, vaihde

puh. +7 (172) 52 02 54 - Yhdistyksen puheenjohtaja

E-mail: kazsu@astanainfo.kz

<http://kazsu.astanainfo.kz>

²⁷ Lähde: The Oil & Gas Journal (OGJ),

²⁸ Lähde: Business Monitor International

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kazakstanin kansainvälinen kauppakamari

Puheenjohtaja, Yerenov Ayan Aydarovich

Astana, 010000, Yesil district, Kabanbay Batyr Ave. 19, Block C, Office 202

Puh.: + 7 7172 27 96 16; 27 90 54; 27 90 55; 27 90 56

Sähköposti: info.icc.kz@gmail.com

<https://atameken.kz/en/departments/46-vneshnetorgovaya-palata-kazahstana>

Kazakstanin kansainvälinen kauppakamari perustettiin 29. heinäkuuta 2014 suorittamaan Kazakstanin kansallisen yrittäjäkamarin "Atameken" tehtäviä yritysten ulkomaisen taloudellisen toiminnan ja ulkomaisten investointien houkuttelemiseen. Kazakstanin kansainvälisen kauppakamarin päätehtävä on yrittäjyyden kasvun ja dynaamisen kehityksen edistäminen kansainvälisen taloudellisen toiminnan kautta. Kazakstanin kansainvälinen kauppakamari tarjoaa seuraavat palvelut:

Markkinointi ja mainonta

- Markkinatutkimuksen tekeminen;
- Yritysten, tuotteiden ja palveluiden edistäminen kohdennetuille alueellisille ja kansainvälisille markkinoille;
- Mainosmateriaalin kehittäminen, tuotanto ja jakelu;
- Mainonta.

Tietojen analysointipalvelut

- Ulkomaan tullitariffineuvonta;
- Tullimääräyksiä koskeva tiedottaminen ja konsultointi;
- Ulkomaankaupan konsultointi;
- Markkina-analyysi.

Näyttely- ja messutoiminta

- Näyttelyiden järjestäminen ja pitäminen;
- Liikematkojen järjestäminen;
- Foorumien ja esitysten järjestäminen.

Ulkomaan kauppa

- Yritysneuvostojen toiminnan jatkaminen;
- Tavaroiden tullauskonsultointi, hakemusten valmistelu tulliviranomaisille;
- Ulkomaanmarkkinoiden konsultointitoiminta;
- Mahdollisten kumppaneiden löytäminen;
- Tilastotietojen tarjoaminen ulkomaankaupasta;

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Ulkomaankauppaa koskevien koulutusseminaarien järjestäminen;
- Apua ulkomaankauppasopimuksissa;
- Viisumi-tuki.

Oikeudelliset palvelut

- Ylivoimaisen esteen todistus;
- Ulkomaiseen taloudelliseen toimintaan liittyvien asiakirjojen varmentaminen;
- Oikeudellinen neuvonta ja palvelut;
- Rekisteröinti ja lisensointi;
- Sopimusten ja muiden asiakirjojen valmistelu ja laatiminen;
- ATA-carnet'n rekisteröinti, sertifiointi ja myöntäminen;
- Organisaation oikeudellista asemaa koskevan todistuksen rekisteröinti ja myöntäminen;
- Oikeudellinen asiantuntemus;
- Etujen edustaminen riitojen ratkaisussa.

Potentiaaliset asiakkaat/loppukäyttäjät**A. Yksityiset yritykset, jotka tarjoavat vesihuoltopalveluita****AO «Aqtobe su-energy group»**

Sankibay Batyr Avenue, 12B9 Astanan alue, Aktobe
Pääjohtaja, Zhekseminov Yerzhan Kairatbekovich
puh. +7 (7132) 54–96–32

TOO "Karagandy Su"

Satybaldin Street 11/2, Karaganda 100000, Kazakstan
Pääjohtaja Isaev Daniyar Bauyrzhanovich
puh. +7 7212 33 33 45. Faksi: +7 7212 56-50-44E-mail: Info@kar-su.kz

TOO "Kyzylzhar Su"

2 Kirovskiy passage, Petropavlovsk 150007, Kazakstan
Pääjohtaja, Sultanov Zhenis Khamzinovich
puh.: +7 (7152) 53-59-96
E-mail: petropavlsu.ozil@mail.kz
<https://www.kyzylzhar-su.kz>

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***TOO "Batys Su Arnasy"**

Syrym Datuly street 4, Uralsk, Kazakstan
Pääjohtaja, Arkenov Anuar Bokenovich
Puh.: +7 7112 28 32 43; +7 7112 28 31 87
E-mail: Uvodok@mail.ru

TOO «Vodnye resursy - Marketing»

st. G. Ormanova 17, Shymkent, 160013, Kazakstan
Pääjohtaja, Orman Anarbek Ongaruly
Puh.: + 7 7252 32-11-94, + 7 7252 32-60-09, + 7 7252 32-11-95
E-mail: info@wrm.kz
<https://www.wrm.kz/rus/index.html>

TOO «AQUA-TREIDING»

Temirtau, Majakovski-katu 1, Kazakstan
Ohjaaja, Smagulova Ayakoz Kalkamanovna
puh.\faksi: +77213 934543
E-mail: akva-treiding@mail.ru
<http://akva-trading.kz/>

TOO «Rudnebsky Vodokanal»

Rudny, st. Lenina, 42, Kazakstan
Ohjaaja Zhubikenov Gabit Asylkhanovich
puh.: +7 (71431) 2-47-37; +7 (71431) 4-39-38; +7 (71431) 3-91-53
<https://rudvodokanal.kz/>

B. Merkittävät teollisuusyritykset**Arcelor Mittal Temirtau JSC**

Vuonna 2018 ArcelorMittal Temirtau julkisti 198 miljoonan dollarin ympäristöinvestointiohjelman, jonka toteutus kestää vuoteen 2025.²⁹
Zavodoupravleniye, Respublika Avenue 1/3, Temirtau 101400, Kazakstan
Udo Renk, Director, Production
Puh.: +7 780 518 9186
E-mail: udo.renk@arcelormittal.com; udor2008@gmail.com
Nestor Komarnytsky, Chief Information Officer
E-mail: nestor.komarnytsky@arcelormittal.com
Vaihde: Puh.: +7 7213 96 56 00

²⁹ Lähde: <https://corporate.arcelormittal.com/media/case-studies/arcelormittal-temirtau-continues-to-implement-its-198m>

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Kazakhmys Corporation LLC**

100012, Republic of Kazakhstan, Karaganda, Abay Street 12, office 102
CEO, Yong Keu
Puh.: +7 (721) 295-21-95; +7 (721) 295-26-12
E-mail: office@kazakhmys.kz
<http://www.kazakhmys.kz/en>

Alihankkijat, maahantuojat ja jakelijat**TOO Asia Water Service**

Almaty, Medeun alue, 050051, Kerey-Zhanibek Khandar st., 8 (Luganskogo-kadun kulma)
Ohjaaja, Tsoi Roman Pavlovich
Puhelin: +7 (727) 292-80-01, +7 (701) 723-04-32 (WhatsApp, Viber, Telegram)
Email: info@waterservice.kz
<https://waterservice.kz/>

TOO Kauppatalo "Ekolos"

Kazakstan, Nur-Sultan, rautatieasema Akbulak-3, Tasshoky lane, rakennus 2, n.
Pääjohtaja, Sagdiev Mihail Vladimirovich
Puh.: +7 (747) 095 21 14
Email: sagdiev@ecolos.kz; office@ecolos.kz
<https://ecolos.kz/>

AO «KELET»

Kazakstan A20E7T4, Almaty, st. Bokeikhanov, 233
Varapuheenjohtaja Alexander Papp
puh/faksi: +7 (727) 298-95-74 +7 (727) 259-89-17
e-mail: info@kelet.kz

Potentiaaliset paikalliset yhteistyökumppanit**Konsulttitoimistot (markkinatutkimus ja markkinointi)****MAF Group**

r. Astana, Kunaeva str., 33. office 1402
Puhelin: +7(7172)55-44-33; +7(701)543-04-24
E-mail: info@mafgroup.kz

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Brif Research Group**

6th floor, 50 Nazarbayev ave
050004, Almaty, Republic of Kazakhstan
Puh.: +7 727 347 0056
Sähköposti: marketing@brif.kz, info@brif.kz
<https://www.brif.kz/en/home/>

Vientimyynnin tuki**Union Consult**

Almaty, st. Muratbaev 63 (Makataev-katu 137:n kulma)
Puh.: +7 (777) 780 72 00
Sähköposti: kamillyak@mail.ru
<https://unioncons.kz/>

ICS Logistics

Manas Str., 226, office 27, Almaty 050008, Kazakstan
Puh.: +7 7272 58 88 47
Sähköposti: info@alaics.kz
<https://alaics.kz/>

Lakiasiat ja sopimukset***Baker McKenzie***

Samal Towers, 8th Floor, 97, Zholdasbekov Street
Almaty 050051, Kazakhstan
Puh.: +7 727 330 05 00
Faksi: +7 727 258 40 00
<https://www.bakermckenzie.com/en/locations/emea/kazakhstan>

Baker Tilly Kazakhstan Advisory - Almaty

Block 2B, office 505
Business Center Nurlly Tau
19, Al-Farabi Ave, Almaty
Kazakhstan, 050059
Puhelin: +7 727 311 05 25

Website: <https://www.bakertilly.global/en/#>; <https://www.bakertilly.kz>

Lisä tietoa: <https://www.hg.org/lawfirms/kazakhstan/almaty>

Iakov Dondych & Fanny Dondych

3.12. Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle

Kansallisen Nurly Zher -ohjelman tavoitteena on varmistaa koko maan väestölle korkealaatuisen juomaveden saanti vuoteen 2025 mennessä.

Jätevedenpuhdistamoiden rakentamista ja modernisointia koskevien hankkeiden valmistelutyötä on meneillään 53 kaupungissa. Kansainvälisten rahoitusjärjestöjen (ADB ja EBRD) kanssa päästiin sopimukseen noin 330 miljardin tengen (noin 726 euroa) rahoituksen järjestämisestä.

Jätevedenpuhdistamoiden rakentamista ja saaneerausta varten 5 kaupungissa (Balkhash, Zhanatas, Zhezkazgan, Satpaev ja Stepnogorsk) laadittiin toteutettavuustutkimus ja saatiin myönteinen asiantuntijalausunto. Hankkeiden toteuttamista suunnitellaan noin 40 miljardin tengen ADB-lainan turviin. (noin 88 miljoonaa euroa).³⁰

Näillä alueilla on suuri kysyntä parhaalle ulkomaiselle kokemukselle.

3.13. Uhat ja mahdollisuudet

Korruptio

Tammikuussa 2020 Kazakstanista tuli Euroopan neuvoston 50. jäsenmaa, joka on lupautunut neuvoston korruption vastaisten standardien noudattamiseen ja tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Tämä tunnetaan nimellä Group of States against Corruption (GRECO). Ennen Kazakstanin liittymistä oli tehty monivaiheinen arviointi Kazakstanin korruption vastaisista käytännöistä.

Kaikista tähänastisista onnistumisista huolimatta korruptio nähdään edelleen systemaattisena ongelmana. Elokuussa 2020 presidentti Tokajev myönsi ongelman ja paljasti viisi korruption vastaisen taistelun pilaria: järjestelmällinen ehkäisy, jokapäiväisen pikkukorruption torjunta, valtion palvelujen digitalisointi, yritysten suojele sekä julkisen valvonnan lisääminen.

Valitettavasti Kazakstanissa toimivat ulkomaiset yritykset törmäävät jatkuvasti korruptioon erilaisiin ilmenemismuotoihin. Tämä on otettava huomioon toimintaanne suunniteltaessa ja toteutettaessa. Korruption osallistuminen uhkaa yritystä ja sen työntekijöitä erittäin kielteisillä seurauksilla aina rikosoikeudelliseen vastuuseen asti.

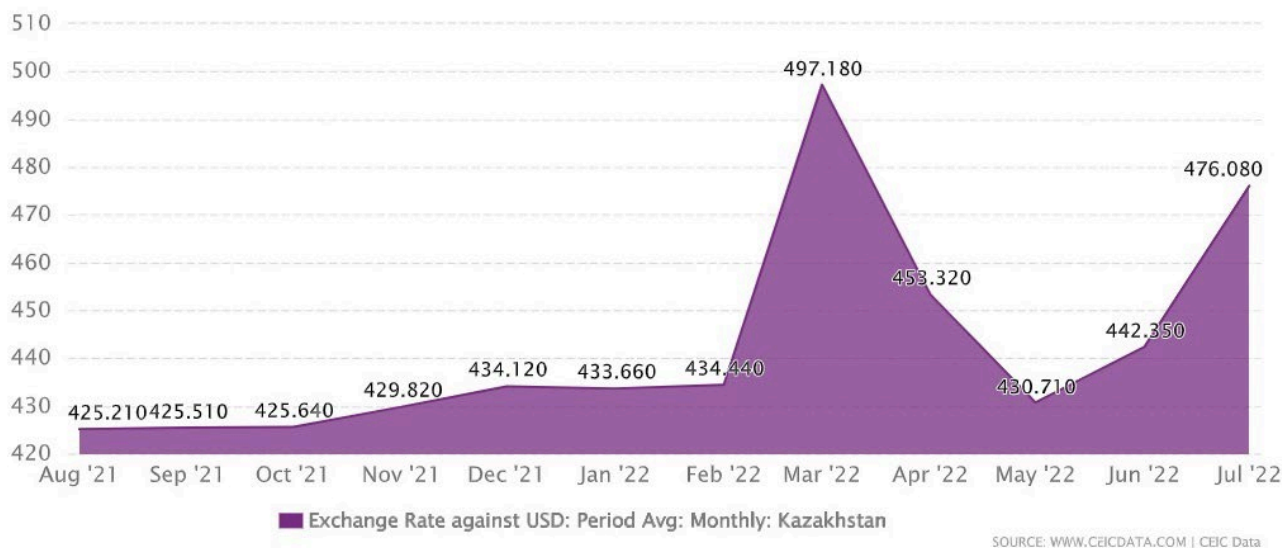
Epävakaa kansallinen valuutta

Kazakstanin tenge (KZT) on epävakaa valuutta, joka altistuu voimakkaille valuuttakurssivaihteluille. On välttämätöntä tehokkaasti minimoida siihen liittyvät riskit. Käytännössä tämä tarkoittaa myös sitä, että suorat sopimukset paikallisten, erityisesti valtion ja

³⁰ Lähde: <https://www.primeminister.kz/>

Iakov Dondych & Fanny Dondych

julkisen sektorin loppukäyttäjien kanssa muodostuvat ongelmallisiksi. Alla on kaavio Kazakstanin tengen (KZT) valuuttakurssin muutoksista elokuusta 2021 heinäkuuhun 2022.

Venäjän Ukrainavastaisen sota

Venäjän Ukrainan vastainen sodankäynti saa monet Kremlin taloudelliseen ja poliittiseen vaikutuspiiriin kuuluneet maat ajattelemaan omia intressiä. Vaikutus on ollut vahvin Kazakstanissa, joka on pitkään pysynyt Venäjän läheisenä liittolaisena. Nykyinen tilanne on tuonut Kazakstanille sekä riskejä että uusia mahdollisuuksia.

Riskit liittyvät lähinnä vaaran joutua toissijaisiin sanktioihin osallistumisesta Venäjän vastaisten pakotteiden kiertämiseen, johon osallistumasta Kazakstan ei yksinkertaisesti voi välttää.

Mahdollisuuksia ohjaavat seuraavat päätekijät:

- Venäläisten yritysten joukkosiirtoja Kazakstaniin pakotteiden välttämiseksi. Tähän mennessä noin 50 suurta venäläistä yritystä on jo käyttänyt tätä mahdollisuutta hyväkseen;
- Kauttakulun lisääminen Kiinasta Venäjälle ja Eurooppaan ohi Venäjän Kazakstanin kautta;
- Kiinan suuret investoinnit Kazakstanin logistiikkaan. Pyrkimyksenä on vaihtoehdoisen kanavana luominen tavaroiden toimittamiselle länsimarkkinoille Kaspianmeren satamien kautta.

Ilmaston muutos

Kiertotalous- ja bioteknologian alalla toimiville yrityksille tämä tekijä on ehkä enemmän mahdollisuus kuin uhka, sillä koko Keski-Aasian alue kärsi ilmastonmuutoksesta enemmän kuin monet muut maailman alueet ja tämä johtaa investointien kasvuun tällä alalla, erityisesti

Iakov Dondych & Fanny Dondych

vesihuolto- ja kastelusektorilla. Toisaalta ilmastonmuutos vaikuttaa negatiivisesti Keski-Aasian ja Kazakstanin yleiseen talouskehitykseen ja on tietysti tässä mielessä merkittävä riski.

3.14. Tulevat investoinnit, infrahankkeet ja konsultointiprojektit

3.14.1. *Valtion investointiohjelmat*

Viranomaiset aikovat jatkaa useiden infrastruktuuriohjelmien rahoittamista.³¹

Nurly-Zhol (Bright Path) ohjelma

Kyseinen ohjelma on 9 miljardin dollarin kotimainen talouden elvytyssuunnitelma teiden, rautateiden, satamien, IT-infrastruktuurin sekä koulutuksen ja julkisten palveluiden kehittämiseksi ja nykyaikaistamiseksi.

Ohjelma julkistettiin marraskuussa 2014. Vuosina 2020-2025 ohjelma tulee keskittymään tieinfrastruktuurin kehittämiseen. Tavoitteena on korjata 27 000 km paikallisteitä, rekonstruoida 10 000 km ja korjata 11 000 km valtateitä. Kazakstanin hallitus arvioi, että vuosien 2020–2025 ohjelma maksaisi maalle 16,91 miljardia USD. Suunnitelmissa on myös sähköistää noin 1 033 kilometriä rautatiekiskoja. Vuodesta 2019 lähtien tähän asti vain noin 40 % maan 16 000 km:n rautateistä on sähköistetty.

Nurly Zher (Bright Place) ohjelma

Ohjelma julkistettiin joulukuussa 2020. Vuosille 2020-2025 ohjelma keskittyy asuntoinfrastruktuurin kehittämiseen, mukaan lukien lämmitysjärjestelmien ja vesihuollon parantaminen.

Kazakstanin tasavallan teollisen ja innovatiivisen kehityksen valtiollinen ohjelma vuosille 2020 - 2025 (SPIID)

SPIID-ohjelma julkistettiin helmikuussa 2018. SPIID:n tavoitteena vuosille 2020 - 2025 on kotimaisen teollisuuden kilpailukyvyn parantaminen koti- ja ulkomaisilla markkinoilla.

Kazakstanin maatalouden kehittämishanke vuosina 2021-2025

Valtakunnallinen Agroteollisuuskompleksin kehittämishanke julkistettiin lokakuussa 2021. Valtion rahoitus vuosille 2021 – 2024 on 2 703,3 miljardia tengeä. Yksityinen rahoitus vuosille 2021 – 2025 on 4 100,0 miljardia tengeä.

³¹ Lähde: <https://baiterek.gov.kz/en/>

Nurly Zher -ohjelma vuosille 2020-2025

Kansallisen Nurly Zher -ohjelman tavoitteena on varmistaa koko maan väestölle korkealaatuisen juomaveden saanti vuoteen 2025 mennessä. Maaseudun vesihuollon kehittämiseen osoitetaan vuosittain vähintään 100 miljardia tengeä (noin 220 miljoonaa euroa).

3.14.2. Yritysten muuttaminen Venäjältä

Venäjän vastaisten taloudellisten ja poliittisten pakotteiden käyttöönoton jälkeen ulkomaiset yritykset alkoivat poistua sen markkinoilta. Kazakstanin teollisuus- ja infrastruktuurikehitysministeriö valmistelee 23 investointihanketta yritysten osittaiseen siirtymiseen Venäjältä pääasiassa sellaisilla aloilla kuin autot ja niiden varaosat, sähkötekniikka, lannoitteet sekä rautatiekuljetuskaluston osien tuotanto. Tämä lisää kilpailua paikallisista ja muista ulkomaisista yrityksistä markkinoilla, mutta samalla edistää työpaikkojen luomista ja talouskasvua pitkällä aikavälillä.

Kazakstania on syytetty Venäjän niin sanotun "rinnakkaistuonti" -järjestelmän mukautumisesta, joka sallii ulkomaisten merkkien tuonnin ilman tavaramerkin omistajien lupaa. Vastauksena tähän Kazakstanin hallitus ehdottaa pakotettujen tavaroiden kuljettamisen kieltämistä alueensa kautta Venäjälle ja Valko-Venäjälle.³²

3.14.3. Avoinna olevat ja tulevat tarjouskilpailut

Alla on esitetty lista avoinna olevista ja tulevista (v. 2022 ja 2023) tarjouskilpailuista, joihin suomalaisilla pk-yrityksillä tai konsortioilla olisi realistisia mahdollisuuksia tarjota osaamistaan, ratkaisujaan sekä teknologiaansa:

The World Bank (WB)

<https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/procurement?srce=both>

Second Irrigation and Drainage Improvement Project for Kazakhstan

Project ID: P086592

Total Project Cost: 343.01 million USD

Closing Date: October 31, 2023

North Aral Sea Development and Revitalization Project

Project ID: P170187

Commitment Amount: 161.50 million USD

Closing Date: N/A

³² Lähde: USA International Trade Administration

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Asian Development Bank (ADB)**<https://www.adb.org/projects/country/kaz>**Improving Access and Strengthening Innovations for Water, Sanitation, and Hygiene in Selected Central Asia Regional Economic Cooperation Countries and the Caucasus**

55287-001; Regional, Armenia, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Pakistan, Tajikistan, Uzbekistan; Water and other urban infrastructure and services

Approval Date: 12 Jun 2022

Delivering a Climate Change Strategy for Central and West Asia

56025-001; Regional, Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Pakistan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan; Agriculture, natural resources and rural development

Approval Date: 26 Jul 2022

European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)<https://www.ebrd.com/work-with-us/procurement/notices.html>**Semey Water Kazakhstan**

- Project Name - Semey Water
- Country - Kazakhstan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Goods
- Project ID - 47458
- Tender Exercise No. - 22478387
- Tender Exercise Title - Supply and Installation of SCADA
- Client Name - GKP Semey Vodokanal
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Goods
- Publication Date - 15/08/2022
- Issue Date - 15/08/2022
- Closing Date - 03/10/2022

Semey Water Kazakhstan

- Project Name - Semey Water
- Country - Kazakhstan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Goods
- Project ID - 47458
- Tender Exercise No. - 22478387
- Tender Exercise Title - Supply and Installation of SCADA
- Client Name - GKP Semey Vodokanal

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Type of Notice - Ebrd Contract Notice Addendum
- Nature of Procurement – Goods
- Publication Date - 12/10/2022

Aktobe Water Project Kazakhstan

- Project Name - Aktobe Water Project
- Country - Kazakhstan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Goods
- Project ID - 47570
- Tender Exercise No. - 18151350
- Tender Exercise Title - Procurement of Vehicles and equipment
- Client Name - JSK Aktobe-Su-Energy Group
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Goods
- Publication Date - 16/09/2022

Aktobe Water Project Kazakhstan

- Project Name - Aktobe Water Project
- Country - Kazakhstan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Goods
- Project ID - 47570
- Tender Exercise No. - 23133857
- Tender Exercise Title - Procurement of a special machinery and equipment
- Client Name - JSK Aktobe-Su-Energy Group
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Goods
- Publication Date - 18/10/2022
- Issue Date - 19/10/2022
- Closing Date - 05/12/2022

Kazakhstan: GrCF2 W2 - Ust-Kamenogorsk Solid Waste Management Kazakhstan

- Project Name - Kazakhstan: GrCF2 W2 - Ust-Kamenogorsk Solid Waste Management
- Country - Kazakhstan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 50141
- Tender Exercise No. - 22262726
- Tender Exercise Title - Construction of a new sanitary landfill and Composting Plant, including final works on sanitary landfill Section 1
- Client Name - SCE Taza Oskemen

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Type of Notice - Invitation for Tenders Two Stage
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 31/10/2022
- Issue Date - 01/11/2022
- Closing Date - 18/12/2022

Almaty CHP Coal Phase Out Kazakhstan

- Project Name - Almaty CHP Coal Phase Out
- Country - Kazakhstan
- Business Sector - Power and Energy
- Contract type - Works
- Project ID - 52821
- Tender Exercise No. - 22589328
- Tender Exercise Title - Modernisation of the Combined Heat and Power Plant 2 (CHP-2) in Almaty with conversion from coal to gas
- Client Name - JSC Almaty Power Plants
- Type of Notice - Invitation for Tenders Two Stage
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 27/10/2022
- Issue Date - 27/10/2022
- Closing Date - 15/12/2022

4. UZBEKISTAN

4.1. Yleistä

Uzbekistanin tasavalta³³

Pinta-ala (km ²)	447 400 km ²
Väkiluku (2021)	34 915 100
Väestönkasvu (vuotuinen %, 2021)	2,0%
BKT (miljardia USD, 2021)	69,24
BKT henkeä kohti (USD, 2021)	1 983,1
BKT:n kasvu (vuotuinen %, 2021)	7,4%
Ulkomaiset suorat sijoitukset, nettotuonti (% BKT:sta, 2020)	2,9%
Vuotuiset makean veden otot, yhteensä (% sisäisistä varoista, 2017)	360%

³³ The World Bank

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Uzbekistan on väestön suhteen Keski-Aasian suurin valtio. Sen rajanaapurit ovat Kazakstan (2330 km yhteistä rajaa), Kirgisia (1314 km yhteistä rajaa), Tajikistan (1312 km yhteistä rajaa), Afganistan (144 km yhteistä rajaa) ja Turkmenistan (1793 km yhteistä rajaa). Uzbekistan on enimmäkseen aavikkoa, joka kattaa 80 % maan pinta-alasta. Itäosassa on vuoria, joiden korkeimmat huiput kohoavat 4 500 metriin. Kyzylkumin autiomaa kattaa pääosan maan pohjoisosasta. Sen itäpuolella on Ferganan laakso, joka on Uzbekistanin hedelmällisin osa. Sen alueella sataa vain 100–300 mm vuodessa. Maahan virtaa kaksi suurta jokea, Amudarja Tadžikistanista ja Syrdarja Kazakstanista, joiden vettä käytetään kasteluun.³⁴

Uzbekistanilla on merkittäviä ja monipuolisia mineraalivaroja. Vastaavasti kaivos- ja metalliteollisuudella on tärkeä rooli maan taloudessa ja kansallisissa kehityssuunnitelmissa. Sen lisäksi, että Uzbekistan on yksi maailman suurimmista kullantuottajista, se on merkittävä uraanin tuottaja. Uzbekistan tuottaa myös muun muassa kuparia, hopeaa, hiiltä, lyijyä, sinkkiä, fosfaattia, molybdeeniä, kaliumia ja volframia.³⁵

Uzbekistan koostuu 12 vilojatista (alueesta), Taškentin kaupungista ja Karakalpakstanin autonomisesta tasavallasta. Uzbekistanin erittäin keskitetyn hallintomuodon seurauksena sen muodostavilla alueilla on vähän poliittista valtaa. Presidentti nimittää "khokimin" (kuvernöörin) kullekin vilojatille ja Taškentin kaupungille. Karakalpakstanilla on oma hallituksen päämies, joka on Uzbekistanin presidentin alainen.

Vaikka Uzbekistan ei olekaan kooltaan suurin Keski-Aasian maa, se on silti suurempi kuin Yhdistyneen kuningaskunnan, Belgian, Tanskan, Sveitsin ja Itävallan yhteenlaskettu alue. Uzbekistanin länsi- ja keskialueet ovat erittäin kuivia. Neuvostoliiton aikaisen liiallisen kastelun ja huonon ekologisen hoidon vuoksi Aralmeri (jaettu Kazakstanin kanssa) on kutistunut ja menettänyt suuren osan luonnonrikkauksistaan.

Taškentin ja idässä sijaitsevan Ferganan laakson ympärillä on suhteellisen lauhkea ilmasto, ja ne ovat rikkaita maatalouskeskuksia, jotka toimittavat hedelmiä, vihanneksia, maitotuotteita ja muita elintarvikkeita koko Keski-Aasiaan ja naapurimaihin.

Strategisella paikalla sijaitseva Uzbekistan on ainoa maa, joka rajoittuu neljään muuhun Keski-Aasian valtioon sekä Afganistaniin, mikä lisää sen houkuttelevuutta investoinneille. Alueellisesti se on tärkeä talouden moottori ja rauhan ja vakauden vaikuttaja.

4.2. Lyhyt makrokuvaus

4.2.1. Poliittinen ja taloudellinen tilanne ja vakaus

Poliittinen tilanne

Uzbekistanin tasavalta julisti itsenäisyytensä Neuvostoliitosta 31. elokuuta 1991. Tämän mukaisesti itsenäisyyspäivää vietetään joka vuosi 1. syyskuuta.

³⁴ Wikipedia

³⁵ Lähde: Baker McKenzie: Doing Business in Uzbekistan, 2021

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Uzbekistan on presidenttiasavalta, ja sillä on ollut kaksikamarinen parlamentti vuodesta 2004. Parlamentti (tunnetaan virallisesti nimellä Oliy Majlis) koostuu lainsäädäntökamarista (alakamari) ja senaatista (yläkamari). Valtionpäämies on presidentti Shavkat Mirziyoyev, joka valittiin vuonna 2016 edellisen presidentin, vuodesta 1991 lähtien toimineen presidentin Islam Karimovin äkillisen kuoleman jälkeen. Presidentti Mirziyoyev toimi Uzbekistanin pääministerinä vuodesta 2010 ennen presidentiksi tuloaan.

Puoluejärjestelmää on kehitetty Neuvostoliitosta itsenäistymisen jälkeen. Vaikka on olemassa useita poliittisia puolueita, ryhmiä ja erilaisia liikkeitä, presidenttiä vastaan ei näytä olevan järjestäytyntä vastustusta.

Samaan aikaan poliittiset uudistukset ovat edelleen hitaita. Lainsäädäntöelin säilyttää vanhat käytännöt. Esimerkiksi keskeisistä asioista äänestäminen on edelleen suljettua yleisöltä ja parlamentin valiokunnat ovat yleensä haluttomia ottamaan mukaan ulkopuolisia ja riippumattomia asiantuntijoita.³⁶

Periaatteessa valtion monopoli voimankäytössä on valtakunnallinen, lukuun ottamatta erillisalueita (Uzbekistanilla on neljä erillisaluetta, joita ympäröi Kirgisian alue).

Kaikki Uzbekistanin asukkaat eivät ole omaksuneet tätä valtion ohjaamaa ylhäältä alas suuntautuvaa lähestymistapaa valtion rakentamiseen. Näitä ovat esimerkiksi Uzbekistanin vähemmistöt – turkkilaiset, karakalpakit, tadžikit, venäläiset sekä muut. Uzbekistanin vähemmistöjen keskuudessa on vahvat paikalliset kiintymykset, joille on ominaista klaanit ja alueelliset uskomukset, joiden katsotaan olevan vakava haaste Uzbekistanin kansalliselle yhteenkuuluvuudelle ja vastaavasti valtiolle.

Muodollisesti Uzbekistan on maallinen valtio. Uskonnollisilla dogmeilla ei ole huomattavaa vaikutusta oikeusjärjestykseen tai poliittisiin instituutioihin. Kaikki uskonnolliset instituutiot ja seurakunnat maassa ovat tiukasti valtion valvonnassa. Sillä välin islamilaiset opetukset ja ideologiat alkoivat saada vakaata julkista profiilia presidentti Shavkat Mirziyoyevin johdolla. Muslimienemmistöisessä yhteiskunnassa on muitakin uskontoja (Venäjän ortodoksisuus, juutalaisuus, protestantismi ja katolilaisuus). Kaikki muut ei-perinteiset uskonnolliset ryhmät ja lähetyssaarnaajat on kielletty ja tukahdutettu. Kriittisiä keskusteluja rajoitetaan edelleen televisiossa sekä virallisilla verkkosivuilla. Siitä huolimatta on suhteellisen riippumattomia toimittajia, analyytikoita ja verkkosivustoja, jotka julkaisevat mitattua kriittistä materiaalia.³⁷

Uzbekistan on itsenäisten valtioiden yhteisön (IVY), Yhdistyneiden Kansakuntien, Kansainvälisen valuuttarahaston, Maailmanpankin, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, Aasian kehityspankin, Islamilaisen konferenssin järjestö ja usean muun kansainvälisen järjestön jäsen. Uzbekistan suunnittelee liittymistä Maailman kauppajärjestöön lähitulevaisuudessa ja harkitsee myös liittymistä Euraasian talousliittoon. Uzbekistan on yhdessä Venäjän, Kiinan, Kirgisian, Tadzikistanin ja Kazakstanin kanssa

³⁶ Lähde: BTI 2022 Country Report - Uzbekistan

³⁷ Lähde: BTI 2022 Country Report - Uzbekistan

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Shanghain yhteistyöjärjestön jäsen. Alun perin rajakysymyksiä varten perustettu järjestö käsittelee nyt myös terrorismin, huumeiden ja aseiden salakuljetuksen sekä muiden asioiden torjuntaa.³⁸

Shanghai Cooperation Organizationin (SCO) ensimmäinen henkilökohtainen huippukokous pandemian jälkeen pidettiin syyskuussa 2022 Uzbekistanin kaupungissa Samarkandissa. Maantieteellisen laajuuden ja väestön osalta SCO on maailman suurin alueellinen organisaatio, joka kattaa noin 60 % Euraasian maa-alasta ja 41 % maailman väestöstä. Sen jäsenten osuus maailman BKT:sta vuonna 2021 oli Maailmanpankin mukaan 24 %.³⁹ Tämä tapahtuma herätti koko maailman huomion Uzbekistaniin. Jotkut kommentaattorit pitävät tätä huippukokousta historiallisena, se saattoi merkitä Uzbekistanin politiikan päävektorin siirtämistä Venäjältä Kiinaan.

Uzbekistanin Karakalpakstanin autonomiseen tasavaltaan oli julistettu kuukauden mittainen hätätila heinäkuussa 2022. Taustalla olivat alueella järjestetyt mielenosoitukset. Protesteilla on vastustettu maassa suunniteltuja perustuslakiuudistuksia, jotka olisivat läpi mennessään heikentäneet Karakalpakstanin asemaa. Mielenosoitusten tuloksena Karakalpakstanin asemaa koskevista perustuslakiuudistuksista luovutettiin ja tilanne on rauhoittunut.

Ongelmista huolimatta, Uzbekistan on yksi Keski-Aasian vakaammasta maasta

Uzbekistan on edelleen pohjimmiltaan maallinen valtio

Uzbekistanin tiedotusvälineiden vapautta rajoittaa ankarasti hallitsevan hallinnon autoritaarisuus, joka on edelleen syvästi epädemokraattinen

Valtojen jako on muodollisesti vahvistettu, mutta se on edelleen heikko

Jännitteet etnisten vähemmistöjen kanssa (Karakalpakstan)

Taloudellinen tilanne

Uzbekistanin tärkeimmät kauppakumppanit (2021) ovat Venäjä (17,9 %), Kiina (17,7 %), Kazakstan (9,3 %), Turkki (8,1 %) sekä Etelä-Korea (4,5 %). Fitch Ratings vahvisti Uzbekistanin näkymät vakaiksi huhtikuussa 2022, kun taas S&P ja Moody's eivät ole päivittäneet vakaita ja positiivisia maan näkymiä kesän 2021 jälkeen.

Uzbekistanin tärkeimmät vientituotteet maailmalle olivat muun muassa helmet, mineraalipolttoaineet, puuvilla, kupari, hedelmät ja vihannekset, kun taas maan suurin tuonti maailmasta olivat koneet, ajoneuvot, rauta, teräs jne.

³⁸ Lähde: Baker McKenzie: Doing Business in Uzbekistan, 2021

³⁹ Lähde: CGTN

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Maa vie niin ikään puuvillaa, hiilivetyä sekä polymeerejä. Kemian teollisuus, metallurgia ja konepajat, sähkötekninen tuotanto, lääkkeet ja rakennusmateriaalit, tekstiili- ja vaatetusteollisuus sekä yksityistettävät kaivosteollisuuden kohteet ovat potentiaalisia asiakkaita suomalaisille yrityksille.

Kulta on merkittävä vientituote, jonka tuotanto tulee enimmäkseen Muruntaun kultakaivoksesta Navoi alueelta. Kaivosteollisuus tuottaa myös huomattavia määriä hopeaa, uraania ja kuparia. Maakaasun tuotanto kasvaa, ja siitä on viime aikoina tullut yksi Uzbekistanin tärkeimmistä vientihyödykkeistä. Bruttokansantuote (ostovoimapariteetti) vuonna 2019 oli noin 57 921 miljoonaa USD.

Liiketoiminnan harjoittaminen Uzbekistanissa ei ole vailla haasteita. Valtionyriyten jatkuva läsnäolo taloudessa ja alhainen korruptiohavaintoindeksi (140/180 vuonna 2021) ovat vaikuttavia tekijöitä.⁴⁰

Kuluttajahintainflaatio vuonna 2020 oli 11,1 %. Keskuspankin viitekorko on 14 %. Maan BKT kasvoi vuonna 2020 0,6 %.

BKT:n kasvun odotetaan hidastuvan tänä vuonna Ukrainan sodan – Venäjältä tulevat rahalähetykset ovat merkittävä yksityisen kulutuksen lähde – ja Kiinan Covid-19-rajoitusten vuoksi. Toisaalta yritysmyönteisten uudistusten pitäisi kannustaa investointeihin, kun taas raaka-aineiden hintojen nousu jää merkittäväksi myötätuuleksi. Nykyinen EBRD:n ennuste Uzbekistanin BKT:n reaalikasvusta vuonna 2022 on 4,0 % ja vuonna 2023 5,0 %.

Uzbekistan sijoittui 69. sijalle Easy of Doing Business -listalla vuonna 2020, mikä on 18 sijan parannus vuoteen 2016 verrattuna.⁴¹

Ulkomaisten suorien investointien houkuttelemiseksi Uzbekistan perusti yli 20 vapaata talousaluetta ("FEZ") Uzbekistanin eri alueilla. Niistä 8 vapaakauppa-alueita on erikoistunut lääketeollisuuteen. Merkittävin niistä on Navoi FEZ (<https://www.feznavoi.uz/>), joka sisältää kansainvälisen lentoliikenteen solmukohtan, joka on kehitetty yhteistyössä Uzbekistan Airwaysin ja Korean Airin kanssa. Vapaatalousalueiden lisäksi Uzbekistan perusti noin 60 erityisteollisuusvyöhykettä, joiden asukkaat voivat hyötyä vero- ja investointisuojalainsäädännöstä, samoin kuin vapaakauppa-alueiden yhteisöt.

Tietyin rajoituksin vapaavyöhykkeille rekisteröidyt yhteisöt ovat vapautettuja tullimaksuista (paitsi tuonnin arvonlisävero ja tulliselvitysmaksu) tavaroiden tuonnissa.⁴²

Uzbekistan on allekirjoittanut kahdenväliset investointisopimukset Suomen kanssa jo 1.10.1992. (Sopimus astui voimaan 22.10.1992.)

Viime aikoihin asti merkittävistä hallinnollisista vaikeuksista johtuen Uzbekistanin valuutan soumin (UZS) muuntaminen ulkomaan rahalähetyksissä oli käytännössä lähes mahdotonta. Pian

⁴⁰ Lähde: Transparency International

⁴¹ Lähde: World Bank

⁴² Lähde: Baker McKenzie: Doing Business in Uzbekistan, 2021

Iakov Dondych & Fanny Dondych

presidentiksi tulonsa jälkeen Shavkat Mirziyoyev antoi kuitenkin asetuksen, jolla vapautettiin tietyt Uzbekistanin valuuttajärjestelmän osa-alueet. Uzbekistanin oikeushenkilöillä voi kuitenkin olla pankkitilejä Uzbekistanin ulkopuolella erittäin rajoitetuissa olosuhteissa (esim. presidentin tai ministerikabinetin päätösten perusteella). Kaikki Uzbekistanin sisäiset maksut on tehtävä soumissa, lukuun ottamatta joitakin Uzbekistanin valuuttalain mukaisia rajoitettuja tapauksia.

Uzbekistan soveltaa tiukkaa tuontisääntelyjärjestelmää. Tämä johtuu hallituksen vahvasta paikallisesta tuotanto- ja vientipolitiikasta sekä tiukasta valuuttasääntelystä. Kaikki ulkomaankauppasopimukset on rekisteröitävä kansallisessa digitaalisessa rekisterissä (Unified Information System of Foreign Trade Operations, "UISFTO").

Virallisten tietojen mukaan Uzbekistanin työttömyysaste oli 6,08 % vuonna 2020. Aasian kehitys pankki arvioi kuitenkin, että 11,4 % väestöstä eli kansallisen köyhyysrajan alapuolella. Vuonna 2020 pandemian vuoksi kymmenet tuhannet työvoimansiirtolaiset palasivat Venäjältä ja muista maista, mikä pahensi Uzbekistanin työttömyysongelmaa.

Uzbekistan tuottaa yli 50 erilaista teollisuustuotetta. Teollisuuden alat, kuten öljy ja kaasu, kemia, metallurgia, konepajateollisuus, sähkötekniikka, lääkkeet, rakennusmateriaalit, tekstiilit, nahkakengät, elintarviketeollisuus, sekä "vihreä talous" voivat toimia kansantalouden veturina.⁴³

Uzbekistanin talous elpyi laajasti vuonna 2021, mikä johti BKT:n määrän kasvuun 7,4 %. Hieman korkeampaa pohjaa heijastaen kasvu hidastui 5,8 % vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä, mikä johtui kiinteiden investointien erittäin voimakkaasta kasvusta (26,3 %) ja viennin lähes kolminkertaistumisesta (+173 %). Jälkimmäinen johtui täysin hallituksen päätöksestä nopeuttaa kunnan vieniä suotuisan hintaympäristön vuoksi. Venäjän vastaiset pakotteet ovat aiheuttaneet merkittäviä paineita Uzbekistanin soumiin (UZS) ja uhkaavat nopean siirtymisen hintoihin.⁴⁴

Uzbekistanin kauppa Suomen kanssa⁴⁵

Tuonti 2022				Vienti 2022				Kauppatase
Kesäkuu	Tammi-kesäkuu			Kesäkuu	Tammi-kesäkuu			Tammi-kesäkuu
arvo	arvo	osuus	muutos	arvo	arvo	osuus	muutos	
1000 e	1000 e	%	%	1000 e	1000 e	%	%	1000 e
374	1 665	0,0	-4,6	1 920	14 139	0,0	-48,4	+12 474

⁴³ Lähde: Harvard University

⁴⁴ Lähde: IBRD

⁴⁵ Lähde: Tulli

Suomen vienti Uzbekistaniin 2021 ja 2022 tammi-kesäkuu⁴⁶

	2022 1-6 1000 €	2021 1-6 1000 €	Muutos %
0. Elintarvikkeet	1.113	723	54,0
2. Raaka-aineet, syötäväksi kelpaamattomat	39	127	-69,7
5. Kemiaan teollisuuden tuotteet	3.043	2.480	22,7
6. Valmistetut tavarat valmistusaineen mukaan	5.515	12.827	-57,0
7. Koneet ja laitteet sekä kuljetusvälineet	4.031	9.651	-58,2
71. Voimakoneet ja moottorit	256	2	..
72. Eri toimialojen erikoiskoneet	508	3.787	-86,6
73. Metalliteollisuuskoneet	22	57	-62,3
74. Yleiskäyttöiset teollisuuden koneet ja laitteet	1.520	1.142	33,2
75. Toimistokoneet ja atk-laitteet	1.314	2.256	-41,8
76. Puhelin-, radio-, tv- yms. laitteet	355	973	-63,5
77. Muut sähkökoneet ja laitteet	40	99	-59,4
78. Moottoriajoneuvot	16	1.334	-98,8
8. Erinäiset valmiit tavarat	398	1.612	-75,3
81. Tehdasvalmisteiset talot;lvi- ja valaisinkalusteet	0	814	..
82. Huonekalut	8	1	..
84. Vaatteet	30	7	327,1
87. Kojeet, mittarit yms.	127	646	-80,4
88. Valokuvauskojeet ja -tarvikkeet;kellot	1	21	-94,3
89. Muut valmiit tavarat	232	123	87,7
Kaikki ryhmät yhteensä	14.139	27.420	-48,4

Merkittävä edistys talouden avaamisessa sekä ulkomaan kaupan ja investointien vapauttamisessa

Vahva talouden kasvu ja talouden kasvun kiihtymisen ennuste

Huomattavat luonnonvaarat

Alhainen kilpailu, valtionyhtiöiden erittäin suuri osuus

⁴⁶ Lähde: Tulli

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Edelleen suhteellisesti heikko kansallinen valuutta****Merkittävä korruptio****COVID-19 pandemian uusiutumisriski luo taloudellista epävarmuutta**

4.2.2. Suhteet Venäjän ja naapurimaiden kanssa

Geopoliittisesti Uzbekistan on vahva omalla alueellaan, mutta maalla ei ole täyttä liikkumavapautta suurvaltojen Venäjän ja Kiinan välillä. Tämä koskee erityisesti Venäjää, joka on usein alistanut Uzbekistania painostuksen ja tietohyökkäysten eri muodoilla sekä tekosyillä.

Venäjän Ukrainan sodankäynti on saanut monet Kremlin taloudelliseen ja poliittiseen vaikutuspiiriin kuuluvat maat ajattelemaan toisiaan. Ylivoimaisesti tärkeimmät niistä ovat Uzbekistan ja Kazakstan, kaksi hallitsevaa valtaa Keski-Aasiassa. Neuvostoliiton vuoden 1991 hajoamisesta lähtien maat ovat pysyneet lujasti juurtuneena lukuisiin neuvostoaikaisiin yhteyksiin energia- ja muun liikenneinfrastruktuurin yritysverkostoihin ja koulutusperinteisiin.

Venäjän vaikutus on ollut vahvin Kazakstanissa, joka on pysynyt Venäjän läheisenä liittolaisena. Mutta vaikka Uzbekistan on pelannut itsenäisempää peliä, maa on myös säilyttänyt tärkeitä perinteitä Neuvostoliiton menneisyydestä. Kun molemmat maat ovat yhä päättäväisemmin luopumassa venäläisestä vaikutusvallasta ja olemasta mukana venäläisissä yritysverkostoissa, on kysymys siitä, mitä tulee tilalle. Vaakalaudalla on globaalin talousjärjestyksen tulevaisuus ja juurtunut länsimainen usko liberaalin demokratiaan ja sääntöihin perustuvan markkinatalouden paremmuuteen.⁴⁷

Vuonna 2020 Uzbekistan vei Venäjälle 1,74 miljardia USD. Tärkeimmät Uzbekistanin Venäjälle viemät tuotteet ovat kulta (483 miljoona USD), puhdas puuvillalanka (191 miljoona USD) ja öljykaasu (107 miljoona USD). Viimeisten 24 vuoden aikana Uzbekistanin vienti Venäjälle on kasvanut vuositasolla 4,45 %, 613 miljoonasta USD vuodesta 1996 1,74 miljardiin USD vuoteen 2020. Venäjä vei Uzbekistaniin 4,29 miljardilla USD. Päätuotteet olivat öljyjalostustuotteet (371 miljoona USD), sahapuu (266 miljoona USD) ja suuret teräsputket (187 miljoona USD).⁴⁸

Uzbekistan on laajentanut taloudellista yhteistyötään Kiinan kanssa pyrkiessään liittymään maailman kuljetus- ja kauppareitteihin. Äskettäisessä kokouksessa Shanghain yhteistyöjärjestössä (SCO) Pekingissä Uzbekistan esitteli "Uuden Uzbekistanin kehitysstrategiansa vuosille 2022-2026". Venäjää ei ole erikseen mainittu. Uzbekistanin

⁴⁷ Lähde: STEFAN HEDLUND: Uzbekistan's bumpy ride out of Russia's orbit. POLITICS, 24.8.2022

⁴⁸ Lähde: The Observatory of Economic Complexity (OEC)

Iakov Dondych & Fanny Dondych

taloudellinen sitoutuminen Kiinan kanssa koskee pääasiassa infrastruktuuria. Lisäksi Uzbekistan on lopettanut läheiset suhteet sellaisiin naapurivaltioihin kuten Iran ja Turkki.

Uzbekistan on riippuvainen Venäjästä ja Kiinasta niin taloudellisesti kuin poliittisestikin

Kiinan taloudelliset vaikeudet luovat epävarmuutta

Venäjän pakotteiden lopullinen vaikutus Uzbekistanin on toistaiseksi epäselvää. Osa vaikutuksista voi olla positiivisia

Viimeaikaisten tapahtumien johdosta Venäjä menettää vaikutusvaltaansa myös Keski-Aasiassa ja se parantaa Uzbekistanin liikkumisvaraa

4.2.3. Suhteet EU:n ja Suomen kanssa

Euroopan unionin ja Uzbekistanin tasavallan väliset suhteet ovat kehittyneet tasaisesti sen itsenäistyttyä vuonna 1991. EU:n ja Uzbekistanin tasavallan välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus (PCA) on ollut voimassa vuodesta 1999. Kumppanuuden ja yhteistyösopimuksen (PCA) muodollinen päivitys hyväksyttiin heinäkuussa 2022.

EU on tunnustanut Uzbekistanin yksipuolisen yleisen tullietuusjärjestelmän (GSP) mukaisen kestävän kehityksen ja hyvän hallinnon erityisen kannustusjärjestelmän (GSP+) yhdeksänneksi edunsaajajamaana. EU aloitti 10. huhtikuuta 2021 alkaen etuustullien soveltamisen Uzbekistanista tämän sopimuksen nojalla tuotuihin tavaroihin.

EU antaa vuosittain rahoitusapua Uzbekistanille ensisijaisesti taloudellisen kehityksen edistämiseksi. Vuodesta 2017 lähtien Euroopan investointipankki ja Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki ovat jatkaneet yhteistyötä Uzbekistanin kanssa, ja käynnissä olevien hankkeiden määrä on kasvanut merkittävästi.

Kaudella 2014–2020 EU:n rahoitusapu Uzbekistanille oli 168 miljoonaa euroa, mikä on 124 % enemmän kuin kaudella 2007–2013. Monivuotisessa maaohjelmassa EU:n kehitysapu Uzbekistanille vuosina 2014–2020 keskittyi maaseudun kehittämiseen. Tämä tuki sisälsi kestävän vesi- ja kasteluhoidon, puutarhanhoidon, karjanhoidon, ammatillisen koulutuksen ja paikallishallinnon uudistuksen hankkeita.

Euroopan komission painopisteiden mukaisesti EU ehdottaa vuosille 2021-2027 seuraavia painopistealueita ja -aloja: hyvä hallintotapa ja digitaalinen muutos, osallistava, digitaalinen ja vihreä kasvu sekä älykkään ympäristöstävällisen maatalouselintarvikealan kehittäminen.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Suomi tunnusti Uzbekistanin 30. joulukuuta 1991. Diplomaattisuhteet solmittiin 26. helmikuuta 1992. Suomen ja Uzbekistanin suhteet ovat hyvät ja ongelmattomat mutta eivät kovin aktiiviset.

Suomella on ollut vakiintunutta kahdenvälistä kehitysyhteistyötä Kirgisian ja Tadžikistanin kanssa vuodesta 2009 lähtien. Tuella on edistetty vastuullista yritystoimintaa ja ihmisarvoisten työpaikkojen luomista, ilmastonmuutokseen sopeutumista, luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä oikeuspalveluiden saatavuuden ja laadun kehittämistä. Uzbekistanin kanssa kahdenvälinen yhteistyö on alkanut vuonna 2021.

Vuosina 2021–2024 voimassa olevan maastrategian päätavoitteita ovat Uzbekistanin vakauden, kestävän kehityksen ja vaurauden lisääminen sekä oikeusvaltiokehityksen, ihmisoikeuksien ja yhteiskunnan kriisinsietokyvyn edistäminen. Tavoitteena on myös ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä luonnonvarojen kestävä hallinnointi.⁴⁹

4.3. Kierto- ja bioteknologian markkinat

4.3.1. Yleistä

Uzbekistan hyväksyi toukokuussa 2019 uusiutuvia energialähteitä koskevan lain, jonka tarkoituksena on auttaa monipuolistamaan Uzbekistanin taloutta ja vähentämään sen riippuvuutta fossiilisiin polttoaineisiin perustuvasta energiasta kehittämällä ja sääntelemällä uusiutuvan energian sektoria. Uzbekistan on sitoutunut saavuttamaan hiilineutraaliuden sähköntuotannossa vuoteen 2050 mennessä. Viranomaisten tavoitteena on kehittää vähähiilisiä voimalähteitä, kuten aurinko-, vesi-, tuuli- ja ydinvoimaa, sekä modernisoida sähköverkkoa.⁵⁰

Valtiontuki sijoittajille, uusiutuvan energian tuottajille ja uusiutuvia energialähteitä käyttävien laitteiden tuottajille voi olla seuraavassa muodossa:

- Verot, tullit ja "muut kannustimet ja etuudet";
- Apua innovaatioteknologioiden luomisessa ja soveltamisessa;
- Valtiontakaus uusiutuvan energian laitteiden liittämiseksi yhtenäiseen valtakunnalliseen sähköverkkoon.

Uzbekistan ratifioi Yhdistyneiden Kansakuntien ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan 20. elokuuta 1999. Lisäksi Uzbekistan allekirjoitti 19. huhtikuuta 2017 Pariisin sopimuksen Yhdistyneiden Kansakuntien ilmastonmuutosta koskevan puitesopimuksen puitteissa. Pariisin sopimus ratifioitiin 2. lokakuuta 2018. Uzbekistan hyväksyi hiljattain seuraavat lisäsitoumukset ilmastonmuutoksen torjumiseksi:

⁴⁹ Lähde: Ulkoministeriö

⁵⁰ Lähde: EBRD

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Uzbekistanin ympäristönsuojelun käsite vuoteen 2030 asti;
- Strategiat Uzbekistanin siirtymiseksi vihreään talouteen vuosille 2019 – 2030.

Molemmat asiakirjat keskittyvät luonnonsuojeluun, päästöjen rajoittamiseen ja uusiutuvan energian tuotannon tukemiseen.

Uzbekistan on myös käynnistänyt laajoja poliittisia ja oikeudellisia uudistuksia ympäristöalalla. Esimerkiksi vuonna 2019 ympäristönsuojelukonsepti vuoteen 2030 mennessä, vihreään talouteen siirtymisen strategia kaudelle 2019–2030, yhdyskuntajätehuoltostrategia vuosille 2019–2028 ja biologisen suojelun strategia. Monimuotoisuus kaudelle 2019–2028 hyväksyttiin.

Maassa on kuitenkin monia ympäristöongelmia jäljellä. Esimerkiksi saastemaksujärjestelmää ei ole muutettu. Maatalouden kasteluveden verovapautukset heikentävät veden säilyttämisen kannustimia. Hallitus on korottanut sähköpalveluiden hintoja, mutta tariffit ovat edelleen kustannusten kattavuustason alapuolella. Monista ympäristöön liittyvistä indikaattoreista ei kerätä tietoja, kun taas muiden indikaattoreiden laajuus on globaaleihin verrattuna suppeampi.

Siitä huolimatta Uzbekistanin edistyminen ympäristöalalla näkyy sen parantuneessa maailmanlaajuisessa sijoituksessa. Yalen Environmental Performance Indexin mukaan Uzbekistan on sijalla 88/180 pistemäärällä 44,3. Indeksin alaluokissa maa on sijalla 121 terveysvaikutusten osalta, 177 sijalla ilmanlaadun osalta, 77 sijalla vesi- ja viemärihuollon osalta, 134 sijalla jätevesien käsittelyssä, 134 sijalla maataloudessa, 58 sijalla ekosysteemipalveluissa, 140 sijalla biologisen monimuotoisuuden ja elinympäristöjen osalta ja 34 sijalla ilmastomuutoksen osalta. Uzbekistan kärsii edelleen yhdestä maailmanhistorian vakavimmista ympäristökatastrofeista, Aral-meren kuivumisesta.

Yksi International Financial EBRD:n strategisista prioriteeteista Uzbekistanissa vuosina 2018–2023 on vihreän energian ja resurssiratkaisujen edistäminen eri sektoreilla. Vihreässä siirtymäsektorissa EBRD:n pääalueet ovat vesitehokkuus ja kestävä energia. Lisäksi ADB tuki hallitusta onnistuneessa tarjouskilpailussa Sherabadin aurinkovoimalan PPP-hankkeessa, joka oli ensimmäinen 1 gigawatin aurinkosähköohjelman hanke, ja Namanganin kaupungin jätevedenkäsittelylaitoksesta, joka oli ensimmäinen PPP vesisektorilla.⁵¹

Kakista juhlapuheista huolimatta kierto- ja bioteknologian markkinoiden kehitys on ollut tähän asti suhteellisen vaatimatonta, lukuun ottamatta känsäinvälisiä projekteja

⁵¹ Lähde: ADB's country partnership strategy 2019–2023 for Uzbekistan

4.3.2. Vesisektori markkinat

Rajat ylittävät vesivarat ovat Uzbekistanille kattava haaste. Kokonaismäärästä, 123 kuutiokilometriä, vain 9 % vesivaroista on peräisin Uzbekistanista, mikä korostaa sen riippuvuutta vedestä. Kasteluviljely on suurin vesivarojen kuluttaja, ja sen osuus kaikesta käytetystä vedestä on 93 % ja 96 % kaikesta viljelyalan kastelusta. Viime vuoden aikana maatalouden kasvu hidastui vesivajeen seurauksena. Parempi vesivarojen hallinta on ratkaisevan tärkeää kestäväen maatalouden kehityksen ja talouskasvun kannalta.

Kaikki suuret kansainväliset rahoitusjärjestöt ovat erittäin aktiivisia Uzbekistanissa vesialalla, EBRD ja ADB ovat erityisen aktiivisia, ja ne tarjoavat vuosittain satoja miljoonia dollareita rahoitusresursseja osana useita pitkäaikaisia ohjelmia.

Vuonna 2021 ADB myönsi 161 miljoonan USD lainan integroidun jätevesijärjestelmän kehittämiseen kuudessa kaupungissa, yhdessä kaupunkikeskuksessa ja 70 maaseutukylässä Taškentin maakunnan kolmella alueella, mikä hyödyttää 936 000 ihmistä.

ADB tarjosi kaupankäynnin neuvontapalveluita Taškentin kaupungin kunnalle kaupallisen sulkemisen saavuttamiseksi allekirjoittamalla julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuussopimuksen (public-private partnership - PPP) Taškentin kaukolämpöverkon päivittämisestä, käytöstä ja kunnossapidosta.

Kansainvälisten infrahankkeiden lisäksi Kazakstanissa on vahva kysyntä myös seuraaville laitteille:

- Kodin vedensuodatusjärjestelmät;
- Paketti- ja konttivedenpuhdistamot (suolanpoisto) ($Q = 1 - 200 \text{ m}^3/\text{vrk}$);
- Paketti- ja konttijätevedenpuhdistamot ($Q = 1 - 300 \text{ m}^3/\text{vrk}$);
- Laitteet kunnallisille jätevedenpuhdistamoille;
- Laitteet teollisuuden jätevedenpuhdistamoille;
- Laitteet jätteen lajitteluun ja kaatopaikkojen hoitoon.

4.4. Suomalaisen yritysten mahdollisuudet

Muiden entisten neuvostotasavaltojen tapaan suuri osa Uzbekistanin infrastruktuurista on vanhentunutta ja kaipaa modernisointia. Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EBRD) ja Aasian kehityspankki (ADB) rahoittavat suuria infrastruktuuri- ja rahoitus-, yritys- sekä maataloushankkeita maassa. 2017 – 2020 rahoitus oli vuosittain noin 1,1 miljardia USD ja vuonna 2022 300 miljoonaa USD.

Uzbekistan on sopimuksen mukaan noudattanut rajoittavaa kauppajärjestelmää, joka keskittyy kansallisiin etuihin ja on käyttänyt johdonmukaisesti välineitä, kuten määrällisiä rajoituksia,

Iakov Dondych & Fanny Dondych

tuonnin ja viennin valmisteveroa, maahantuotujen ajoneuvojen tierahastoveroa, tuontitulleja ja laajaa valikoimaa arvotulleja sekä erilaisia hyödykkeiden arvonlisäveroja jne. Uzbekistaniin suuntautuvat viejät ovat kohdanneet myös kansainvälisessä kaupassa muita ongelmia, mukaan lukien ongelmat liittyen useihin valuuttakursseihin. Tämä on johtanut mustan pörssin syntymiseen sekä muuhun epäviralliseen kaupankäyntiin ja aiheuttanut suuremman määrän tylsiä asiakirjoja, jotka ovat aikaa vieviä ja kalliita verrattuna muihin Keski-Aasian maihin ja esimerkiksi Singaporeen. Uzbekistan on kuitenkin ryhtynyt toimenpiteisiin kaupan tehostamiseksi, kuten vapautukset tuontitulleista tai arvonlisäverosta tiettyjen hyödykkeiden osalta ja maa on alentanut kiinteistöveroja sekä voittoprosentteja tietyllä prosenttiosuudella sellaisille yrityksille, jotka vievät tietyn prosenttiosuuden kokonaistuotannostaan.

Hyvä investointi-ilmapiiri ja korkea taloudellinen aktiivisuus yhdistettynä vahvaan kehittämistarpeeseen, mukaan lukien koko vesisektori, antavat suomalaisyrityksille hyvät mahdollisuudet. Verrattuna muihin Euroopan maihin suomalaisilla yrityksillä on useita etuja, kuten laaja kokemus Venäjältä, erinomainen maine sekä suora pääsy alueelliseen rataverkostoon (toki Venäjän kautta). On kuitenkin myös useita negatiivisia tekijöitä:

- Yritysten pieni koko ja rajalliset taloudelliset resurssit;
- Useat muut maat tukevat yrityksiään suurilla edullisilla lainoilla (epäreilu kilpailu);
- Suomalaisten rakennusurakoitsijoiden puuttuminen kansainvälisillä infrastruktuurihankkeiden markkinoilla;
- Suomalaisten yritysten haluttomuus tehdä yhteistyötä keskenään ja ulkomaisten kumppaneiden kanssa.

Usein ongelmana on, että suomalaisilla yrityksillä on erinomaista osaamista varsin kapealla alueella, kun taas asiakkaat Keski-Aasiassa suunnittelevat toteuttavansa projekteja avaimet käteen -periaatteella.

Suomalaisen urakoitsijan puuttuminen markkinoilta johtaa tilanteeseen, jossa tuotteiden tai palveluiden tarjoaminen on erittäin ongelmallista, koska jokainen urakoitsija haluaa asioida tuttujen toimittajien kanssa ja usein myös omasta maastaan.

Vaikka paikallinen asiakas haluaisi ostaa vain tiettyjä laitteita, hän odottaa, että toimittaja asentaa ne mukaan lukien kaikki tarvittavat rakennustyöt. Suomalaiselle yritykselle tämä ei ole mahdollista ilman luotettavaa paikallista kumppania. Valitettavasti usein tällaisen kumppanin etsiminen alkaa vasta tarjouksen valmisteluvaiheessa, jolloin tämä on jo liian myöhäistä.

Keski-Aasiassa toteutettujen kansainvälisten rahoituslaitosten rahoittamien hankkeiden analyysi osoittaa, että suomalaiset yritykset kilpailevat suhteellisen menestyksekkäästi vain konsulttipalvelumarkkinoilla.

4.5. Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen

4.5.1. Markkinoille pääsyn kanavat

Seuraavat tekijät tulee ottaa huomioon kehitettäessä markkinoilletulostrategiaa:

Maahantuojan vakavaraisuus: Vaikka valuuttamuunnosuudistus mahdollisti vapautetun ulkomaan valuutan saatavuuden, maahantuojan vakavaraisuus voi silti olla ongelma paikallisen pankkijärjestelmän ja lainvalvontakäytäntöjen, erityisten sääntöjen ja määräysten, vuoksi.

Suhteiden rakentaminen: Valtio ja julkinen sektori ovat suuria tavaroiden ja palveluiden tuojia, mutta niiden hankintamenettelyt ovat monimutkaisia. Kiinteät suhteet päättäjiin ovat hyödyllisiä ja paikallisen edustajan tai myyntiedustajan palkkaaminen voi olla edullista. Lisäksi mahdollisten kauppakumppaneiden vierailu erityisesti neuvottelujen alkuvaiheessa on osoittautunut hyödylliseksi ammatillisten suhteiden kehittämisessä.

Tehokas kanava on osallistuminen alan näyttelyihin Uzbekistanissa.

Tänä ja ensi vuonna tärkeämmät näyttelyt Uzbekistanissa, jotka sopivat kierto- ja biotalous alalla toimiville Pk-yrityksille ovat⁵²:

1. 28.09.2022 - 30.09.2022 Plastex Uzbekistan 2022, muoviteollisuus. Taškent, Uzexpocentreb
2. 28.09.2022 - 30.09.2022 Aquatherm Tashkent 2022. Lämmitys, ilmanvaihto, ilmastointi, vesihuolto, LVI, uima-altaat, ympäristöteknologiat ja uusiutuva energia. Taškent, Uzexpocentre
3. 28.09.2022 - 30.09.2022 UzE-TechExpo 2022. Elektroniikka, sähkötekniikka, kaapeli- ja lankatuotteet. Taškent, Uzexpocentre
4. 26.10.2022 - 28.10.2022 UzStroyExpo 2022. Rakennus- ja viimeistelymateriaalit, lämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmät, vesihuolto, vedenkäsittely, putkityöt. Taškent, Uzexpocentre
5. 26.10.2022 - 28.10.2022 UzEnergyExpo 2022. Energia, energiatehokkuus ja energiansäästö, sähkötekniikka, valaistus
6. 17.05.2023 - 19.05.2023 Power Uzbekistan 2023. Energia, energiansäästö, ydinenergia, vaihtoehtoiset energialähteet

⁵² Lähde: <https://worldexpo.pro/region/tashkent>

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Näistä messuista suomalaisille vesialan yrityksille potentiaalisin on 28.09.2022 - 30.09.2022 Aquatherm Tashkent 2022. Lämmitys, ilmanvaihto, ilmastointi, vesihuolto, LVI, uima-altaat, ympäristöteknologiat ja uusiutuva energia. Taškent, Uzexpocentre.

Toinen tapa päästä markkinoille olisi luoda vahvoja, pitkäaikaisia kumppanuuksia Uzbekistanin markkinoilla toimivien luotettavien, hyvämaineisten urakoitsijoiden kanssa, joille yhteistyö suomalaisten yritysten kanssa on kilpailukykyä lisäävä tekijä. Tämä koskee erityisesti azerbaidzhanilaisia, turkkilaisia ja israelilaisia urakoitsijoita, joilla ei ole kotimaisia toimittajia kaikille tarvittaville laitteille, mutta jotka ovat erittäin aktiivisia paikallisilla markkinoilla.

4.5.2. Hintataso ja kilpailutilanne sekä tärkeämmät kilpailijat

Hintataso

Yleisesti ottaen hintatasoon vaikuttavat merkittävästi Uzbekistanissa aktiivisesti toimivat venäläiset, kiinalaiset, iranilaiset ja osittain turkkilaiset yritykset, jotka tarjoavat palveluitaan ja tavaroitaan suhteellisen alhaisilla hinnoilla. Samalla kansainvälisten tarjouskilpailujen kokemus osoittaa, että paikallisille asiakkaille hankintahinta on edelleen tärkeämpi kuin laatu, käyttöaika, luotettavuus ja tulevat käyttökustannukset. Nykyinen hintataso heikentää merkittävästi länsimaisten yritysten kilpailukykyä. Poikkeuksena ovat tavarat ja palvelut, joita venäläiset, kiinalaiset ja turkkilaiset yritykset eivät voi tarjota. Asiakkaiden käyttäytymisessä on kuitenkin viime aikoina tapahtunut asteittainen muutos, joka johtuu suurista ongelmista, jotka ovat aiheutuneet lukuisista, pääasiassa Kiinassa valmistettujen, heikkolaatuisten laitteiden toimituksista, jotka eivät ole kestäneet edes takuu-aikaa ja joskus eivät ole toimineet ollenkaan.

Jos suomalainen yritys haluaa onnistuneesti saada jalansijaa paikallisilla markkinoilla, sen on ainakin aluksi harjoitettava erittäin varovaista hinnoittelupolitiikkaa. Jatkossa vakaan markkina-aseman saavuttamisen jälkeen on mahdollista ryhtyä toimiin tuottavuuden parantamiseksi. Lupaava suunta kilpailukykyyn lisäämiselle on vähemmän monimutkaisten ja vähemmän kriittisten komponenttien tuotannon osittainen lokalisointi. Kehittynyt paikallinen metalli- ja koneenrakennusteollisuus luo tähän hyvät edellytykset.

Kilpailutilanne

Kilpailutilanne riippuu vahvasti siitä, miten tietty projekti rahoitetaan ja kuka on asiakas/loppukäyttäjä. Osallistumista täysin paikallisella rahoituksella toteuttaviin hankkeisiin voidaan vakavasti harkita vain jos asiakas/loppukäyttäjä on yksityinen yritys. Tässä tapauksessa länsimaisten yritysten mahdollisuudet tarjota korkealaatuisia palveluita ja tavaroita kasvavat merkittävästi.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Lupaavimpia ja luotettavimpia ovat kansainvälisten rahoitusjärjestöjen rahoittamat kansainväliset hankkeet. Niiden määrää mitataan vuodessa sadoissa miljoonissa euroissa.

Tärkeämmät kilpailijat

Tärkeimmät kilpailijat ovat yritykset Venäjältä, Kiinasta, Etelä-Koreasta, Yhdysvalloista, Turkista, Saksasta, Azerbaidžhanista ja Iranista. USA järjestää eniten kansainvälisiä näyttelyitä Uzbekistanissa CAR-maiden tärkeimpien tuontikumppaneiden joukossa. Saksa järjestää myös Uzbekistanissa useita kansainvälisiä näyttelyitä, joissa esitellään tuotteita eri toimialoilta, kuten rakentaminen, lämmitys ja ilmastointi, veden- ja jätevedenkäsittelyn valaistus, saneeraus jne. Kiina järjestää Uzbekistanissa kansainvälisiä näyttelyitä, joissa esitellään tuotteita sellaisilta aloilta kuin energia, tuotanto ja kuljetus, uusiutuvat energiat, ympäristönsuojelu jne.

Merkittävät ulkomaalaiset yritykset, jotka toimivat Uzbekistanissa kierto- ja biotalous alalla

Laitteet ja automaatio

Siemens (edustusto)

100084, Uzbekistan, TASHKENT, Yunusabadin alue, avenue AMIR TEMUR, 107B

Puhelin: +998 78 1204123; Faksi: +998 78 1206402

www.siemens.uz

Schneider Electric toimisto Uzbekistanissa

107-B, Amir Temur Avenue,

Yunusabadin alueella

Tashkent, 100084, Uzbekistan

Aliyor Bahronov, Uzbekistanin edustuston päällikkö

Sähköposti: aliyor.bakhronov@se.com

Puhelin: +998 71 238 97 50; +998 90 988 55 29

Devi/Danfoss

100029, Uzbekistan, Tashkent City, Afrosiab street 35/1

Puhelin: +998 71 252 52 87; +998 99 851 23 15

Sähköposti: info@devi.uz

Grundfos (edustusto)

Nurafshon St, Tashkent 100017

Sähköposti: uzbekistan@grundfos.com

Fax: (998) 78-150-32-92

www.grundfos.uz

Veden- ja jätevedenkäsittely

"ECOMAX ENGINEERING FACTORY" OOO

Taškentin kaupunki Parkentskaja 300A

Sähköposti: info@eco-max.uz

Puhelin: +998 90 111 94 49; +998 94 650 94 49

www.eco-max.uz

OOO «TEXNO LINE» (Azerbaidžan)

edustaa ryhmää azerbaidžanilaisia yrityksiä Uzbekistanin tasavallan markkinoilla: TEXNO-ATINAK LLC, Azertexnolayn LLC, Caspian Business Management and Consulting LLC ja Hydro inshaat servis LLC

Taškent, Sergelin alue, Yangi sergeli katu 42

Puhelin: +998 97 462 66 79, +998 97 450 08 23

www.texno-line.uz

4.6. Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset

Uzbekistanin hallitus rajoittaa tiettyjen tavaroiden tuontia asettamalla korkeita tulleja ja muita tuontitulleja suojellakseen ja edistääkseen paikallista valmistusta. Ulkomaisia yrityksiä koskevissa tutkimuksissa todetaan johdonmukaisesti, että kauppa-/raja-/tullirajoitukset ja huonosti hallinnoidut menettelyt ovat vakavia haasteita liiketoiminnalle Uzbekistanin kanssa. Vuoden 2020 Doing Business -raportissa Maailmanpankki sijoitti Uzbekistanin 152. sijalle 190:stä rajat ylittävän kaupan -indikaattorissa.

Uzbekistanin tasavallassa rekisteröidyillä oikeushenkilöillä sekä henkilöillä, joilla on pysyvä asuinpaikka Uzbekistanin tasavallan alueella ja jotka on rekisteröity yksittäisiksi yrittäjiksi, on oikeus harjoittaa ulkomaista taloudellista toimintaa. Uzbekistanin tasavallan valtion elimet voivat harjoittaa ulkomaista taloudellista toimintaa, ellei laissa toisin säädetä. Yritykset tai yksityishenkilöt voivat käydä kauppaa ulkomaisten yritysten kanssa suoraan tai agenttien kautta.⁵³

Talouskehityksen ja köyhyyden vähentämisen ministeriön alainen hankkeiden ja tuontisopimusten kokonaisvaltainen asiantuntijakeskus tarkastaa seuraavat sopimukset:

Julkiset hankinnat (mukaan lukien taloudelliset toimijat, joiden osakepääomasta julkinen osuus on yli 50 %) yli 100 000 USD.

24 strategisen valtionyhtiön tekemät hankinnat, jotka ylittävät 50 000 USD.

Muut jälleenrakennus- ja kehitysrahaston rahoittamat hankinnat.

⁵³ Lähde: The International Trade Administration of USA

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Maahantuojan on laadittava ja toimitettava asianmukaisille viranomaisille seuraavat asiakirjat:

- Tuonnin tulli-ilmoitus;
- Lähetysasiakirjat, mukaan lukien laskut ja kuljetuspaperit;
- Tavarankuljetuksen alkuperätodistus seuraavissa tapauksissa:
 1. Kun tuontitavarat ovat peräisin maista, jotka ovat kahden- tai monenvälisten tullietuussojien osapuolia.
 2. Kun tavarat ovat peräisin maasta, jonka tuontiin sovelletaan määrällisiä rajoituksia (kiintiöitä) tai muita ulkomaista taloudellista toimintaa sääteleviä toimenpiteitä.
 3. Kun tullikäsittelyyn esitetyt asiakirjat eivät sisällä tietoja tavaroiden alkuperästä tai tulliviranomaisilla on syytä uskoa, että annetut tiedot ovat epäluotettavia.
 4. Jos Uzbekistanin kansallisessa lainsäädännössä tai kansainvälisissä sopimuksissa määrätään todistuksen antamisesta.
- Kasvinsuojelu- ja eläinlääkärintodistukset (tarvittaessa);
- Vaatimustenmukaisuustodistukset (soveltuvin osin);
- Lisenssi (tarvittaessa).

Tarkka dokumentointi on Uzbekistanissa elintärkeää. Maahantuojan/asiakkaan määrittelemien asiakirjojen noudattamatta jättäminen voi johtaa pitkiin viivästyksiin ja lisäkustannuksiin.

Uzbekistanin tulliviranomaiset valvovat tiukasti ilmoitetun tullausarvon ja tullinimikkeen oikeellisuutta ja kohtuullisuutta. Lisätietoja tulleista, määräyksistä ja standardeista:

<https://www.trade.gov/country-commercial-guides/uzbekistan-trade-barriers>

Mukaan lukien:

- Kaupan esteet;
- Tuontitariffit;
- Tuontivaatimukset ja -asiakirjat;
- Merkintävaatimukset;
- Mukautetut määräykset;
- Kaupan standardit;
- Kauppasopimukset;
- Lisenssivaatimukset.

4.7. Logistiikka

Venäjän ja Ukrainan sota on tehostanut Uzbekistanin pyrkimyksiä kehittää vaihtoehtoisia kuljetusreittejä, erityisesti reitillä, joka alkaa Kiinasta ja kulkee Kazakstanin, Kaspianmeren, Azerbaidžanin, Georgian ja edelleen Eurooppaan läpi.⁵⁴

Sisäiset jakeluverkostot kierto- ja bioteknologia-alalla ovat olemattomat. Suurin osa laitteista ostetaan venäläisiltä yrityksiltä Kazakstanin kautta. Toinen merkittävä kauppakumppani tällä alalla on Kiina. Ainoat poikkeukset ovat kansainvälisten rahoituslaitoksien rahoittamat hankkeet, joissa laitteet toimitetaan ulkomailta.

Logistiikkakustannukset

Pienestä kuljetusmäärästä johtuen Suomen ja Uzbekistanin välisten kuljetusten kustannuksista ei ole tilastotietoa. Esimerkkinä on käytetty Liettua. Liettualaisten satamien kautta kulkee Keski-Asiaan maille merkittävä transitorahdivirta.

Tavarankuljetuskustannukset maanteitse Liettuasta Uzbekistaniin maksaneet vuonna 2022 0,99-1,61 euroa/km eli keskimäärin noin 1,37 euroa/km ja Uzbekistanista Liettuahan 0,25-0,91 euroa/km eli keskimäärin noin 0,52 euroa/km.⁵⁵

4.8. Paikallisen henkilökunnan palkkaus

Palkkatasoja

Keskikuukausipalkka Uzbekistanissa vuonna 2022 oli 3 215 000 UZS (295 EUR).

Englantia taitava sihteeri 300 - 700 EUR.

Edustaja / paikalliskonttorin johtaja 700 – 2000 EUR.

Tällä hetkellä maassa on vakava pula pätevistä työvoimasta. Tämä koskee kaikkia talouden aloja. Yksi seurauksista on valtion ja kuntien viranomaisten alhainen tehokkuus sekä osaaminen kaikilla tasoilla.

Työnantajan velvoitteet

Kansalaisten ja ulkomaalaisten työllistämistä Uzbekistanissa säätelee työlaki. Työsuhteita säännellään yksittäisillä työsopimuksilla ja usein myös kollektiivisilla sopimuksilla, joita tehdään ammattiliittojen välillä työntekijöiden ja työnantajien etujen mukaisesti. Työsopimusten on täytettävä Uzbekistanin laissa säädetyt vaatimukset. Yritykset voivat palkata työntekijöitä suoraan ilman työnvälitys- tai rekrytointitoimistoja.

⁵⁴ Lähde: USA International Trade Administration

⁵⁵ Lähde: <https://www.della.kz>

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Uzbekistanin kansalaisten on toimitettava työnantajalle työkirja, joka sisältää heidän henkilötietonsa ja työhistoriansa mukaan lukien nykyiset työtiedot. Työkirja on tärkein asiakirja, joka vahvistaa työntekijän työkokemuksen. Työsopimukseen voi sisältyä enintään kolmen kuukauden koeaika.

Säännöllinen työviikko on 40 tuntia. Ylitöitä voi tehdä vain työntekijän suostumuksella. Tietyissä työryhmissä ylityö ei ole sallittua. Ylityö ei saa ylittää neljää tuntia kahdessa päivässä eikä yli 120 tuntia vuodessa. Ylityöstä on maksettava vähintään 200 % työntekijän säännöllisestä palkasta. Työnantaja ei voi irtisanoa työntekijää sairaslomalla, ja työntekijällä on oikeus saada sairauslomakorvausta.

Äitiysloman on oltava vähintään 70 päivää ennen syntymää ja 56 päivää synnytyksen jälkeen (jopa 70 päivää tietyissä tapauksissa). Äitiysvapaan jälkeen työnantajan on työntekijän pyynnöstä myönnettävä palkallista vapaata synnytyksen jälkeen, kunnes lapsi täyttää 2 vuotta. Työnantaja maksaa äitiysloman työntekijän normaalin palkkatason mukaisesti.

Uzbekistan ei noudata irtisanomisen periaatetta, ja työntekijän irtisanominen voi olla vaikeaa. Poikkeuksen muodostavat toimitusjohtajat, jotka voidaan erottaa yrityksen omistajan (tai osakkeenomistajien) päätöksellä.

Rekrytointitoimistojen tavat

Rekrytointitoimistoja on markkinalla yhteensä yli 20, sekä kansallisia että kansainvälisiä. Nämä löytyvät helposti internetistä: <https://www.goldenpages.uz/en/rubrics/?Id=101262> tai <https://www.yellowpages.uz//rubrika/kadrovy-agentstva-trudoustrojstvo/tashkent?pagenumber=2>

HR Capital Consulting (HRC) - yksi Uzbekistanin ensimmäisistä ammattimaisista rekrytointiyrityksistä

Uzbekistan. Tashkent city. Oybek street, 18/1, 100015

(+998 71) 231 03 08, 231 03 09

info@hrc.uz

<http://hrc.uz>

Kätevä tapa on myös käyttää lukuisia rekrytointi-internetilustoja:

No.	Internetilustat	Avointen työpaikkojen ja kävijöiden määrät	Yleistä tietoa
1	https://ishkop.uz/	37000 avointa työpaikkaa	Tunnettu ja erittäin suosittu
2	https://www.hh.uz/	1300 avointa työpaikkaa ja noin 100 000 ansioluetteloa	HeadHunter — Venäjän suurin online-rekrytointiyritys

Iakov Dondych & Fanny Dondych

3	https://myjob.uz	100 avointa työpaikkaa ja noin 25 000 ansioluetteloa	Internet-resurssin Job.ru osa
4	https://m.rabota.uz/	50 avointa työpaikkaa ja noin 3 000 ansioluetteloa	Internet-resurssin rabota.md/ru/osa
5	www.uzjobs.uz	50 avointa työpaikkaa ja noin 3 000 ansioluetteloa	Osa tieto- ja luokituslaitosta SAIPRO. Operoi vain Taškentissa

Koska Uzbekistanissa on huomattava pula ammattitaitoisesta työvoimasta, oikean henkilön palkkaaminen voi olla vaikeaa.

4.9. Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoteryhmistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla

Alla on tärkeimmät Uzbekistaniin tuotavien tavaroiden ryhmät. Nämä tuoteryhmät sisältävät myös kaikki tuotteet kierto- ja bioteknologian aloilla⁵⁶.

Code of FEA	Name of categories FEA	2016 1000 USD	2017 1000 USD	2018 1000 USD	2019 1000 USD	2020 1000 USD	2021 1000 USD
400	Capital equipment (except for transport equipment) and parts and accessories for it	3 502,1	3 481,4	5 365,8	7 313,0	6 430,3	6 188,8
410	Capital equipment (except for transport equipment)	2 903,4	2 899,5	4 579,6	6 151,4	5 506,4	5 105,3
420	Parts & Accessories	598,7	581,8	786,2	1 161,6	923,8	1 083,6

Kierto- ja bioteknologian aloilla tuonti on erittäin pientä.

4.10. Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta

Kaivossektori ja metallurginen teollisuus

Kaivostoiminta on ensisijainen ala Uzbekistanissa.

⁵⁶ Lähde: Государственный комитет Республики Узбекистан по статистике

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Tärkeämmät yritykset - Potentiaaliset asiakkaat/loppukäyttäjät:****Valtion yritys Navoiuran**

Almalykin kaivos- ja metallurgiakeskus (AGMK) ja Navoin kaivos- ja metallurgiakompleksi (NGMK) muutettiin äskettäin (1. tammikuuta 2022) osakeyhtiöksi, jossa uraanin ja harvinaisten maametallien tuotanto siirrettiin erilliseksi valtion yritykseksi.

7 st. Ispektorov, Navoi 210100, Uzbekistan

Puhelin: +998795070118

Sähköposti: jx.fayziev@navoiyuran.uz

<https://navoiyuran.uz>

JSC Almalykin kaivos- ja metallurginen tehdas

110100, 53 Prospekt Amira Temura, Almalyk, Uzbekistan

Puhelin: (+99878) 141-90-99; (+998 78) 141-90-09

Faksi: (+998 78) 141-90-33

Sähköposti: info@agmk.uz

JSC "Uzbek Metallurgical Combine" (Uzmetkombinat)

Uzbekistan, Taškentin alue, Bekabad, Syrdarya-katu, 1

Puhelin: +998 70 214 14 23; +998 70 214 19 24; +998 70 214 13 78; +998 7091 316 02

Sähköposti: invest@uzbeksteel.uz; project@uzbeksteel.uz

<https://www.uzbeksteel.uz/en>

JSC "Uzmetkombinat" edustusto Taškentissa

Tashkent, ul. Shevchenko 24/1

Telephone: (+99870) 256-57-66

JSC Navoiazot

210105, Uzbekistanin tasavalta, Navoi - 5

Puhelin: (99879) 229-22-02

Faksi: (99879) 223-75-80

Sähköposti: office@navoiyazot.uz

www.navoiyazot.uz/

JSC "Ferganaazot"

150108 Uzbekistanin tasavalta Ferganan alue, Ferganan kaupunki, Sanoat str. 222

Puhelin: +998 (73) 242-59-95; +998 (73) 242-66-42;

Faksi: +998 (73) 242-66-21

Sähköposti: reception@azot.uz

<https://azot.uz/en>

Öljy- ja kaasuala

Öljy- ja kaasuteollisuus on yksi Uzbekistanin BKT:n, sen budjettitulojen ja valuuttatulojen päälähteistä, ja sillä on myös merkittävä rooli teollisuustuotannon rakenteessa ja investointien houkuttelemisessa. Uzbekistan on Keski-Aasian toiseksi suurin maakaasun tuottaja, ja sillä uskotaan olevan merkittäviä hiilivetyvarantoja. Tällä hetkellä energiaministeriö koordinoi Uzbekistanin koko polttoaine- ja energiakompleksin kehittämistä.

Vuonna 2019 hallitus jakoi kansallisen monopolin UzbekNefteGaz kolmeksi itsenäiseksi yritykseksi, jotka keskittyivät tuotantoon (UzbekNefteGaz), siirtoon (UzTransGaz) ja kotimaan myyntiin (HududGazTaminot), tavoitteenaan parantaa läpinäkyvyyttä ja toimia markkinaehtoisten hintastandardien mukaisesti.

Maan tavoitteena on kolminkertaistaa kaasun tuotanto vuoteen 2030 mennessä samalla, kun se ajaa uusiutuvan energian hankkeiden kasvua aurinko-, tuuli- ja vesivoimalla.

Tärkeämmät yritykset - Potentiaaliset asiakkaat/loppukäyttäjät:

JSC "Uzbekneftegaz"

Uzbekistanin kansallisen holdingyhtiö Uzbekneftegaz sisältää seuraavat yritykset:

NPO Neftegaznauka, valtion yritys Uzbekneftegazgeologiya, valtion valtion yritys Uzbekgeofizika, valtion osakeyhtiö Uzneftegazstroy, valtion osakeyhtiö Uztransgaz, valtion tuotantoyhdistys Uzbekneftepererabotka, GI Uzneftegazinspektsiya, TPAO Neftegazsnabzhenie, Mubarek Gas Processing Plant, Uzneftegazkomplekt Association, OVES Uzvneshneftegaz, UPTS Uzneftegazsvyaz ja puolisoitilaallinen kaivon- ja kaasuturvallisuusyksikkö. Uzbekneftegaz (49 %) on suunniteltu yksityistettäväksi.

100047, Uzbekistanin tasavalta, Tashkent, st. Istikbol, 21

Puhelin: (+10 99871) 233-57-57, 236-02-10 (kansainvälinen), (8 371) 233-57-57

Faksi: (+10 99871) 236-77-71 (kansainvälinen), (8 371) 236-77-71 Sähköposti:

kans@uzneftegaz.uz

www.ung.uz

Ferghana Oil Refinery LLC

150106, Uzbekistanin tasavalta, Ferganan alue, Ferganan kaupunki, Sanoat street 240

Puhelin: (+99873) 229-45-19; faksi: (+99873) 229-45-76

Innovaatioosasto: (+99873) 229-47-48; Faksi: (+99873) 229-47-48

Sähköposti: info@fnpz.uz

<https://www.fnpz.uz/en/company-profile>

4.11. Hyödylliset yhteystiedot

Heini Laukkanen, Kiertävän suurlähettilään avustaja

Tadzhikistan, Turkmenistan, Uzbekistan

Puhelin: +358 295 350 555

Suomen kunniakonsulaatti, Uzbekistan

Alisher Juraev, Kunniakonsuli

Sähköposti: finconsulate.tashkent@gmail.com

Puhelin: +998 91 162 6408

Uzbekistanin kauppakamari

Tashkent, sKora-suv str. 118, 100040

Sähköposti: tv@chamber.uz

Puhelin: (8-371) 202-21-21; (8-378) 230-78-39.

Uzbekistanin kansainvälinen kauppakamari tarjoaa seuraavat palvelut:

Ilmaiset palvelut

- Liiketoimintaraportteja koskeva konsultointi ja tiedottaminen
- Neuvonta markkinoiden infrastruktuurikonaisuuksien palveluiden käytössä
- Neuvonta ja tiedottaminen julkisten palvelujen käytöstä
- Neuvontaa ja tietoa vapaiden tilojen, maa-alueiden ja rakennusten käytöstä
- Konsultointi ja tiedotus investointien houkuttelemisesta, teknisten laitteiden toimittamisesta ja käytöstä
- Neuvonta tuotantotilojen käytöstä, mukaan lukien teollisuusalueet
- Neuvonta yhteistyön toteuttamisesta ja ylläpidosta
- Oikeudellinen neuvonta ja tiedotus
- Ulkomaisten kumppaneiden neuvonta viisumien saamista koskevien asiakirjojen valmistelussa
- Tietojen antaminen vienti- ja sertifiointijärjestelmästä
- Neuvontaa dokumenttien laadinnassa venture-, innovaatio- ja sijoitusneuvontapalvelujen käyttöön
- Tietojen antaminen elektronisten automatisoitujen järjestelmien "ERELEKTRON" ja "E-IJRO-AUKSION" käytöstä

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Maksulliset palvelut**

- Liiketoimintasuunnitelman valmistelupalvelut
- Apua liiketoiminnan harjoittamisessa, mukaan lukien kirjanpito ja verotus sekä pankkipalvelujen tuottamisessa
- Markkinainfrastruktuurien kokonaisuuksien (pankki-, leasing-, vakuutuspalvelut) käytössä
- Neuvontaa ja tiedotusta vapaiden tilojen käytöstä, mukaan lukien maa-alueet ja rakennukset
- Avustus julkisten palvelujen hankinnassa (rekisteröinnissä)
- Investointien houkuttelevuus
- Apua tuotantotilojen käytössä
- Apua yhteistyössä paikallisten valmistajien kanssa ja näyttelyiden järjestämisessä
- Tukea riitojen ratkaisuun
- Apua ulkomaalaisille kumppaneille viisumien hankinnassa
- Viennin edistäminen, kansainvälinen standardi ja käyttöönotto sertifiointijärjestelmässä
- Asiakirjojen valmistelu innovatiivisiin sijoituspalveluihin sekä pääomasijoituskonsultointiin
- Avustus ITS-alustojen "YERELEKTRON" ja "E-IJRO-AUKSION" käytössä, ehdotusten jättäminen ja maa-alueita ja rakennuksia koskevien asiakirjojen valmistelu verkkosivujen "e-kadastr" ja "i-intizom" kautta.
- Mainosten sijoittaminen Kauppakamarin verkkosivustolle
- Muut palvelut, joita ei ole kielletty lailla

ADB Uzbekistan Resident Mission (URM)

Cynthia MALVICINI (Ms), Country Director

Enrico PINALI (Mr), Principal Operations Specialist/Deputy Country Director

Hiroki KATAYAMA (Mr), Senior Portfolio Management Specialist/PAU Head

1 Qoratosh Street, Tashkent 100027, Uzbekistan

Office Hours: 9:00 a.m. to 6:00 p.m. (Monday to Friday)

Puhelin +998 78 1401920; Faxi: +998 78 1401976

<https://www.adb.org/countries/uzbekistan/main>

Alihankkijat, maahantuojat ja jakelijat

JV LLC Water Filters on Aquaphor-, WaterBoss- ja Aquaphor Professional -tavaramerkkien virallinen jakelija Uzbekistanissa. Sekä Clackin, Canaturen, Runxinin, Broxon, Dow'n, Vontronin, Krausenin, Hidrotekin, Cintropurin ja muiden maailmanlaajuisten vedenkäsittelyjärjestelmien valmistajien jälleenmyyjä

Taškentin kaupunki, Yakkasarayn alue, Abdulla Kakhkhar -katu, 47a

Puhelin: (+998) 93 555 6611; (+998) 93 555 2444; (+998) 93 555 4664

info@waterfilters.uz

<https://waterfilters.uz/en/txt/contacts-waterfilters-uzbekistan>

Potentiaaliset paikalliset yhteistyökumppanit**Laitteiden asennus, huolto ja käyttö****"GARANT CONSTRUCTION GROUP" OOO**

100124, Uzbekistan, Tashkent, Mirzo-Ulugbekin alue, Ferusa, 27
Puhelin: +998 71 2613437; +998 90 3706302

"SPEKTR AVTOMATIKA" OOO

100207, Uzbekistan, Tashkent, Yashnabadin alue, srkent str. 327
Puhelin: (+99899) 1713000

Konsulttitoimistot**"GBS" ("Global Business Services" OOO)**

Uzbekistan, 100084, Tashkent, YUNUSABAD DISTRICT, st. Kichik Khalka yuli, 21
Murod Sattarov, johtaja: +998 93 180 15 94
Sähköposti: info@gbs.uz
Faksi: (998) 71-235-15-14
www.gbs.uz

CAIConsulting Uzbekistan

1A, Usman Yusupov str.,
100128, Tashkent, Uzbekistan
Sähköposti: info@caiconsulting.org
<http://www.caiconsulting.org/>

"CFS" OOO ("Creative Financial Solutions" OOO)

Uzbekistan, 100000, Tashkent, CHILANZAR DISTRICT, st. BESH-YOGOCH, 1, kerros 6
Sähköposti: info@cfs.uz
Puhelin: +998 71 244 07 71; Faksi: (998) 71-244-88-66
www.cfs.uz

Index Consulting Company LLC

Sharaf Rashidov avenue, block C-5, Office 50, building 60, Tashkent
Puhelin: +998 71 235 43 73
Sähköposti: info@inconsult.uz

4.12. Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle

Uzbekistanissa on voimassa Presidentin määräys №PP-5063 (09.04.2021) "Toimenpiteistä uusiutuvan energian ja vetyenergian kehittämiseksi Uzbekistanin tasavallassa". Yhdessä Maailmanpankin ja kansainvälisten konsulttien kanssa vuonna 2022 suunnitellaan arviointi Uzbekistanin tasavallan teknisestä potentiaalista "sinisen" vedyn tuotannossa ottaen huomioon sen suhteelliset edut ja haitat sekä odotettavissa oleva kehitys. Tutkimuksen tulosten perusteella kehitetään "tiekartta" "sinisen" ja "vihreän" vedyn kehittämiseksi Uzbekistanissa. Tämän kehityksen odotetut tulokset voivat tarjota lisämahdollisuuksia myös suomalaisille yrityksille.

Laadukkaat juomavesipalvelut kattavat vain noin 70 % tasavallan väestöstä. Yli 3,5 tuhatta (noin 40 %) juomavesilaitosta ja 50 jätevedenkäsittelylaitosta (noin 90 %) vaativat kunnostamista. Useimmissa siirtokunnissa ei ole jätevedenkäsittelyä ollenkaan. Monissa kaupungeissa on pulaa vedestä ja toimitettu vesi on usein huonolaatuista. Merkittävä osa vesihuollon verkoista ja laitteista on ollut käytössä yli 40 vuotta ja niissä on huomattavaa kulumista.

Tärkeimmät ongelmat:

- verkkojen ja tilojen huono tekninen kunto;
- pätevien asiantuntijoiden ja työntekijöiden puute;
- työntekijöiden alhainen motivaatio ja kannustimet;
- Corporate Governance -mekanismien heikkous;
- korkea energiankulutus ja vesihävikki;
- tieto- ja viestintäteknikan alikehittyneisyys;
- tehoton tariffipolitiikka.

Väestönkasvu, uusien asuinalueiden rakentaminen sekä kaupunkien laajentuminen aktiivisen kaupungistumishjelman muodossa edellyttävät tehokkaiden toimenpiteiden toteuttamista taatun vesihuollon parantamiseksi.

Ensisijaisesti tarvitaan seuraavat palvelut:

- veden ja jäteveden käsittelyn asteen nostaminen, mukaan lukien laboratorioden korjaus ja uusiminen;
- nykyaikaisten, energiatehokkaiden ja luotettavien laitteiden käyttöönotto;
- digitalisaation sekä tieto- ja viestintäteknikoiden käyttöönotto;
- vesihuolto- ja viemäripalveluiden kohtuullisten tariffien kehittäminen ja toteuttaminen suoritettujen palvelujen kustannusten korvaamiseksi;
- sijoittajien houkutteleminen julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuden (PPP).

Asuinpaikkakuntien vesihuollon tason nostamiseksi on koottu luettelo 30 piiristä ja kaupungista, joissa juomaveden keskitetty hankinta on vähäistä ja joiden vesihuolto on tarkoitus siirtää vuosina 2021-2023 yrityksille PPP ehdoilla.

4.13. Uhat ja mahdollisuudet

4.13.1. Uhat

Tehoton pankkisektori: Kolme suurta valtion omistamaa ja seitsemän osittain valtion omistamaa pankkia hallitsevat yli 80 prosenttia alan kokonaisvarallisuudesta ja pääomasta.

Valuuttamuunnoksen vaikutus voi vaikuttaa haitallisesti yrityksen tilinpäätökseen, mikä tekee mahdollisten asiakkaiden riskien arvioinnista pitkän ja haastavan prosessin.

Riittämätön teollis- ja tekijänoikeuksien suoja: on edelleen haaste ulkomaisille yrityksille Uzbekistanissa.

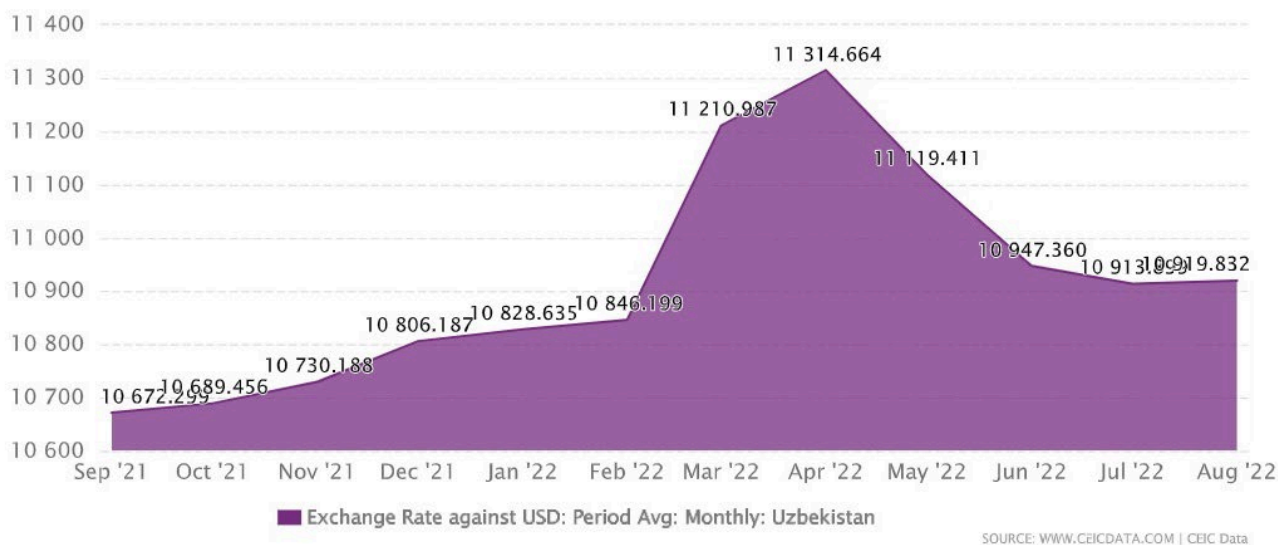
Avoimuuden puute: Vuodesta 1991 lähtien Uzbekistan on pysynyt suurelta osin suljettuna maana, joka luottaa mieluummin omiin resursseihinsa sekä poliittisten liittolaisten lainoihin ja sijoituksiin. Valtionyhtiöt ovat olleet talouden suurimpia toimijoita. Molemmat tekijät vaikuttavat huonosti toimivan markkinatalouden syntyymiseen ilman luontaista avoimuutta ja selkeitä sääntöjä.

Valtion osallistuminen: Valtion omistamat yritykset hallitsevat Uzbekistanin taloutta ja rajoittavat reilua kilpailua.

Oikeusjärjestelmä ja kauppalainsäädäntö: Yleensä oikeusjärjestelmä puolustaa sopimusten pyhyyttä, mutta jos asiaan liittyy hallitukseen sidoksissa oleva taho, tuomiot suosivat yleensä paikallista kumppania.

Korruptio: Uzbekistan on yksi maailman korruptoituneimmista maista: korruptio on endeeminen ja tunkeutuu kaikille liiketoiminnan, hallinnon ja sosiaalisen ympäristön tasoille. Oikeuskäsittelyn aikana esiintyy säännöllisesti virka-aseman väärinkäyttöä, mikä tekee riitojenratkaisumekanismeista erittäin tehottomia. Korruption vastainen oikeudellinen kehys on puutteellinen.

Epävakaa kansallinen valuutta: Uzbekistanin Soum (UZS) on epävakaa valuutta, joka altistuu voimakkaalle valuuttakurssivaihteluille. On välttämätöntä tehokkaasti minimoida siihen liittyvät riskit. Käytännössä tämä tarkoittaa myös sitä, että suorat sopimukset paikallisten, erityisesti valtion ja julkisen sektorin loppukäyttäjien kanssa, muodostuvat ongelmallisiksi. Alla on kaavio Uzbekistanin Soumin (UZS) valuuttakurssin muutoksista syyskuusta 2021 ekuuhlokuuhun 2022.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

4.13.2. Mahdollisuudet

Öljy- ja kaasuteollisuuden hankkeilla on tarkoitus houkutella eri lähteistä noin 36,5 miljardia USD investointeja vuoteen 2030 mennessä. Nämä hankkeet voivat tarjota hyviä vientimahdollisuuksia suomalaisyrityksille.

Uzbekistanin viranomaisten uusi lähestymistapa on antanut EBRD:lle mahdollisuuden toimia uudelleen maassa, avata uuden asuintoimiston Taškentissa ja valmistella uuden maastrategian. Uzbekistanin julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia koskevan lain mukaan ulkomaisille sijoittajille on tarjolla uusia mahdollisuuksia osallistua suuriin hankkeisiin ja tarjouskilpailut järjestää Uzbekistanin valtiovarainministeriön alainen PPP-kehitysvirasto.

Rakentaminen on yksi Uzbekistanin lupaavimpia toimialoja, joka osoitti jatkuvaa, 15–20 %, vuosikasvua pandemiaan asti. Alan kasvu hidastui 6,8 %-iin vuonna 2021.

ADB on jo investoinut (huhtikuu 2022) 1,2 miljardia USD vesihuolto-, sanitaatio- ja kunnallisinfrastruktuurin kehittämishankkeiden rahoittamiseen Uzbekistanissa (32 projektia).

Tuodut teknologiset laitteet, joiden analogeja ei valmisteta Uzbekistanissa, on vapautettu tulleista ja arvonlisäverosta.⁵⁷

⁵⁷ Lähde: https://www.norma.uz/novoe_v_zakonodatelstve/lgoty_pri_importe_-_tolko_esli_oborudovanie_novoe

Iakov Dondych & Fanny Dondych

4.14. Tulevat investoinnit, infrahankeet ja konsultointiprojektit

4.14.1. Valtion investointiohjelmat

Valtion ohjelma Uuden Uzbekistanin kehitysstrategian toteuttamiseksi vuosille 2022-2026. Liite nro 2 Uzbekistanin tasavallan presidentin 28. tammikuuta 2022 antamaan asetukseen nro UP-60.

Tämän ohjelman puitteissa järjestetään tarjouskilpailuja, jotka julkaistaan Internetissä vain uzbekiksi verkkosivustolla: https://www.standart.uz/ru/tender/index?category_id=10

Kaikki Uzbekistanin tarjouskilpailut löytyvät verkkosivuilta esimerkiksi venäjäksi: <https://www.bicotender.ru/catalog/by-region/uzbekistan/>.

4.14.2. Avoinna olevat ja tulevat tarjouskilpailut

Alla on esitetty lista avoinna olevista ja tulevista (v. 2022 ja 2023) tarjouskilpailuista joihin suomalaisilla pk-yrityksillä tai konsortioilla olisi realistisia mahdollisuuksia tarjota osaamistaan, ratkaisujaan sekä teknologiaansa:

The World Bank (WB)

<https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/procurement?srce=both>

Uzbekistan Agriculture Modernization Project

Project ID: P158372

Commitment Amount: 500 million USD

Closing Date: June 30, 2026

Water Services and Institutional Support Project

Project ID: P162263

Commitment Amount: 246,80 million USD

Closing Date: June 30, 2027

Ferghana Valley Water Resources Management - Phase II

Project ID: P149610

Commitment Amount: 144,90 million USD

Closing Date: August 31, 2024

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Asian Development Bank (ADB)**<https://www.adb.org/projects/country/uzb>**Tashkent Province Sewerage Improvement Project**

52045-001; Uzbekistan; Water and other urban infrastructure and services
Approval Date: 24 Nov 2021

Second Tashkent Province Water Supply Development Project

51240-001; Uzbekistan; Water and other urban infrastructure and services
Approval Date: 16 Apr 2019

Western Uzbekistan Water Supply System Development Project

50259-002; Uzbekistan; Water and other urban infrastructure and services
Approval Date: 15 May 2018

Hankenumero: 55287-001 - Konsultointipalvelut. Rekrytoi konsultteja UNICEFin kautta

Veden, sanitaation ja hygienian saatavuuden parantaminen ja innovaatioiden vahvistaminen tietyissä Keski-Aasian alueellisen taloudellisen yhteistyön maissa ja Kaukasuksella. Maat: Armenia, Georgia, Kazakstan, Kirgisian tasavalta, Pakistan, Tadžikistan, Uzbekistan.

Aikataulu: tarjouskilpailu Q3 2022

Budjetti: 600 000 USD

Zarafshan Wind Power Project: 500MW grid-connected wind power plant located in Zarafshan City, Uzbekistan

Hankenumero: 55248-002 – Rakentaminen

Aikataulu: Hyväksytty 26.7.2022, tarjouskilpailu loppu 2022 – alku 2023)

Budjetti: 75 miljoonaa USD

Climate Adaptive Water Resources Management in the Aral Sea Basin Sector Project. The project will deliver climate adaptive solutions to water resources management by modernizing irrigation and drainage in selected subprojects within the Amu Darya and (selective reaches of the) Zarafshan River Basins in Uzbekistan.

Konsultointipalvelut Projektien toteutuskonsulttien tueksi mukaan lukien suunnittelu ja työmaan valvonta

Tavaroiden hankinta: 200 000 USD

Hankenumero: 53120-001 – Rakentaminen

Aikataulu: Hyväksytty 26.7.2022, tarjouskilpailu vuoden 2022 loppu – vuoden 2023 alku)

Budjetti: N/A

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)****Tashkent Water Improvement Project**

Investments in water and wastewater infrastructure of the City of Tashkent as construction of a waste water collector, installation of pumps, valves and pressure regulators.

Hankenumero: 49277

Budjetti: 25 miljoonaa USD

Surkhandarya Water Project

Rehabilitation of water infrastructure in Surkhandarya region

Hankenumero: 50979

Budjetti: 50 miljoonaa USD

Namangan Regional Water and Wastewater Project

Rehabilitation of water and wastewater infrastructure in the Namangan Region.

Hankenumero: 51032

Budjetti: 70 miljoonaa USD

Namangan Water Project

Investoinnit Namanganin alueen vesi- ja jätevesi infrastruktuuriin: vesi- ja viemäriverkostojen ja pumppaamoiden saneeraukseen, vesilaitoksien ja jätevedenpuhdistamoiden rakentamiseen, laboratoriolaitteisiin ja mittausalueen Namanganin kaupungissa.

Hankenumero: 49359

Budjetti: 60 miljoonaa USD

Namangan Water Uzbekistan

- Project Name - Namangan Water
- Country - Uzbekistan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 49359
- Tender Exercise No. - 11960414
- Tender Exercise Title - NWP-12 Supply and installation of hypochlorite plant at Kyzyl-Ravat Water Intake
- Client Name - The Republic of Uzbekistan with the State Agency "Kommunhizmat" under the Ministry of Communal and Housing Services of the Republic of Uzbekistan being the Project Implementing Agency
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 15/11/2022

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Water Supply Energy Efficiency Project Uzbekistan**

- Project Name - Water Supply Energy Efficiency Project
- Country - Uzbekistan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 50996
- Tender Exercise No. - 21042263
- Tender Exercise Title - Project implementation support
- Client Name - Centre for Implementation of Foreign Investment Projects in water sector under the Ministry of Water Resources of the Republic of Uzbekistan
- Type of Notice - Shortlist Notice
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 17/10/2022
- Issue Date - 20/05/2022
- Closing Date - 20/06/2022

5. KIRGISIA (KIRGISTAN)

5.1. Yleistä

Kirgisian tasavalta⁵⁸

Pinta-ala (km ²)	199 951 km ²
Väkiluku (2021)	6 694 200
Väestönkasvu (vuotuinen %, 2021)	1,7 %
BKT (miljardia USD, 2021)	8,54
BKT henkeä kohti (USD, 2021)	1276,2
BKT:n kasvu (vuotuinen %, 2021)	3,6 %
Ulkomaiset suorat sijoitukset, nettotuonti (% BKT:sta, 2020)	31,1 %
Vuotuiset makean veden otot, yhteensä (% sisäisistä varoista, 2017)	16 %
Kauppavaihto Suomen kanssa, 1-06.2022, 1000 e (tuonti/vienti)	4 521 (41/4 480)

Central Asia Tours

⁵⁸ Lähde: Mailman pankki (WB)

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kirgisia tai Kirgisian tasavalta on sisämaavaltio Keski-Aasiassa. Kirgisialla on yhteistä rajaa pohjoisessa Kazakstanin, lännessä Uzbekistanin, etelässä Tadžikistanin ja idässä Kiinan kansantasavallan kanssa. Sen pääkaupunki, sekä samalla suurin kaupunki, on Biškek. Kirgisian maasto on vuoristoinen.

Tienšanin vuoristo ulottuu koko maahan ja sen korkein kohta on Džengiš Tšokusu (entinen Pik Pobedi) 7 439 metriä. Kiinan ja Kirgisian rajalla on 3 752 metrin korkeudessa Torugartinsola. Kaikkiaan Kirgisiassa on noin 2 000 järveä, joista useimmat sijaitsevat n. 3–4 kilometrin korkeudessa. Erillisiä jäätiköitä on 6 500. Kirgisian rajanaapurit ovat Kazakstan (1212 km yhteistä rajaa), Kiina (1063 km yhteistä rajaa), Tadžikistan (984 km yhteistä rajaa) ja Uzbekistan (1314 km yhteistä rajaa).⁵⁹

5.2. Lyhyt makrokuvaus

5.2.1. Poliittinen ja taloudellinen tilanne ja vakaus

Poliittinen tilanne

1990-luvulla Kirgisia saavutti maineen "demokratian saarena" Keski-Aasiassa, kun entisen Neuvostoliiton nuori hullu poliitikko Askar Akajev nousi presidentiksi ja maa, itsenäistymisen jälkeen vuonna 1991, alkoi Akajevin johtamana siirtymään kohti pluralistista vaalidemokratiaa ja vapaata markkinataloutta. Kuitenkin 1990-luvun lopulla Akajev, jonka presidenttikausi kesti noin 15 vuotta, alkoi siirtymään kohti autokraattisempaa johtajuutta.

Kahden vallankumouksen jälkeen, jotka syrjäyttivät autoritaariset presidentit vuosina 2005 ja 2010, Kirgisia otti käyttöön parlamentaarisen hallitusmuodon. Hallituskoalitiot osoittautuivat kuitenkin epävakain ja korruptio on edelleen yleistä. Vuoden 2020 mitätöityjä parlamenttivaaleja ympäröivät levottomuudet johtivat merkittäviin poliittisiin mullistuksiin ja väkivaltaisiin sortotoimiin. Vuonna 2021 hyväksytyt suuret perustuslakimuutokset lisäsivät merkittävästi presidentin valtaa, keskittivät poliittisen vallan presidenttiin ja pienensivät parlamentin kokoa ja roolia. Sekä oikeuslaitosta että väkivaltaa käytetään yhä enemmän poliittisten vastustajien ja kansalaisyhteiskunnan kriitikoiden tukahduttamiseen.

Kaikki vaalit olivat suurelta osin vapaat, mutta järjestelmällisesti epäoikeudenmukaiset. Kirgisiassa suurin ongelma ei ole se, etteikö valituilla virkamiehillä olisi hallintovaltaa tai veto-oikeuksia vaan se, miten he hallitsevat maata.

Vallanjako kohtasi merkittävän taantumien loppuvuodesta 2020. Kuten useiden vuosien ajan, vallanjako on edelleen laillisesti vahvistettu, mutta käytännössä heikko. Kirgisiassa on yleistynyt se, että useimmissa tapauksissa, joissa virkamiehiä saatetaan vastuuseen vallan väärinkäytöstä, on taustalla poliittisia motiiveja. Tätä käytäntöä on helpottanut erityisesti oikeuslaitoksen alhainen riippumattomuus.

⁵⁹ Lähde: Wikipedia

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kansalaisyhteisöjen suojeleminen on edelleen huolenaihe Kirgisiassa. Kirgisia on edelleen maallinen valtio, jonka perustuslakiin on selvästi kirjattu valtion ja uskonnon erottamisen periaate. Sekulaarivaltioperiaate näyttää turvautuvan myös uudessa perustuslain tekstissä, jonka Kirgisia hyväksyi vuonna 2021 kansanäänestyksessä. Suuntaus kohti uskonnon – islamin – yhä suurempaa asemaa Kirgisian politiikassa on kuitenkin huomattava.

Taloudellinen tilanne

Kirgisian tasavalta on maasuljettu, matalan keskitulotason maa. Sillä on runsaasti resursseja, kuten mineraaleja, metsiä, peltoa ja laitumia, ja sillä on merkittävää potentiaalia laajentaa maataloutta, vesivoiman tuotantoa ja matkailualaa. Kirgisia on ollut WTO:n jäsen vuodesta 1998. Kirgisian talous on alttiina ulkoisille häiriöille, koska se on voimakkaasti riippuvainen rahalähetyksistä (30 % BKT:sta) ja kullan tuotannosta (noin 10 % BKT:sta ja 35 % viennistä).

COVID-19 taloudelliset vaikutukset olivat syvästi haitallisia. Rajoitukset yhdistettynä rajojen sulkemiseen ja COVID-kriisistä kärsivällä Venäjällä työskentelevien siirtolaisten vaikeaan tilanteeseen olivat keskeisiä negatiivisia tekijöitä, jotka melkein pysäyttivät Kirgisian talouden. Kirgisian johto oli kiireinen toisaalta avun pyytämisessä kaikilta kansainvälisiltä avunantajilta ja toisaalta strategioiden laatimisessa kärsineiden kansalaisten ja yritysten auttamiseksi sekä talouden elvyttämiseksi.

Vuonna 2020 vakavasta 8,6 %:n taantumasta kärsinyt Kirgisian talous kasvoi vuonna 2021 3,6 % kullan viennin huomattavasta pudotuksesta huolimatta. Talouden elpyminen jatkui vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä ja BKT:n vuosikasvuksi arvioidaan 4,5 %.

Kirgisian tasavallan talouden odotetaan kasvavan 3,0 % vuonna 2022 ja 3,5 % vuonna 2023 tämän vuoden seitsemän ensimmäisen kuukauden jatkuvan kasvun ja hallituksen kriisintorjuntasuunnitelman, jonka arvioidaan olevan 2,5 % bruttokansantuotteesta (BKT), ansiosta. Teollisuus kasvoi 17,8 % johtuen metallinjalostuksen (45,6 %), puun ja puutuotteiden (27,5 %) sekä elintarvikkeiden ja tupakan (12,9 %) kasvusta.⁶⁰

Kultasektori kasvoi 25 %, ja se kasvoi jyrkästi huhtikuussa viime vuoden vastaavan ajanjakson alhaisesta pohjasta. Muu kuin kultasektori kasvoi maltillisesti, 3,5 % vuodentakaisesta, mikä johtui teollisuudesta, maataloudesta, rakentamisesta, hotelli- ja catering-palveluista sekä kuljetuksista. Yleisesti ottaen talous on toipunut COVID-19 pandemiasta. Lisäksi Venäjän ja Ukrainan välisen konfliktin vaikutus maan reaalisectoriin näyttää olevan vaimentunut toistaiseksi, sillä rahalähetykset (Yhdysvaltain dollareina ilmaistuna) laskivat vain 4,6 % ja ulkomaankaupan volyyymi kasvaa edelleen.⁶¹

Kirgisian somin (KGS) arvo laski eniten muihin Keski-Aasian valuuttoihin verrattuna välittömästi Venäjän Ukrainan vastaisen sodan jälkeen, mikä kuvastaa maan riippuvuutta Venäjästä ja sen

⁶⁰ Lähde: ADB

⁶¹ Lähde: WB

Iakov Dondych & Fanny Dondych

jäsenyyttä Venäjän johtamassa kollektiivisessa turvallisuussopimuksessa ja Euraasian talousliitossa. Keskuspankin ohjauskoron jyrkkä nousu (8,5 %:sta 14,0 %:iin) ja ruplan elpyminen auttoivat palauttamaan KGS:n arvon maaliskuun 2022 jälkipuoliskolla. Geopoliittisen kriisin kiihtyminen lisää kuitenkin Maan valuuttaan ja maksutaseeseen kohdistuva painetta, kun otetaan huomioon energian sekä välitys- ja kulutushyödykkeiden tuonnin suuri osuus. Talouden ennustetaan kasvavan 1,0 % vuonna 2022 ja 4,0 % vuonna 2023 voimakkaiden hidastumisriskien vuoksi.⁶²

Koska Kirgisian tasavalta on sisämaatalous, jolla on rajalliset kotimarkkinat, maa hyötyisi suuresti alueellisen yhdentymisen syvenemisestä, kun otetaan huomioon sen tärkeä energianvientipotentiaali sekä hyvä alueellinen kauppa- ja kauttakulkuasema. Tässä yhteydessä on erittäin tärkeää helpottaa taloudellista ja kaupallista yhteistyötä ja yhdentymistä alueen kanssa tukemalla kriittisen infrastruktuurin kunnostamista, vahvistamalla vientisektoria, mukaan lukien rahoituksen ja neuvonnan saantia, sekä tukemalla rajat ylittäviä investointeja, alueellista yhteistyötä sekä hankkeita.

Yksityisellä sektorilla on tärkeä rooli Kirgisian taloudessa. Yksityisen sektorin tuottavuus on kuitenkin pysynyt melko alhaisena, ja potentiaalia yksityisen sektorin suorituskyvyn parantamiseen on edelleen runsaasti. Integroituminen alueellisiin ja globaaleihin arvoketjuihin on hieman keski-Aasiaa keskimääräistä korkeampaa, mutta potentiaalia alhaisempi, johtuen melko hitaasta teknologian ja osaamisen siirtymisestä. Kaivannaisalan ulkopuolella taloutta hallitsevat pk-yritykset, ja siellä on vain vähän keskisuuria yrityksiä. Vaikka alueelliset kauppayhteydet luovat mahdollisuuksia parhaille paikallisille yrityksille, tarvitaan vahvempia toimintamalleja ja ydinosaamista parempaan kilpailuun.

Kirgisian talous on suhteellisen avoin ja sijoittuu Sveitsin ja Norjan väliin ulkomaisten suorien sijoitusten (FDI) rajoittavuusindeksissä. Kirgisian taloudella on kilpailukykyinen 10 % yhtiöverokanta, alhaiset työvoimakustannukset ja runsaiden vesivoimavarojen ansiosta suhteellisen halpaa sähköä. Suuret suorien sijoitusten virrat Kirgisiaan alkoivat 2000-luvulla ja ne hyödyttävät pääasiassa maan kultateollisuutta. Suorat sijoitukset ovat sittemmin keskittyneet kaivosteollisuuteen.

Liiketoimintaympäristössä Kirgisia on 80. sijalla Maailmanpankin 2020 Ease of Doing Business -raportissa. Joukko lainsäädäntöuudistuksia, jotka perustuvat verohallinnon, lupien, teknisten määräysten ja tarkastusten maailmanlaajuisiin parhaisiin käytäntöihin, ovat auttaneet luomaan suhteellisen vahvan sääntely-ympäristön. Hallituksen rajallinen täytäntöönpanokapasiteetti ja infrastruktuurin heikko laatu heikentävät kuitenkin Kirgisian kilpailukykyä. Maa pärjää suhteellisen hyvin kiinteistöjen rekisteröinnissä (7. sija) ja luoton saannissa (15. sija), mutta huomattavasti huonommin sähkön hankinnassa (143. sija) ja sopimusten täytäntöönpanossa (134. sija).

Yhdistyneen kansallisen kauppakonferenssin UNCTAD:in julkaiseman vuoden 2020 World Investment Reportin mukaan Kirgisia sai vuonna 2019 suoria sijoituksia 209 miljoonan USD

⁶² Lähde: EBRD

Iakov Dondych & Fanny Dondych

arvosta ja vuoden 2019 loppuun mennessä maa houkutteli suoria sijoituksia yhteensä 5,59 miljardin USD arvosta. Kirgisian kansallisen tilastokomission julkaisemat tiedot osoittivat, että suurin osa ulkomaisesta pääomasta virtaa teollisuuteen ja jalostukseen; tieteen, rahoituksen ja mineraalien hyödyntämisen aloille. Alueittain suorat sijoitukset keskittyvät pääasiassa pääkaupunkiin Biškekiin sekä Chuyn, Issyk-Kulin ja Jalal-Abadin alueelle.

Kiina on suurin investointilähde Kirgisiaan, ja sen osuus ulkomaisista suorista sijoituksista on lähes puolet. Se on myös Kirgisian suurin velkoja, joka omistaa yli 40 % Kirgisian suuresta ulkoisesta julkisesta velasta. Vuonna 2019 Kiina sijoitti 301 miljoonaa USD Kirgisiaan, jota seurasivat Kanada (115 miljoonaa USD), Sveitsi (103 miljoonaa USD) ja Turkki (75,31 miljoonaa USD). Kiinan investointi- ja talousyhteistyöhankkeet Kirgisiassa kattavat liikenteen, viestinnän, sähkön, mineraalivarojen kehittämisen sekä maatalouden.

Kiina on Kirgisian suurin tuontikauppakumppani ja nopeimmin kasvava tuontimarkkina viimeisen 10 vuoden aikana. Viennin osalta Kiina oli Kirgisian kuudenneksi suurin kauppakumppani vuonna 2019.

Kiinan ja Kirgisian välisten diplomaattisuhteiden solmimisen jälkeen maiden kahdenvälinen kauppa on ollut jatkuvasti nousussa.

China-Kyrgyzstan Bilateral Trade Data, 2015-2019 (US\$ billion)		
Year	Bilateral trade volume	Trade growth rate
2015	4.34	-18.1
2016	5.68	30.8
2017	5.45	-4
2018	5.61	3.5
2019	6.37	13.2

Source: General Administration of Customs of China

Graphic © Asia Briefing Ltd.

Kiinan tullin yleishallinnon tietojen mukaan, vuonna 2019 Kiinan ja Kirgisian välinen kauppa oli 6,37 miljardia USD, mikä on 13,15 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Kiina vei Kirgisiaan tavaroita 6,31 miljardin USD arvosta vuonna 2019. Kiinan viennin pääryhmiin kuuluvat vaatteet ja asusteet, kengät, saappaat, sääreensäilmitimet ja niiden osat, puuvilla, kemiallinen kuitufilamentti, konetyökalut ja niiden osat, jne. Kirgisia vei Kiinaan 65,96 miljoonaa USD, sisältäen pääasiassa sellaisia tavaroita kuin malmi, kuona ja tuhka, kupari, raakanahka ja nahka, mineraalipolttoaineet, mineraaliöljy, villa ja muut eläimenkarvat, hedelmät jne.⁶³

⁶³ Lähde: www.china-briefing.com

Suomen kauppa Kirgisian kanssa⁶⁴

Tuonti 2022				Vienti 2022				Kauppatase
kesäkuu	tammi-kesäkuu			kesäkuu	tammi-kesäkuu			tammi-kesäkuu
arvo	arvo	osuus	muutos	arvo	arvo	osuus	muutos	
1000 e	1000 e	%	%	1000 e	1000 e	%	%	1000 e
7	42	0,0	41,2	1 991	4 480	0,0	244,0	+4 438

Suomen vienti Kirgisian maaliskuu 2022 - heinäkuu 2022⁶⁵

Tuotteet	2022/3		2022/4		2022/5		2022/6		2022/7	
	1000 €	%	1000 €	%	1000 €	%	1000 €	%	1000 €	%
Kemian teollisuuden tuotteet	51	11,0	17	3,1	17	1,7	36	1,8	93	5,1
Valmistetut tavarat valmistusaineen mukaan	69	15,0	70	12,8	25	2,6	91	4,6	90	4,9
Koneet ja laitteet sekä kuljetusvälineet	213	46,2	311	57,1	790	81,2	1.316	66,1	1.180	64,6
Erinäiset valmiit tavarat	128	27,8	147	26,9	142	14,5	548	27,5	464	25,4
Kaikki ryhmät yhteensä	460	100,0	545	100,0	973	100,0	1991	100,0	1827	100,0

Merkittävää kehityspotentiaalia: luonnon rikkaudet ja maataloustuotannon mahdollisuudet

Merkittävää edistystä taloutensa avaamisessa sekä ulkomaan kaupan ja investointien vapauttamisessa

Vahva talouden kasvu ja talouden kasvun kiihtymisen ennuste

EBRD:n ennuste Kirgisian tasavallalle BKT:n reaalikasvulle 2022 – 1,0 %, 2023 – 4,0 %

Heikko valtio

Heikko kansallinen valuutta

Merkittävä harmaa talous, klaanijärjestelmä, korruptio ja järjestäytynyt rikollisuus

COVID-19 pandemian uusiutumisriski luo taloudellista epävarmuutta

⁶⁴ Lähde: Tulli

⁶⁵ Lähde: Tulli

Iakov Dondych & Fanny Dondych

5.2.2. Suhteet Venäjän ja naapurimaiden kanssa

Kirgisialla on läheiset suhteet muihin Itsenäisten valtioiden yhteisön jäseniin, erityisesti Kazakstaniin ja Venäjään, Neuvostoliiton historiallisen perinnön vuoksi. Sillä on myös läheiset suhteet Turkkiin, koska heillä on yhteinen perintö turkkilaisina kielinä.

Presidentti Sadyr Japarovin dramaattinen valtaannousu lähes kaksi vuotta sitten saattoi saada Venäjän yllättymään, mutta se ei juurikaan muuttanut status quo - Kirgisia on edelleen nöyrä ja uskollinen entiselle siirtomaaherralleen. Kirgisia saa kaiken polttoaineensa ja kaasunsa Venäjältä ja tuo yli miljoona tonnia venäläistä polttoainetta vuodessa.

Kirgisia osoittaa vahvaa polkuriippuvuutta Venäjästä päätöksenteossa sekä rahoitus-, talous-, sotilas- ja turvallisuusalueilla.

Venäjän Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyksen seuraukset pakottivat Venäjän muuttamaan uskollisuuden määritelmää. Kirgisian, Uzbekistanin ja Tadžikistanin johtajat ymmärtävät, että Venäjän talous on kutistumassa – mikä tarkoittaa, että monet maanmiehet joutuvat palaamaan kotiin, eikä uusia "vierastyöläisiä" enää mene Venäjälle.

Biškekin suhteellinen diplomaattinen varovaisuus sodan suhteen ei ole näkynyt enää Moskovan mediassa, joka näyttää olevan yhä enemmän huolissaan vielä allekirjoittamattomasta sopimuksesta, joka ohjaa Kirgisian kahdenvälistä yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa.

Sekä asemaansa että alueellisia siteitään nopeasti menettävä Venäjä jää kamppailemaan löytääkseen paikkansa tässä uudessa kokoonpanossa. On selvää, että tätä tyhjiötä ei täytä vain Kiina, sillä Yhdysvaltojen ja Euroopan unionin on ymmärrettävä, että Keski-Aasia ei ole enää Venäjän "pehmeä alavatsa", vaan intensiivisen geopoliittisen kilpailun alue. Vielä huolestuttavampaa on, että alueen epävakaus voi räjäyttää koko Aasian, aivan kuten Ukrainan sota on heikentänyt Euroopan vakautta.⁶⁶

Samarkandissa kävi selväksi, että Keski-Aasian maiden johtajat, eli entisten Neuvostoliiton tasavaltojen johtajat, eivät enää kunnioittaneet Putinia, vaan toista huippukokouksen osallistujaa, Kiinan presidenttiä Xi Jinpingiä.

Toinen tärkeä alueen toimija, Turkki on pyrkinyt hyödyntämään kulttuurisia ja etnisiä yhteyksiään alueelle, ja se on havainnut Kirgisian olevan vastaanottavainen kahdenvälisten suhteiden kehittämiseksi. Kirgisian tasavallan kauppa on myös lisääntynyt dramaattisesti eteläisen naapurinsa Kiinan kansantasavallan kanssa.

Kirgisia on vahvasti riippuvainen Venäjästä niin taloudellisesti kuin poliittisestikin. Todelliseen itsenäisyyteen on vielä pitkä ja vaikea tie

Venäjän pakotteiden lopullinen vaikutus Kirgisiaan on toistaiseksi epäselvä. Osa vaikutuksista on jopa positiivisia

⁶⁶ Lähde: Visegrad Insight. Central Asia's Reliance on Russia Has Made It Vulnerable to Conflict. 27.9.2022. Vitaly Portnikov

Viime tapahtumien johdosta Venäjä on menettämässä vaikutusvaltaansa myös Keski-Aasiassa ja se parantaa Kirgisian liikkumisvaraa

5.2.3. Suhteet EU:n ja Suomen kanssa

Vuosina 2014–2020 EU:n tuki kehitys-yhteistyölle koko Keski-Aasiassa oli yhteensä 1,1 miljardia euroa. Toisaalta Kiinan silkkitiehanke on tuonut Keski-Aasiaan noin 23 miljardia euroa investointeina vuoden 2013 jälkeen.

EU:n ja Kirgisian tasavallan kumppanuuden poliittiset perustat perustettiin vuoden 1999 kumppanuus- ja yhteistyösopimuksessa (PCA). Kirgisian tasavalta on myös kumppanina vuonna 2019 hyväksytyssä uudessa Keski-Aasiaa koskevassa Euroopan unionin strategiassa: uudet mahdollisuudet vahvalle kumppanuusstrategialle.

Taloudellinen aktiviteetti EU:n ja Kirgisian tasavallan välillä oli nousussa COVID-19 pandemiaan saakka. Kokonaiskauppa EU:n kanssa oli 310 miljoonaa euroa vuonna 2020, mikä osoittaa pandemian aiheuttaman huomattavan laskun.

Kirgisian tasavalta hyöttyy EU:n yleisestä tullietuusjärjestelmästä (GSP+), kestävästä kehitystä ja hyvää hallintoa koskevasta erityisestä kannustusjärjestelmästä. Sen avulla Kirgisian tasavalta voi vahvistaa talouttaan viemällä 6 200 tuotetta Euroopan unioniin ilman tulleja/veroja.

EU:n kehitysyhteistyöhankkeet Kirgisiassa keskittyvät kolmelle pääalalle: oikeusvaltio, koulutus ja integroitu maaseudun kehittäminen. Nämä noudattavat ohjelmakaudella 2014–2020 asetettuja painopisteitä. EU:n uusien keskeisten prioriteettien mukaisesti EU-hankkeet kattavat myös digitalisaation sekä vihreän ja ilmastonsietoisen talouden vuosina 2021-2027.

EU myönsi vuosina 2014–2020 174 miljoonaa euroa yhteistyöhön Kirgisian kanssa kaikilla kolmella sektorilla. EU on sitoutunut jatkamaan tiivistä yhteistyötään Kirgisian kanssa seuraavan seitsemän vuoden jakson aikana.

Suomi on tunnustanut Kirgisian 30.12.1991 ja diplomaattisuhteet solmittiin 23.3.1992. Suomella on ollut vakiintunutta kahdenvälistä kehitysyhteistyötä Kirgisian ja Tadžikistanin kanssa vuodesta 2009 lähtien. Tuella on edistetty vastuullista yritystoimintaa ja ihmisarvoisten työpaikkojen luomista, ilmastonmuutokseen sopeutumista, luonnonvarojen kestävästä käytöstä sekä oikeuspalveluiden saatavuuden ja laadun kehittämistä.

Kirgisia on Suomen kehitysyhteistyön kohdemaana. Suomen kehitysyhteistyö Kirgisiassa kehittää oikeusvaltiota, synnyttää kestävästä talouskasvusta ja parantaa luonnonvarojen hallintaa.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Suomen kahdenvälinen yhteistyö Keski-Aasiassa suuntautuu vuosina 2021–2024 oikeusvaltion kehittämiseen, kestäväen talouskasvun luomiseen ja luonnonvarojen hallinnan parantamiseen. Suomen tuki Kirgisialle, Tadžikistanille ja Uzbekistanille vuosina 2021–2024 on 25 miljoonaa euroa. Suomalaiset yritykset voivat itse kehittää hankkeet ja hakea rahoitusta jo valmistusvaiheessa.⁶⁷

5.3. Kierto- ja bioteknologian markkinat

5.3.1. Yleistä

Kirgisiassa EBRD ilmoitti painopistealueiden olevan vihreämpien ja kaupallisempien julkisten laitosten kehittäminen sekä yksityisen sektorin osallistumisen edistäminen. Tämä tarkoittaa parempaa suorituskykyä, palveluiden toimitusta ja kunnallisen infrastruktuurin kestävyttä.

Ali-investointien, puutteellisen sääntely-ympäristön, heikon ydinosaamisen sekä heikon taloudellisen ja toiminnallisen suorituskyvyn korjaamiseksi tarvitaan kunnallisten laitosten tukea tunnustetulla asiantuntemuksella ja toimitusmallilla toimijoiden taloudellisen tilanteen, toimintatapojen ja hallinnon parantamiseksi, vallan kestävyuden tukemiseksi sekä ennallistamalla omaisuutta ja kehittämällä houkuttelevampia institutionaalisia puitteita yksityisille investoinneille.

EBRD:n aiemmat äskettäiset toimet tässä maassa kattoivat hankkeita, kuten Bishkek Water II, Batken Water Company ja Bishkek Solid Waste. Kyseiset hankkeet osallistuivat kunnallisen infrastruktuurin nykyaikaistamiseen ja laajentamiseen myöntämällä 54 miljoonan euron lainat ja pääoma-avustukset kriittisen veden ja jätevesien kunnostukseen. Nämä hankeet vaikuttavat yli 700 000 ihmiseen ja parantavat niiden toimintaa ja taloushallintoa.

Pankki tuki myös sääntelyuudistusta sitoutumalla ilmastonsietokykyyn, veden ja jäteveden tariffimenetelmiin sekä tuella Kirgisian monopolien vastaiselle virastolle. Viimeisimmän strategian aikana 4 kuntaa paransi onnistuneesti tariffimenetelmiään ja korotti hintojaan kustannusten kattavuusperiaatteiden mukaisesti. Tämä on hyvä signaali suomalaisille palvelun-/tuotetuottajille, sillä riittävä vesitariffipolitiikka tuo kassavirtaa kunnille ja motivoi kuntia investoimaan teknologioihin, joilla on vettäsäästäviä vaikutuksia. Sähkön tariffit ovat kuitenkin maailman alhaisimpia, mikä lisää energian tehotonta käyttöä sekä huollon ja uusinvestointien lykkäämistä. Ilmastonmuutos voi rasittaa merkittävästi vesivaroja, millä on kielteisiä vaikutuksia vesivoimaan ja kasteluun.

Resurssitehokkuus ja saastumisen ehkäisy ja valvonta: EBRD:n investoinneilla pyritään vähentämään veden ja maaperän saastumista/pilaantumista, kasvihuonekaasupäästöjä ja haitallisten kemikaalien käyttöä.

⁶⁷ Lähde: UM

Iakov Dondych & Fanny Dondych

EBRD ilmoitti auttavansa parantamaan kunnallisia palveluja, mm. infrastruktuuria ja järjestelmiä, joilla vähennetään vesihävikkiä ja kannustetaan jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen. Kaksi suurta kiinteän jätteen huoltohanketta on parhaillaan toteutuksessa Kirgisiassa. Molemmat sijaitsevat kahdessa suurimmassa kaupungissa Biškekissä ja Oshissa. EBRD edistää myös GET-hankkeita tukeakseen siirtymistä vähemmän energiantensiiviseen talouteen. Vesivarojen käyttö edellyttää teknistä yhteistyötä ja kapasiteetin kehittämisohjelmia, joissa suomalaiset yritykset voivat olla tärkeässä roolissa konsulttipalveluiden tarjoajana.

ADB ja WB keskittyvät pääasiassa parantamaan maaseutualueiden vesi- ja viemärijärjestelmiä. Viimeisimmässä mastrategiakatsauksessaan ADB arvioi vesihuollon ja viemäroinnin heikkoa saatavuutta ja huonoa palvelutarjontaa Kirgisian maaseutualueella. Kaupunkien ja maaseudun kehittämishankkeiden toteuttaminen on siten täynnä haasteita kapasiteettirajoitusten vuoksi. Noin 40 % maaseudun väestölle ei ole saatavilla puhdasta juomavettä. Veden laatu on myös riittämätön, koska 42 % maaseudun vedestä on käsittelemätöntä.

Puhtaan juomaveden ja keskitettyjen viemärijärjestelmien saatavuuden parantaminen maaseutualueilla ovat ADB:n prioriteetteja Kirgisiassa. ADB ilmoitti olevansa valmis edelleen auttamaan kaupunki- ja maaseutualueita parantamaan sektorin hallintoa, vahvistamaan oikeudellisia ja sääntelypuitteita sekä päivittämään teknisiä standardeja ja normeja, koska ne ovat välttämättömiä terveysindikaattoreiden parantamiseksi. ADB jatkaa Issyk-Kulin alueen jätevesien keräys- ja käsittelyjärjestelmien kunnostamisen tukemista toisena vaiheena.

Kierto- ja bioteknologian markkinoiden kehitys on ollut tähän asti kohtuullisen vaatimatonta ja kokonaissudessa markkinat ovat todella pienet

5.3.2. Vesisektori markkinat

Vesi: Kirgisian tasavallan kansallisen tilastokomitean (NSC) mukaan 1.1.2018 Kirgisian alueella oli 1905 kylää ja 31 kaupunkia eli yhteensä 1936 asutuskeskusta. Samaan aikaan vesihuoltojärjestelmiä on yhteensä 973. Keskitettyä vesihuoltoa ei siis ole 963 paikkakunnalla. Vain noin 7 % kotitalouksista oli vesimittari.

Kolhoosien ja valtiontilojen purkamisen jälkeen maaseudun vesijärjestelmät olivat omistamattomassa tilassa yli 10 vuotta, mikä johti myöhemmin niiden teknisen kunnan voimakkaaseen heikkenemiseen ja vesijärjestelmien toiminnan täydelliseen pysähtymiseen. Samaan aikaan monien olemassa olevien järjestelmien käyttöikä ylittää 30 vuotta: 262 kylässä vesijärjestelmä rakennettiin ennen vuotta 1970, 567 kylässä - ennen vuotta 1990.

Viemäri: Maassa on 96 viemärijärjestelmä, joista kaupungeissa 53 ja kylissä 43. Keskitettyä viemärointiä ei siis ole 1 840 paikkakunnalla.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Syrjäisissä kaupungeissa ja seutukeskuksissa viemäripalveluiden saatavuus vähenee joka vuosi olemassa olevan infrastruktuurin huonontumisen takia. Vuonna 2013 viemäriverkkojen määrä oli 117, vuoden 2017 lopussa se laski 21: llä 96:een.

Vesisektori on kroonisesti alirahoitettu ylläpidon ja toiminnan jatkuvuuden kannalta. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, että tariffit eivät kataa kaikkia kustannuksia.

Paikallisten viranomaisten asettamat tariffit ovat yleensä selvästi alle palveluiden kokonaiskustannuksia.

Investoinnit maan budjetista paikalliseen infrastruktuuriin tehdään pääasiassa Biškekin ja Oshin kaupunkien ympärillä rakennettaviin lähiöihin. Vuodesta 2015 alkaen Kirgisian hallitus osoittaa vuosittain vain 100–500 miljoonaa somia (noin 1,3 – 6,5 miljoonaa euroa) vesijärjestelmien rakentamiseen.

Suurin osa maan paikallisesta vesihuoltoinfrastruktuurista rahoitetaan ulkopuolisilla lähteillä eli kansainvälisten lahjoittajien varoilla. Suurin osa kaupunkien ja maaseudun vesihuollon investointiohjelmista on toteutettu ja toteutetaan Maailmanpankin, Aasian kehityspankin ja Islamilaisen kehityksen rahastojen (lainat ja avustukset) kustannuksella. Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EBRD), Euroopan investointipankki sekä Sveitsin valaliiton taloussuhteiden valtiosihteeristö (SECO) ja muut kansainväliset avunantajat.

Osana Aasian kehityspankin, Maailmanpankin ja Yhdistyneen kuningaskunnan kansainvälisen kehitysministeriön (DFID) hankkeiden toteuttamista, vedenkäyttäjähdistykset joutuivat hankkeiden ehtojen mukaisesti maksamaan takaisin 5 % myönnetystä lainasta. Monet heistä ovat kuitenkin kokeneet ja kokevat vakavia ongelmia lainan takaisinmaksussa, mikä ei mahdollista kestävän taloudellisen aseman saavuttamista. Vedenkäyttäjähdistysten kokonaisvelka Kirgisian tasavallan valtiovarainministeriölle tehtyjen sopimusten perusteella on 20,9 miljoonaa KGS.

Tällä hetkellä yksi akuuteista ongelmista on ulkopuolisten rahoittajien kustannuksella rakennettujen ja käyttöön otettujen vesijärjestelmien säilyttäminen. Vedenkäyttäjähdistysten epävakauden ja maksukyvyttömyyden vuoksi niiden määrä vähenee vuosi vuodelta. Vesihuolto-organisaatioiden kirjanpidon taso ei salli luotettavien tilinpäätösten muodostamista, jotka kuvastaisivat yritysten todellisia tuloksia.

Jäteveden käsittely puuttuu lähes kokonaan. Suurissa kaupungeissa, mukaan lukien maan pääkaupungissa Biškekissä, on koko maassa vain muutamia toimivia jätevedenpuhdistamoita. Ne kaikki saneerattiin kansainvälisten hankkeiden puitteissa apurahojen ja lainojen vaaraan.⁶⁸

⁶⁸ Lähde: Программа развития систем питьевого водоснабжения и водоотведения населенных пунктов Кыргызской Республики до 2026 года

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Jos jätämme huomiotta kansainvälisten rahoituslaitosten avustuksilla ja lainoilla rahoitetut hankkeet, vesialan todelliset markkinat ovat matkailualalla, pääasiassa Issyk-Kul järven alueella. Matkailu, erityisesti ekomatkailu, on kasvava talouden ala, ja sen osuus Kirgisiassa on noin 5 %.

Kirgisiassa presidentti allekirjoitti asetuksen, jonka mukaan 1.1.2023 alkaen matkailulaitokset eivät saa toimia ilman vesijohtoa, viemäriä ja jätevedenkäsittelyä.

Luonnonvaraministeriön mukaan Issyk-Kulissa on nykyään 212 terveydenhuoltolaitosta ja parantolaa sekä yli 700 hotellia. 103 parantolalla ei ole oma viemärijärjestelmää. Ne on kytketty lähialueen järjestelmiin, ja monet niistä eivät suuren kuormituksen tai rappeutumisen vuoksi toimi luotettavasti. Vierastalot ja pienet täyshoitolat käyttävät saostuskaivoja. Luonnonvaraministeriön määräyksen mukaan ne on myös siirrettävä käsittelylaitoksiin.

Käytännössä tällaisten kohteiden omistajat kuitenkin suosivat valvonnan ja korruptiosuunnitelmien heikkoutta hyödyntäen edullisimpia ratkaisuja, jotka eivät ilmeisesti toimi, mutta antavat heille mahdollisuuden raportoida ongelman ratkaisemisesta.

Valvontaa kuitenkin suoritetaan, ja kuten luonnonvaraministeriön päälikkö Dinara Kutmanova sanoi, syyskuussa 2022 tehdyssä tarkastuksessa paljastui ympäristönormien rikkominen (käsittelemättömän jäteveden laskeminen vesistöön) monilla turistikohteilla. 21 kohdetta koskevat materiaalit lähetettiin lainvalvontaviranomaisille tutkintaa ja rikkojien syytteen esittämistä varten.⁶⁹

Tarve ratkaista tämä vakava ongelma voi mahdollisesti luoda suhteellisen suuret palvelumarkkinat tällä alalla. On kuitenkin huomattava, että nykyään "harmaiden järjestelyjen" käyttö kohteiden omistajien toimesta ei luo todellisia liiketoimintamahdollisuuksia vilpittömässä mielessä toimiville yrityksille. Mutta silti kansainvälisten infrahankkeiden lisäksi Kirgisiassa on olemassa kysyntää seuraaville laitteille:

- Paketti- ja konttijätevedenpuhdistamot, turismikohteille ($Q = 1 - 200 \text{ m}^3/\text{vrk}$);
- Laitteet kunnallisille jätevedenpuhdistamoille;
- Laitteet teollisuuden jätevedenpuhdistamoille;
- Laitteet jätteiden lajitteluun ja kaatopaikkojen hoitoon.

Yleisesti ottaen vesialan tilannetta voidaan kuvata katastrofaaliseksi

Merkittävä määrä hankkeita vesisektorilla ja jätehuollon alalla toteutetaan kansainvälisten rahoituslaitosten rahoittamina

⁶⁹ Lähde: <https://kg.mirtv.ru/>

Kasvava matkailuala vaatii merkittäviä vesihuollon investointeja**Erittäin houkuttelevat markkinat seuraavien 10–20 vuoden aikana****5.4. Suomalaisen yritysten mahdollisuudet**

Muiden entisten neuvostotasavaltojen tapaan suuri osa Kirgisian infrastruktuurista on vanhentunutta ja kaipaa modernisointia. Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki (EBRD) ja Aasian kehitys pankki (ADB) rahoittavat suuria infrastruktuuri-, rahoitus-, yritys- ja maataloushankkeita maassa.

Kirgisian haasteena on luoda käytännössä uudelleen maan vesisektori, mukaan lukien vesihuolto ja seuranta, vedenotto ja käsittely, vedenjakelu- ja mittausjärjestelmät, viemäri- ja jätevedenkäsittely sekä veden ja jäteveden laadunvalvontajärjestelmä.

Ilmeisesti kansainvälisten rahoitusjärjestöjen massiivisella tuella tämä on tarkoitus tehdä seuraavan 10-20 vuoden aikana. Suomalaisyrityksille, joilla on laaja kokemus venäjänkielisistä markkinoista, tämä tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden.

Verrattuna muihin Euroopan maihin suomalaisilla yrityksillä on useita etuja, kuten laaja kokemus Venäjältä, erinomainen maine sekä suora pääsy alueelliseen rataverkkoon (toki Venäjän kautta). On kuitenkin myös useita negatiivisia tekijöitä:

- Yritysten pieni koko ja rajalliset taloudelliset resurssit;
- Useat muut maat tukevat yrityksiään suurilla edullisilla lainoilla (epäreilu kilpailu);
- Suomalaisen rakennusurakoitsijoiden puuttuminen kansainvälisillä infrastruktuurihankkeiden markkinoilla;
- Suomalaisen yritysten haluttomuus tehdä yhteistyötä keskenään ja ulkomaisten kumppaneiden kanssa.

Usein ongelmana on, että suomalaisilla yrityksillä on erinomaista osaamista varsin kapealla alueella mutta asiakkaat Keski-Aasiassa suunnittelevat toteuttavansa projektinsa avaimet käteen -periaatteella.

Suomalaisen urakoitsijan puuttuminen markkinoilta johtaa tilanteeseen, jossa tuotteiden tai palveluiden tarjoaminen on erittäin ongelmallista, koska jokainen urakoitsija haluaa asioida tuttujen toimittajien kanssa, usein omasta maastaan.

Vaikka paikallinen asiakas haluaisi ostaa vain tiettyjä laitteita, hän odottaa, että toimittaja asentaa ne sekä että pakettiin kuuluu kaikki tarvittavat rakennustyöt. Suomalaiselle yritykselle tämä ei ole mahdollista ilman luotettavaa paikallista kumppania. Valitettavasti usein tällaisen kumppanin etsiminen alkaa vasta tarjouksen valmisteluvaiheessa, jolloin tämä on jo liian myöhäistä.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Keski-Aasiassa toteutettujen kansainvälisten rahoituslaitosten rahoittamien hankkeiden analyysi osoittaa, että suomalaiset yritykset kilpailevat suhteellisen menestyksekkäästi vain konsulttipalvelumarkkinoilla.

5.5. Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen

5.5.1. Markkinoille pääsyn kanavat

Edellä kuvattujen Keski-Aasian alueelle yhteisten kanavien lisäksi vartenotettava kanava on osallistuminen alan näyttelyihin Kirgisiassa.

Ensi vuonna tärkeämmät näyttelyt Kirgisiassa, jotka sopivat kierto- ja biotalous alalla toimiville Pk-yrityksille ovat:

1. KyrgyzBuild 2023 20. kansainvälinen rakennus- ja sisustusalan erikoisnäyttely 18.-20.4.2023. Maneesi KGIFK, Biškek
2. EnergyExpo 2023. 13. kansainvälinen energian ja valaistuksen erikoisnäyttely 18.-20.4.2023. Maneesi KGIFK, Biškek.

Toinen tapa päästä markkinoille olisi luoda vahvoja, pitkäaikaisia kumppanuuksia Keski-Aasian markkinoilla toimivien luotettavien, hyvämaineisten urakoitsijoiden kanssa, joille yhteistyö suomalaisten yritysten kanssa on kilpailukykyä lisäävä tekijä. Tämä koskee erityisesti turkkilaisia ja israelilaisia urakoitsijoita, joilla ei ole kotimaisia toimittajia kaikille tarvittaville laitteille, mutta jotka ovat aktiivisia paikallisilla markkinoilla.

5.5.2. Hintataso ja kilpailutilanne sekä tärkeämmät kilpailijat

Hintataso

Yleisesti ottaen hintatasoon vaikuttavat merkittävästi Kirgisiassa aktiivisesti toimivat venäläiset, kiinalaiset ja osittain turkkilaiset yritykset, jotka tarjoavat palveluitaan ja tavaroitaan suhteellisen alhaisilla hinnoilla. Samalla kansainvälisten tarjouskilpailujen kokemus osoittaa, että paikallisille asiakkaille hankintahinta on edelleen tärkeämpi kuin laatu, käyttöaika, luotettavuus ja tulevat käyttökustannukset. Nykyinen hintataso heikentää merkittävästi länsimaisten yritysten kilpailukykyä. Poikkeuksena ovat tavarat ja palvelut, joita venäläiset, kiinalaiset ja turkkilaiset yritykset eivät voi tarjota. Asiakkaiden käyttäytymisessä on kuitenkin viime aikoina tapahtunut asteittainen muutos, joka johtuu suurista ongelmista pääasiassa Kiinassa valmistettujen heikkolaatuisten laitteiden toimituksissa, jotka eivät kestäneet edes takuu-aikaa ja joskus eivät toimineet ollenkaan.

Jos suomalainen yritys haluaa onnistuneesti saada jalansijaa paikallisilla markkinoilla, sen on ainakin aluksi harjoitettava erittäin varovaista hinnoittelupolitiikkaa. Jatkossa vakaan markkina-

Iakov Dondych & Fanny Dondych

aseman saavuttamisen jälkeen on mahdollista ryhtyä toimenpiteisiin tuottavuuden parantamiseksi. Lupaava suunta kilpailukyvyn lisäämiselle on vähemmän monimutkaisten ja vähemmän kriittisten komponenttien tuotannon osittainen lokalisointi. Kehittynyt paikallinen metalli- ja koneenrakennusteollisuus luo tähän hyvät edellytykset.

Kilpailutilanne

Tilanne riippuu vahvasti siitä, miten tietty projekti rahoitetaan ja kuka on asiakas/loppukäyttäjä. Osallistumista täysin paikallisella rahoituksella toteuttaviin hankkeisiin voidaan vakavasti harkita vain jos asiakas/loppukäyttäjä on yksityinen yritys. Tässä tapauksessa länsimaisten yritysten mahdollisuudet tarjota korkealaatuisia palveluita ja tavaroita kasvavat merkittävästi.

Lupaavimpia ja luotettavimpia ovat kansainvälisten rahoitusjärjestöjen rahoittamat kansainväliset hankkeet. Niiden määrää mitataan sadoissa miljoonissa euroissa vuodessa.

Tärkeämmät kilpailijat

Tärkeimmät kilpailijat ovat yritykset Venäjältä, Kiinasta, Kazakstanista, Turkista, Tšekistä, Liettuasta ja Etelä Koreasta.

Merkittävät ulkomaalaiset yritykset, jotka toimivat Kirgisiassa kierto- ja biotalous alalla

Laitteet ja automaatio

Siemens Kyrgyzstan (jälleenmyyjä)

Kirgisia, Biškeek, Shopokova str., 89/2, 1326B
Puhelin: +996 779 880 186; +99 6 552 080 128
Sähköposti: easylife.kg@gmail.com
<https://siemens.kg/>

Schneider Electric (jälleenmyyjät)

Danfoss Central Asia unit

Grundfos (jälleenmyyjät)

Veden ja jäteveden käsittely

Khaanzaa Co. Ltd

Rakennusprojekteja, mukaan lukien vesi- ja jätevedenkäsittelyratkaisut kotitalous-, kunnallis- ja teollisuuskäyttöön
Pod Kopecem 12 a Praha 4 147 00, Tšekki
Puhelin: +420732117796
Sähköposti: petrn@khaanzaa.eu
<https://khaanzaa.eu/>

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Daehan Environment Co., Ltd (Etelä Korea)**

Korealaisten jätevedenkäsittelylaitosten valmistus ja asennus täysihoitoloihin, hotelleihin, tehtaisiin, omakoteihin, kyliin ja autopesuloihin

Kurmanjan Datka 144, Biškek, Kirgisia

Puhelin: +996 550 959 536

Sähköposti: daehan2ng@mail.ru

<http://www.daehan2ng.com/en/>

AUGUST Biškek

Biologisten jätevedenkäsittelyjärjestelmien valmistajan AUGUST ir Ko (Liettua) edustaja

Puhelin: +996 220 664 777 - Emil; +996 709 637 000 – Saulus

Sähköposti: info@august.kg

<https://august.kg/>

Bintek LLC (Venäjä)

JVP:den tuotanto, asennus ja saneeraus. Oma tuotanto Kirgisiassa

Kirgisia, Biškek, Togolok-Moldo str. 144-2

Puhelin: +996 312 37 45 30; +996 555 01 60 50; +996 550 56 57 72

Sähköposti: bintech@mail.ru и info.bintech@mail.ru

5.6. Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset

Kaupan rakenteellisia esteitä Kirgisian tasavallassa ovat heikko yritysoikeusjärjestelmä, tehokkaan oikeusjärjestelmän puute sopimusrikkomusten ratkaisemiseksi, raskas hallituksen byrokratia ja rehottava korruptio. Liike-elämä on herättänyt huolta vuoden 2021 lakeista, jotka keskittävät enemmän valtaa Kirgisian presidentille ja ministerihallitukselle. Monet markkinoita palvelevat yritykset raportoivat merkittävistä logistisista vaikeuksista. Lisäksi kaikille Kirgisian tasavallassa toimiville yrityksille on raskas verovalvontajärjestelmä, joka voi vaikuttaa edustuston kautta toimiviin suomalaisyrityksiin.

EAEU:n tullivaatimusten täytäntöönpano on edelleen epäyhtenäistä koko unionissa ja itse Kirgisian tasavallassa. Kazakstanin viranomaisten tiukempien tarkastusten vuoksi Kirgisian tasavallasta Kazakstanin tasavallan kautta tulevien kauttakuljetusvaraiden kuljetuksissa tapahtuneet satunnaiset, mutta merkittävät viivästykset saivat Kirgisian tasavallan tekemään virallisen valituksen Kazakstania vastaan WTO:lle helmikuussa 2020. Tullin tarkastajat eivät voi tai ovat haluttomia tekemään tietoisia päätöksiä vaatimuksista tai selvityksistä. Laajalle levinnyt korruptio, joka ulottuu jopa oikeusjärjestelmään, vaikuttaa lähes kaikkiin liiketoiminnan osa-

Iakov Dondych & Fanny Dondych

alueisiin, mukaan lukien tullaus, rekisteröinti, paikallisten ja ulkomaalaisten työllistäminen sekä verojen maksaminen.⁷⁰

Kun Kirgisian tasavalta liittyi EAEU:hun, keskimääräinen tuontitulli nousi 5,04 %:sta 9,4 %:iin talous- ja valtiovarainministeriön arvioiden mukaan. Kun jäsenmaat avasivat kuluttajamarkkinansa toisilleen, kirgisian pienet tuottajat ovat kamppailleet teollisen mittakaavan kilpailijoiden aiheuttamaa suurempaa kilpailua vastaan. Kansan painostus on pakottanut hallituksen harkitsemaan tullien nostamista EAEU:n sisällä, vaikka tällaisten toimenpiteiden laillisuus onkin kyseenalaista. EAEU:n koko tariffiluettelo löytyy (vain venäjäksi) Euraasian talouskomission verkkosivuilta. Kirgisian tasavalta on myös WTO:n jäsen.

Kirgisian tasavallan liittymisen EAEU:hun vuonna 2015 ja "Euraasian talousliiton tullikoodeksin" (Euraasian talousliiton tullikoodeksia koskevan sopimuksen liite nro 1) voimaantulon jälkeen 1.1.2018 alkaen, tuontivaatimukset ja asiakirjoja koskevat tiedot on annettu EAEU:n tullimääräyksessä, erityisesti artikloissa 8, 89, 108. Koodin epävirallinen englanninkielinen käännös on saatavilla Eurasian Economic Commissionin (ETY) verkkosivuilla.

Kirgisian tasavallan rajan ylittävien tavaroiden ja ajoneuvojen tulliselvitys- ja tullitarkastusmenettelyt sekä luettelo asiakirjoista ja muista vaatimuksista, jotka koskevat tuotteiden onnistunutta tuontia Kirgisian tasavaltaan, on kuvattu Tulliasiakirjat-sivulla. EAEU:n tullikoodeksin (80 artikla, kohta 7) mukaan edellä olevissa asetuksissa mainituista asiakirjoista voidaan pyytää virallista venäjänkielistä käännöstä Kirgisian tullipisteissä.

Tarkka dokumentointi on Kirgisiassa elintärkeää. Maahantuojan/asiakkaan määrittelemien asiakirjojen noudattamatta jättäminen voi johtaa pitkiin viivästyksiin ja lisäkustannuksiin.

Eduskunta hyväksyi huhtikuussa 2004 teknistä määräystä koskevan lain, jota on muutettu vuosina 2009, 2011, 2014, 2015, 2017 ja 2019, mikä heikensi valtion sääntelyä. Kansallinen järjestelmä toimi aiemmin Neuvostoliiton standardien mukaan, joka edellytti pakollista sertifiointia 70 % kaikista tuotteista. Noin 50 000 virallista asiakirjaa säänteli tavaroiden turvallisuutta ja laatua.

EU:n tuella on luotu yhtenäinen tietoportaaali, joka auttaa maassa toimivia yrityksiä tavaroiden ja palveluiden viennin/tuonnin alalla:

INFORMATION PORTAL OF STEP-BY-STEP TRADE PROCEDURES

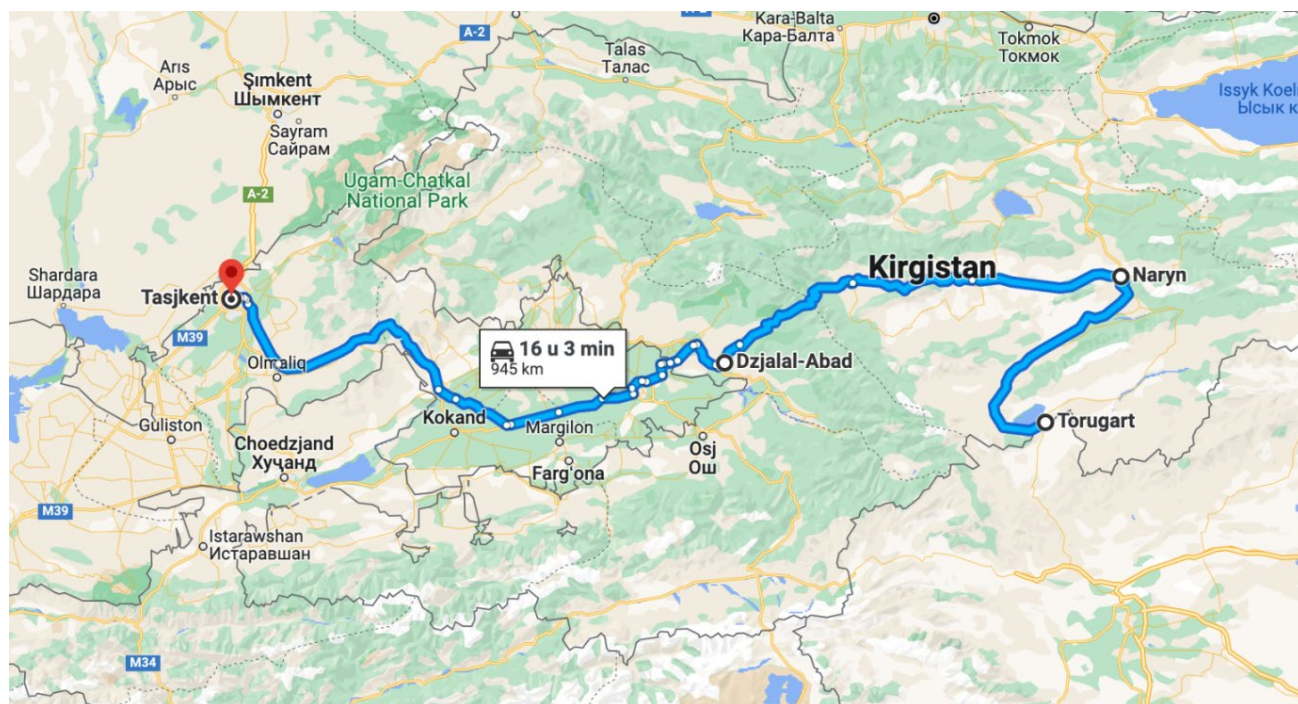
<https://info.trade.kg/?l=en>

⁷⁰ Lähde: International Trade Administration of USA

5.7. Logistiikka

Liikenneinfrastruktuuri strategisessa kehittämisessä tarkoittaa alueellisen transitoliikenteen potentiaalin vapauttamista, alueellisten liikenne- ja transito-liikennekäytävien luomista sekä laajojen hankkeiden toteuttamista, mitkä edistävät alueellista yhteenliittymistä organisaation sisällä. Rajat ylittävän rautatien rakentaminen on tärkeä askel alueellisen kauttakulku- ja kuljetuspotentiaalin täysimääräisessä kehittämisessä sekä Keski-Aasian sisämaamaiden ja laivareittien välisen yhteyksien edistämisessä.

20 vuotta kestäneiden neuvottelujen jälkeen Kiina-Kirgisia-Uzbekistan (CKU) -radan rakentamisen toivotaan vihdoinkin alkavan ensi vuonna. Toteutettavuustutkimukset valmistuvat tänä vuonna (2022). Kirgisian presidentti Sadyr Japarov on sanonut, että rakentaminen alkaa vuonna 2023.

RailReight.com

Kiina-Kirgisia-Uzbekistan (CKU) -rautatie yhdistää Kiinan rautatieverkostoon Kashgarissa ja sieltä Urumqiin, joka on jo vakiintunut rautatiekeskittymäksi Uuden silkkiteiden varrelle. Kirgisiassa se ylittää Torugartin, korkean vuoristosolan Tian Shanin vuoristossa lähellä Kiinan rajaa. Tämä on vaikein alue rautatien rakentamiselle, mutta Kirgisian hallituksen reittiehdotuksen perusteella sitä ei pidetä mahdottomana.

Vuorijonon ylityksen jälkeen rautatie kulkee Narynin alueen läpi, jolla on paljon potentiaalia kehittyä käytävän kauppakeskukseksi. Tällä hetkellä sitä hallitsevat paikalliset pääasiassa eläin- ja maataloustuotteiden kauppiat, jotka saattavat kiinnostaa naapurimaita.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Jalal-Abadista rautatie yhdistyy Uzbekistanin rautatieverkkoon. Se ylittää rajan Uzbekistanin kaupungissa Namanganissa. Jalal-Abad on myös potentiaalinen kaupankäynnin keskus kivennäisvesineen ja kylpylöineen.⁷¹

Venäjän ja Ukrainan välisen sodan keskellä CKU-rautatie tarjoaa Kiinalle joukon strategisia ja taloudellisia mahdollisuuksia erityisesti Euroopan Unionin kanssa käytävien maakauppasuhteiden yhteydessä. Strategisten mahdollisuuksien kannalta ei ole yllättävää, että ilmoitus tuli samaan aikaan, kun Venäjää vastaan asetettuja kansainvälisiä pakotteita on kiristetty. Sodan alkamisesta lähtien useat kansainväliset yritykset ovat päättäneet lopettaa Venäjän alueen käytön kauttakulkumaana, toiset vastauksena Venäjän hyökkäykseen ja toiset maan heikkenevän liiketoimintaympäristön vuoksi. CKU-rautatie antaa Kiinalle mahdollisuuden monipuolistaa kauppareittejään, vähentää riippuvuuttaan Venäjän reiteistä ja ylläpitää kestävästä rautatiekauppaa EU-maiden kanssa pitkällä aikavälillä.

Uusi rautatie voi edistää Kirgisian ja Uzbekistanin talouksia. Maat eivät vain nauttisi kauttakulkumaksuista, vaan rautatiereitit voivat myös luoda uusia työpaikkoja. Uudet liiketoimintamahdollisuudet Kirgisiassa ja Uzbekistanissa ovat tärkeitä Kiinalle, koska ne auttavat kahta Keski-Aasian maata, erityisesti Kirgisiasta, säilyttämään kestävyys- ja vähentämään kansalaislevottomuuksien riskiä ja siten auttamaan Kiinaa vakauttamaan länsirajojaan.⁷²

Sisäiset jakeluverkostot kierto- ja bioteknologia alalla ovat olemattomat. Suurin osa laitteista ostetaan venäläisiltä yrityksiltä suoraan Venäjältä. Ainoat poikkeukset ovat kansainvälisten rahoituslaitoksien rahoittamat hankkeet, joissa laitteet toimitetaan ulkomailta.

Logistiikkakustannukset

Pienestä kuljetusmäärästä johtuen Suomen ja Kirgisian välisten kuljetusten kustannuksista ei ole tilastotietoa. Esimerkkinä on käytetty Liettuaa. Liettualaisten satamien kautta kulkee Keski-Aasiaan maille merkittävä transitorahdivirta.

Tavarankuljetuskustannukset maanteitse Liettuasta Kirgisiasta ovat maksaneet vuonna 2022 0,27-0,85 euroa/km eli keskimäärin noin 0,61 euroa/km ja Kirgisiasta Liettuahan 0,25-0,81 euroa/km eli keskimäärin noin 0,49 euroa/km.⁷³

5.8. Paikallisen henkilökunnan palkkaus

Keskikuukausipalkka Kirgisiassa vuonna 2022 oli 27 153 KGS (315 EUR).

Englantia taitava sihteeri 400 - 700 EUR.

Edustaja / paikalliskonttorin johtaja 700 – 1800 EUR.

⁷¹ Lähde: RailReight.com

⁷² Lähde: The Diplomat. Opportunities and Challenges for China. By Yunis Shariffi, July 15, 2022

⁷³ Lähde: <https://www.della.kz>

Maassa on vakava pula pätevistä työvoimasta. Tämä koskee kaikkia talouden aloja. Yksi seurauksista on valtion ja kuntien viranomaisten alhainen tehokkuus ja osaaminen kaikilla tasoilla.

Työnantajan velvoitteet

Työnantajan on noudettava KIRGISIAN TASAVALLAN TYÖLAKI, päivätty 4. elokuuta 2004 nro 106.

Työsopimus on asiakirja, joka vahvistaa laillisesti työnantajan ja työntekijän välisen työsuhteen syntymisen. Tällaisen kirjallisen sopimuksen tekeminen on pakollista.

Työnantaja voi lain mukaan irtisanoa työntekijän, jos tämä laiminlyö velvollisuutensa, on syyllistynyt moraalittomaan tekoon tai on ollut ilman pätevää syytä poissa työpaikalta vähintään kolme tuntia peräkkäin. Muut syyt, joiden vuoksi työntekijä voi menettää työpaikkansa, on mainittu säännösten 83. artiklassa.

Jos työnantaja irtisanoa työntekijänsä, työnantaja on joissain tapauksissa velvollinen maksamaan työntekijälle kuuluva irtisanomiskorvaus. Esimerkiksi, jos yhtiössä on meneillään uudelleenjärjestely tai se joutuu vähentämään henkilöstöä.

Työnantajalla ei ole oikeutta vaatia sellaisten tehtävien suorittamista, joita ei ole määrätty työsopimuksessa. Tästä työnantajalle voidaan määrätä sakko (lain 56 artikla).

Rangaistukset työnantajan velvoitteiden rikkomisesta voivat olla erittäin ankarat. Ulkomaisten yritysten osalta virallinen valvonta on usein tiukempaa.

Rekrytointitoimistojen tavat

Rekrytointitoimistoja on markkinoilla yhteensä yli 15, sekä kansallisia että kansainvälisiä. Ne löytyvät helposti internetistä:

https://bishkek.adresa-telefony.ru/kadrovye_rekrutingovye_agentstva

Kätevä tapa on myös käyttää lukuisia rekrytointi-internetilustoja. Taulukossa alla on esitetty suosituimmat internetilustat.

No.	Internetilustat	Avointen työpaikkojen ja kävijöiden määrät	Yleistä tietoa
1	https://headhunter.kg/	Noin 3500 käyttäjä päivässä. Noin 400 CV:tä	Yksi suosituimmista sivustoista
2	https://www.employment.kg/	Noin 500 käyttäjä päivässä	

Kaikki sivustot löytyvät täältä:

https://kaktus.media/doc/439336_kak_nayti_raboty_v_kyrgyzstane_spisok_onlayn_servisov.html

5.9. Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoteryhmistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla

Tuonti vuonna 2021 kasvoi 11,6 % vuoteen 2020 verrattuna ja oli 5 570,1 miljoonaa USD.⁷⁴

Tilastokomitean tuoreimpien julkaistujen tietojen mukaan tuonnin pääosa osuu teollisuustavaroihin, joka oli 93,3 % tammi-syyskuu 2021.

Samaan aikaan perusmetallien ja valmiiden metallituotteiden, lukuun ottamatta koneita ja laitteita, osuus oli 8,5 %, **koneiden ja laitteiden 7,3 %**, kemiantuotteiden 7,3 %, kumi- ja muovituotteiden 5,1 % ja tietokoneiden, elektroniikan tuotannon ja optisten laitteiden 4,6 %. Tarkempia tilastoja ei ole saatavilla.

5.10. Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta

Kirgisiassa teollisuustuotanto mittaa talouden teolliseen sektoriin integroituneiden yritysten tuotantoa. Teollisuus on tärkein toimiala, ja sen osuus kokonaistuotannosta on 78,1 %. Teollisuuden suurimmat segmentit ovat: metallit (62,2 %), elintarvikkeet ja tupakka (16,1 %), kumi ja muovit (9,8 %) sekä koksi ja jalostetut öljytuotteet (4,1 %). Sähkön, kaasun, höyryn ja ilmastoinnin osuus kokonaistuotannosta on 15,1 %, kaivostoiminnan ja louhinnan 5,7 % ja vesihuollon, viemäroinnin, jätehuollon ja kunnostuksen 0,9 %.⁷⁵

Kirgisian tasavallan kaivannaisteollisuus keskittyy kaivossektorin ja erityisesti kullan ja hiilen louhintaan. Siellä on myös muita mineraalivaroja, kuten hopeaa, kuparia, rautaa, elohopeaa, fluoriittia, tinaa, volframia, vismuttia, sinkkiä, lyijyä, arseenia, molybdeeniä ja terasseja.

Pääyritykset (Kaivossektori ja metallurginen teollisuus): Kumtor Gold Company CJSC, Altynten LLC, KAZ Minerals Bozymchak LLC, Kyrgyzaltyn OJSC ja Vertex Gold Company LLC.

Pääyritykset (Öljy- ja kaasuala): JSC "Kyrgyzneftegaz"

Yksityiset yritykset, jotka tarjoavat vesihuoltopalveluita

⁷⁴ Lähde: <https://kabar.kg>

⁷⁵ Lähde: <https://tradingeconomics.com/>

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***SABE**

Käsittelylaitosten ja viemäripumppuasemien suunnittelu, valmistus, asennus ja huolto sekä Viemäri- ja vesihuoltojärjestelmien (verkkojen) suunnittelu.

Biškek, Lermontova str. 2

Sähköposti: info@sabe.kg

Puhelin: +996 (312) 36 57 07; +996 (770) 90 80 56; +996 (559) 99 09 03

<https://sabe.kg/>

Aqua Plast LLC

WWTF:n suunnittelu, valmistus, asennus ja huolto

Kirgisia, Biškek, Chui Ave., 2/3

puh: +996 (312) 63-37-86; +996 (779) 33-56-99

Sähköposti: aquaplast.bishkek@yandex.ru

<http://aquaplast.kg/>

5.11. Hyödylliset yhteystiedot**Suomen kunniakonsulaatti, Bishkek**

Anvar Prazdnikov, Kunniakonsuli

Puh.: +996 555 584 158

Evgeniya Glazova, Assistentti

Puh.: +996 559 399 912

Sähköposti: keramin.boss@gmail.com

Puh.: +996 312 511 012; +996 312 535 000

Käyntiosoite: 7A, 7th of April Street, 720082 BISHKEK, KYRGYZSTAN

Kirgisian kunniakonsuli Petri Numminen

Puhelin: +358 40 747 1228

Sähköposti: petri.numminen@stimulator.fi

Käyntiosoite: Reiherintie 2 A 3, 00840, HELSINKI

CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY OF THE KYRGYZ REPUBLIC

720001, Kyrgyzstan Bishkek. Kiev Street, 107

Reception: +996 (312) 61-38-72; 61-38-75

Fax: +996 (312) 61-38-75

Sähköposti: info@cci.kg

www.cci.kg

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Kirgisian kaivosliitto**

Rogalsky Arkady Valerievich

720739, Kirgisian tasavalta, Biškeek, Erkindik Ave., 2, huone 236

Puhelin: + 996 312 30 04 78, +996 555 58 68 82

Sähköposti: ark.rogalsky@gmail.comwww.kyrminas.kg**The Development Partners Coordination Council (DPCC)**

Perustettu parantamaan asiaankuuluvien tietojen monisuuntaista kulkua avunantajien, valtion virastojen ja kansalaisyhteiskunnan instituutioiden välillä. Tämä helpottaa verkostoitumista ja laajempaa yhteistyötä avunantajayhteisön sisällä sekä rakentavampaa vuoropuhelua ja yhteistä näkemystä Kirgisian tasavallan hallituksen kanssa.

Jäsenet: The Aga Khan Development Network (AKDN); Asian Development Bank (ADB); The Delegation of the European Union to the Kyrgyz Republic; Embassy of Switzerland in the Kyrgyz Republic; Embassy of the Federal Republic of Germany to the Kyrgyz Republic; Eurasian Development Bank (EDB)

DPCC Coordination specialist is Ainura Kenjekaraeva

DPCC Secretariat

World Bank Country office in KR

214 Moskovskaya str. Bishkek, Kyrgyzstan 720010

Puhelin: +996 312 625262 (ext. 317)

Faksi: +996 312 625362

Sähköposti: dpcsecretariat@outlook.com**The Community Development and Investment Agency (ARIS)**

Vastaa Kyläinvestointihankkeen (Village Investment Project) johtamisesta

Bokonbaev str. 102, Biškeek, Kirgisian tasavalta

Puhelin: + 996 (312) 30-18-05; + 996 (312) 62-07-52

Sähköposti: office@aris.kgwww.aris.kg**Potentiaaliset asiakkaat/loppukäyttäjät****CJSC "Kumtor Gold Company"**

Pääkonttori Biškeekissä

720031, Kirgisian tasavalta,

Biškeek, Ibraimova str., 24

Puh.: (+996 312) 90-07-07, 90-08-08

Faksi: (+996 312) 59-15-26

Sähköposti: Kumtor.Info@kumtor.kg<https://www.kumtor.kg/en/>

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***LLC "Alтынken"**

Kirgisian tasavalta, Chuin alue, Keminskyn alue,
Orlovka, st. Kudryashova, 18.

Puhelin: +996(3135)5-25-09

<http://www.altynken.kg/>

LLC "KAZ Minerals Bozymchak"

Kazakstanin tasavalta, Ust-Kamenogorsk, st. Protozanova
121, 070004

Puh: 8 (7232) 593540

Sähköposti: office_vcm@Kazminerals.com

Laite- ja varaosaosaston päällikkö

Tastanbekova Aizhan Idrishovna

Puhelin: 8 (7232)593540 (+ 20064)

Sähköposti: aizhan.tastanbekova@Kazminerals.com

OJSC Kyrgyzaltyn

Kirgisian tasavalta, Biškeek, Abdymomunov-katu nro 195

Puh: +996 (0312) 66-66-70; +996 (0500) 20-91-09

Faksi: +996 (0312) 66-67-00

Sähköposti: info@kyrgyzaltyn.kg

<http://kyrgyzaltyn.kg/>

LLC "IMARAT STROY"

Omistaja (100%) Imanaliev Beishenbek Sultanovich

Rekentaa 5* kansainvälisen luokan lomakeskus "IMARAT RESORT" Issyk-Kul-järven rannalla

Kirgisia, Biškeek, Shabdan Baatyr Ave., 2/2

Puh.: 0312 42-90-02

<https://imaratstroy.kg/>

Rakennusyhtiö "Emark Stroy"

Mökkikyliä Issyk-Kul-järven rannalla

Biškeek, Bokonbaev-katu 204

Puh.: +996 (500) 800 800; +996 (551) 700 700; +996 (703) 700 700; +996 (312) 666 666

Sähköposti: emarkstroy@mail.ru

<https://emark-stroy.kg/>

Alihankkijat, maahantuojat ja jakelijat**SABE**

JVP:den ja viemäripumppaamoiden suunnittelu, valmistus, asennus ja huolto; Viemäri- ja vesihuoltojärjestelmien suunnittelu

Biškek, Lermontova str., 2

Sähköposti: info@sabe.kg

Puhelin: +996 (312) 36 57 07; +996 (770) 90 80 56; +996 (559) 99 09 03

<https://sabe.kg/>

Aqua Plast LLC

JVP:den suunnittelu, valmistus, asennus ja huolto

Kirgisia, Biškek, Chui Ave., 2/3

puh: +996 (312) 63-37-86; +996 (779) 33-56-99

Sähköposti: aquaplast.bishkek@yandex.ru

<http://aquaplast.kg/>

Potentiaaliset paikalliset yhteistyökumppanit**Encon Engineering Consulting Company**

Kyrgyzstan, Bishkek, Manas 40, Kyrgyzgiprostroy, office 207

Puhelin: +996 312 613648; +996 555 087351

Sähköposti: encon@mail.ru

<http://encon.company/en/>

CAIConsulting

98-6, Toktogula Str., 3rd floor

720040 Bishkek, Kyrgyz Republic

Puhelin: +996 312 62 36 96; +996 312 66 46 87

Faksi: +996 312 62 37 81

Sähköposti: info@caiconsulting.org

<http://www.caiconsulting.org/>

KS Solutions

Kyrgyz Republic | 720017 Bishkek | 183 Bokonbaev Str., Floor 3

Puhelin: +996 (312) 979 498

Sähköposti: BerdigulovaZ@ks-consult.com

<https://ks.kg/>

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Baker Tilly - Bishkek**

103 Ibraimova Street, BC "Victory", 7th Floor

Bishkek, Kyrgyz Republic, 720011

Puhelin: +996 (312) 90 05 05

Kubat Alymkulov, FCCA, Partner, Assurance Department

Sähköposti: kalymkulov@bakertilly.kg

Dmitry Pak, Audit and Advisory Manager

Sähköposti: dpak@bakertilly.kgWebsite: <https://www.bakertilly.global/en/#>; www.bakertilly-ca.com**Kontti Stroy Plus**

Biškek, Cholpon-Atinskaya katu 15/1 Alamedinin rautatieasema

Puhelin: +996 555 804884; +996 770 804884; +996 505 804884

Sähköposti: container.stroy.kg@gmail.comwww.container.kg**Brokerskaya Kompaniya Ekspres Servis**

15/1 Ulitsa Cholpon-Atinskaya, Bishkek, Kirgisia

Puh.: +996 551 977 255; +996 703 851 684

Sähköposti: customs_brokers@mail.ru<https://brokerbishkek.com/>**5.12. Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle**

Kirgisian tasavallan asuinkeksuksien vesihuoltojärjestelmien kehittämissuohjelman vuoteen 2026 asti asetettujen tehtävien ratkaisemiseksi tärkeimmät tehtävät ovat:

- Nykyaikaisten vedenlaatu- ja palvelunlaatustandardien kehittäminen ja käyttöönotto.
- Toimenpiteiden kehittäminen ja toteuttaminen ympäristövaikutusten minimoimiseksi.
- Nykyaikaisen ja tehokkaan vesivarojen seurantajärjestelmän luominen ja käyttöönotto.
- Nykyaikaisen ja tehokkaan järjestelmän luominen ja käyttöönotto olemassa oleviin ja mahdollisiin riskeihin, kuten luonnonkatastrofeihin, ihmisen aiheuttamiin katastrofeihin ja ilmastonmuutokseen.
- Suunnittelun ja rakentamisen tason nostaminen.
- Nykyaikaisten ja energiatehokkaiden laitteiden käyttöönotto.
- Nykyaikaisten tehokkaiden teknologioiden käyttöönotto vedenkäsittelyssä, jäteveden käsittelyssä sekä lietteen käsittelyssä ja loppusijoituksessa.
- Automaatio- ja jakelujärjestelmien käyttöönotto.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Vesialan henkilöstön koulutus ja edellytysten luominen alan työpaikkojen houkuttelevuuden lisäämiseksi.
- Olemassa olevien ja rakenteilla olevien vesialan laitosten pätevän toiminnan varmistaminen.

Kaikilla näillä alueilla on suuri kysyntä parhaalle ulkomaiselle kokemukselle.

5.13. Uhat ja mahdollisuudet

Korruptio, jota seuraa yleinen poliittinen epävakaus ja julkishallinnon epävakaus toistuvissa poliittisissa mullistuksissa, on suurin este ja riski ulkomaisille yrityksille.⁷⁶

Maailmanpankin Doing Business 2019 -raportin mukaan Kirgisian tasavalta sijoittui 70. sijalle 190 maasta liiketoiminnan helppouden suhteen. Tämä on pieni parannus vuoteen 2018 verrattuna, mutta verojen maksamisessa, sähkön hankinnassa ja sopimusten toimeenpanossa on edelleen suuria aukkoja.

Elinkeinoelämä pyrkii parantamaan julkisten palvelujen toimittamista ylläpitämällä aktiivista vuoropuhelua hallituksen kanssa. Kirgisian tasavallassa toimii yli sata liike-elämän yhdistystä. Tärkeimmät niistä ovat kauppa- ja teollisuuskamari, National Alliance of Business Associations, American Chamber of Commerce ja International Business Council. Ne järjestävät kauppa- ja teollisuuskamarin arvion mukaan noin 20 % pk-yrityksistä. Pk-yritysten laajempaa kattavuutta vaikeuttaa epävirallisen talouden läsnäolo kaikkialla. Verohallinto on monimutkaista muun muassa toistuvien lakimuutosten vuoksi.

Heikko oikeusvaltio ja riittämätön omistusoikeuksien suoja rasittavat edelleen liiketoimintaa. Tuomioistuinten puolueettomuus on edelleen tärkeä kysymys, ja oikeudelliset päätökset osoittavat puolueellisuutta hallitusta ja sellaisia tahoja kohtaan, joissa valtiolla on huomattava osuus. Tuomioistuinten päätökset eivät ole helposti yleisön saatavilla, mikä rajoittaa oikeusjärjestelmän avoimuutta ja vastuullisuutta. Tämän seurauksena Kirgisian tasavalta sijoittuu keskiarvon alapuolelle sekä oikeudellisen tehokkuuden että omistusoikeuksien osalta.

Korruptio

Toimintaympäristön parantamista vaikeuttaa voimakkaasti korruptio. Tästä huolimatta Kirgisian tasavallan nousi Transparency Internationalin korruptiokäsityksessä sijalta 150/180 (vuonna 2007) sijalle 132/180 (vuonna 2018). Korruptiota pidetään ylivoimaisesti keskeisenä esteenä yksityisen sektorin kehitykselle. Korruptio haittaa lain johdonmukaista soveltamista ja asianmukaista täytäntöönpanoa. Tämä asettaa yrityksille lisäveroa ja lisää liiketoiminnan kustannuksia.

⁷⁶ Lähde: World Economic Forum, Executive Opinion Survey 2017

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Poliittinen epävakaus

Kirgisian etnisten vähemmistöjen, erityisesti uzbekkien, kyky käyttää poliittisia oikeuksia ja nauttia kaikista sosiaalisista ja taloudellisista oikeuksista on jossain määrin heikentynyt. Tämä koskee oikeutta saada koulutusta omalla äidinkielellään, todellisia yhtäläisiä oikeuksia työhön valtion instituutioissa ja ehdolle poliittisessa virassa. Tällaiset käsitykset ja väitteet ovat kuitenkin yleensä vaihteita.

Yhteiskunnassa on muslimiryhmiä ja -virtoja, jotka uskontokäsityksensä mukaisesti ovat kyseenalaistaneet maallisen valtion legitimiuden. Avoimmin tällaiset puhelut kuultiin vuoden 2020 lopulla presidentinvaalikampanjan aikana, jolloin yksi ehdokkaista oli merkittävä uskonnollinen aktivisti ja kannatti islamilaista uskonnollista ja hengellistä uudestisyntymistä maassa.

Huolimatta hallituksen pyrkimyksistä edistää yksityisen sektorin kehitystä, liiketoimintaympäristö on pysynyt haastavana. Hallitus on onnistunut vähentämään liiketoiminnan lupien ja lisenssien määrä 500:sta 98:aan viime vuosina sekä niihin käytettyä tarkistusaikaa 30:stä 15:sta työpäivään, mutta yleinen edistyminen uudistusten täytäntöönpanossa on kuitenkin vähäistä.

Rajakonfliktit

Kaksipäiväinen rajakonflikti Kirgisian ja Tadžikistanin välillä huhtikuun lopussa 2021 oli yksi Keski-Aasian pahimmista konflikteista vuosikymmeniin. Konflikti alkoi ratkaisevan tärkeän vedenottolaitoksen hallinnasta, joka ohjaa Kirgisiaan pienen osan joesta, joka virtaa luonnollisesti Tadžikistaniin vedenjakopöytäkirjan mukaisesti. Noin 58 000 ihmistä Kirgisiassa ja Tadžikistanissa pakeni kodeistaan tai evakuoitiin. Kymmenet talot ja ainakin kolme koulua vaurioituivat tai tuhoutuivat. Molemmat maat julistivat nopeasti tulitauon ja sitoutuivat rakentamaan uudelleen konfliktin aikana vaurioituneita taloja omilla alueillaan.⁷⁷

Ilmastonmuutos

Kiertotalous- ja bioteknologian alalla toimiville yrityksille tämä tekijä on ehkä enemmän mahdollisuus kuin uhka, sillä koko Keski-Aasian alue kärsi ilmastonmuutoksesta enemmän kuin monet muut maailman alueet ja tämä johtaa investointien kasvuun tällä alalla, erityisesti vesihuolto- ja kastelusektorilla. Toisaalta ilmastonmuutos vaikuttaa negatiivisesti Keski-Aasian ja Kazakstanin yleiseen talouskehitykseen ja on tietysti tässä mielessä merkittävä riski.

⁷⁷ Lähde: Human Rights Watch

5.14. Tulevat investoinnit, infrahankeet ja konsultointiprojektit

5.14.1. Valtion investointiohjelmat

Ohjelma vesihuollon kehittämiseksi Kirgisian tasavallan asutuskeskuksissa vuoteen 2026 asti hyväksyttiin Kirgisian tasavallan hallituksen 12. kesäkuuta 2020 antaman asetuksen nro 330 mukaisesti.

Ohjelmassa määritellään vesihuoltojärjestelmien kestävä kehityksen pääsuunnat ja toiminnot ottaen huomioon toimenpiteet ympäristövaikutusten minimoimiseksi, ennakoiva reagointi olemassa oleviin ja mahdollisiin riskeihin luonnonkatastrofien ja ihmisen aiheuttamien katastrofien muodossa sekä ilmastonmuutos ja tarvittavat toimenpiteet seurannan ja arvioinnin sekä tarvittaessa korjaavien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Vuoteen 2026 asti tämän ohjelman mukaisesti suunnitellaan:

- Vesihuoltojärjestelmien rakentaminen ja kunnostaminen 1184 kylässä.
- Viemärijärjestelmien rakentaminen ja kunnostaminen 26 aluekeskuksessa.

Ohjelman rahoitus on suunniteltu tasavallan budjetin, Aasian kehitys pankin, Maailmanpankin, Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankin ja Euroopan investointipankin ulkomaisten investointien, Sveitsin valaliiton taloussuhteiden sihteeristö. Budjetti on noin 47,3 miljardia KGS (noin 588 miljoona euroa).

5.14.2. *Projekti: Energia- ja resurssitehokkuuden edistäminen Kirgisian matkailualalla / PERETO*

Hankkeen toteuttaa American University of Central Asia (AUCA) konsortiossa seuraavien kumppaniorganisaatioiden kanssa: UNISON Group (Kirgisia), Technopolis Group (Belgia), Collaborating Center on Sustainable Consumption and Production - CSCP (Saksa).

Hanke on suunniteltu ajalle 2020-2024 Euroopan unionin rahoituksella osana SWITCH-Asia-ohjelmaa. Hanketta tukee Euroopan unionin Kirgisian tasavallan valtuuskunta yhteistyössä Kirgisian tasavallan talous- ja valtiovarainministeriön ja matkailuministeriön kanssa. Hankkeen tavoitteena on edistää energiavarmuutta ja kestävä kasvua edistämällä kestävä tuotantoa ja kulutusta (SCP) sekä energiatehokkuutta ja resurssitehokkuutta (ERE) Kirgisian matkailualan pienten ja keski suurten yritysten (pk-yritysten) keskuudessa. Lisäinformaatio: <https://pereto.kg/about?language=en>

5.14.3. *Avoimna olevat ja tulevat tarjouskilpailut*

Alla on esitetty lista avoimna olevista ja tulevista (v. 2022 ja 2023) tarjouskilpailuista joihin suomalaisilla pk-yrityksillä tai konsortioilla olisi realistisia mahdollisuuksia tarjota osaamistaan, ratkaisujaan sekä teknologiaansa:

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***The Community Development and Investment Agency (ARIS)**https://www.aris.kg/index.php?option=com_tenders&view=all&Itemid=166&lang=en**The World Bank (WB)**<https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/procurement?srce=both>**Sustainable Rural Water Supply and Sanitation Project**

Project ID: P154778

Commitment Amount: 23.50 million USD

Closing Date: June 30, 2025

Asian Development Bank (ADB)**Delivering a Climate Change Strategy for Central and West Asia**

56025-001; Regional, Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Pakistan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan; Agriculture, natural resources and rural development

Approval Date: 26 Jul 2022

Improving Access and Strengthening Innovations for Water, Sanitation, and Hygiene in Selected Central Asia Regional Economic Cooperation Countries and the Caucasus

55287-001; Regional, Armenia, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Pakistan, Tajikistan, Uzbekistan; Water and other urban infrastructure and services

Approval Date: 12 Jun 2022

Project Readiness for the Issyk-Kul Environmental Management and Sustainable Tourism Development

52256-008; Kyrgyz Republic; Water and other urban infrastructure and services

Approval Date: 23 May 2022

Lisäksi Issyk-Kul-järven ympärille rakennetaan ADB:n rahoituksella kolme suurta jätevedenpuhdistamo: Balykchy (2023), Karakol (2024) ja Cholpon-Ata (n. 2025). Nämä kansainväliset tarjouskilpailut ovat saatavilla ADB:n tarjousalustalla, kun ne julkaistaan.

European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)**Rehabilitation of the Water Supply System in the Local Government Authorities of Myrza-Ake, Don-Bulak and Kurshab Kyrgyz Republic**

- Project Name - Rehabilitation of the Water Supply System in the Local Government Authorities of Myrza-Ake, Don-Bulak and Kurshab
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Contract type - Works
- Project ID - 48036
- Tender Exercise No. - 9975388
- Tender Exercise Title - Works for water sources improvements and water networks rehabilitation
- Client Name - Local Government Authorities of Myrza-Ake, Don-Bulak and Kurshab
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 16/08/2022
- Issue Date - 16/08/2022
- Closing Date - 01/10/2022

Karakol Water Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Karakol Water Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 48955
- Tender Exercise No. - 21320533
- Tender Exercise Title - Replacement and extension of water networks and supply and installation of water meter and billing system
- Client Name - Karakol Municipal Enterprise Vodokanal
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 16/08/2022
- Issue Date - 16/08/2022
- Closing Date - 30/09/2022

Kara Suu Water Sub-Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Kara Suu Water Sub-Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 46345
- Tender Exercise No. - 21471454
- Tender Exercise Title - Wastewater Networks
- Client Name - Municipal Enterprise "Kara Suu Taza Suu"
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 04/08/2022
- Issue Date - 10/08/2022
- Closing Date - 10/10/2022

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Isfana Water Project Kyrgyz Republic**

- Project Name - Isfana Water Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 49274
- Tender Exercise No. - 21838092
- Tender Exercise Title - Construction works for water supply
- Client Name - Municipal Enterprise ISFANA TAZA SUU
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 24/08/2022
- Issue Date - 24/08/2022
- Closing Date - 10/10/2022

Karakol Water Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Karakol Water Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 48955
- Tender Exercise No. - 21320386
- Tender Exercise Title - Upgrade of operational facilities
- Client Name - Karakol Municipal Enterprise Vodokanal
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 17/08/2022
- Issue Date - 19/08/2022
- Closing Date - 05/10/2022

Karakol Water Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Karakol Water Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Goods
- Project ID - 48955
- Tender Exercise No. - 21111651
- Tender Exercise Title - Supply of operational and maintenance vehicles
- Client Name - Karakol Municipal Enterprise Vodokanal
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Goods
- Publication Date - 18/10/2022

Jalal - Abad Water and Wastewater Rehabilitation (Phase II) Kyrgyz Republic

- Project Name - Jalal - Abad Water and Wastewater Rehabilitation (Phase II)
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 47896
- Tender Exercise No. - 12492670
- Tender Exercise Title - Replacement and extension of water networks
- Client Name - Jalal-Abad Municipal Enterprise Vodokanal
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 19/08/2022

Jalal - Abad Water and Wastewater Rehabilitation (Phase II) Kyrgyz Republic

- Project Name - Jalal - Abad Water and Wastewater Rehabilitation (Phase II)
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 47896
- Tender Exercise No. - 12492905
- Tender Exercise Title - Replacement and extension of sewer networks
- Client Name - Jalal-Abad Municipal Enterprise Vodokanal
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 19/08/2022

Bishkek Solid Waste Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Bishkek Solid Waste Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 41712
- Tender Exercise No. - 19225417
- Tender Exercise Title - PIU consultancy services
- Client Name - Bishkek City
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 19/08/2022

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Bishkek Solid Waste Project Kyrgyz Republic**

- Project Name - Bishkek Solid Waste Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Goods
- Project ID - 41712
- Tender Exercise No. - 11238535
- Tender Exercise Title - BSWM 4A GPS Monitoring System Analysis and control of special equipment
- Client Name - Bishkek City
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Goods
- Publication Date - 16/09/2022

Kyrgyzstan Climate Resilience Water Supply Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Kyrgyzstan Climate Resilience Water Supply Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Natural Resources
- Contract type - Works, Consultancy
- Project ID - 49793
- Client Name - State Water Resources Agency (SWRA)
- Type of Notice - General Procurement Notice
- Nature of Procurement - Works, Consultancy
- Publication Date - 16/08/2022

Osh Solid Waste Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Osh Solid Waste Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 42471
- Tender Exercise No. - 17562502
- Tender Exercise Title - Project Implementation Unit support
- Client Name - Osh City
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 14/06/2022

Kyrgyz Water Resilience Framework Kyrgyz Republic

- Project Name - Kyrgyz Water Resilience Framework
- Country - Kyrgyz Republic

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 50642
- Tender Exercise No. - 23270469
- Tender Exercise Title - Central Project Implementation Group - relaunch Lot 1 to Lot 3
- Client Name - Ministry of Finance of the Kyrgyz Republic
- Type of Notice - Ebrd Contract Notice Addendum
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 10/11/2022

Kyrgyzstan Climate Resilience Water Supply Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Kyrgyzstan Climate Resilience Water Supply Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Natural Resources
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 49793
- Tender Exercise No. - 22214370
- Tender Exercise Title - Core PIU Staff
- Client Name - State Water Resources Agency (SWRA)
- Type of Notice - Request for Proposals
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 28/10/2022
- Issue Date - 26/10/2022
- Closing Date - 17/11/2022

Kyrgyzstan Climate Resilience Water Supply Project Kyrgyz Republic

- Project Name - Kyrgyzstan Climate Resilience Water Supply Project
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Natural Resources
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 49793
- Tender Exercise No. - 22207914
- Tender Exercise Title - Project Implementation Support and Engineering Supervision Consultant
- Client Name - State Water Resources Agency (SWRA)
- Type of Notice - Request for Proposals
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 28/10/2022
- Issue Date - 20/10/2022
- Closing Date - 08/12/2022

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Kyrgyz Water Resilience Framework Kyrgyz Republic**

- Project Name - Kyrgyz Water Resilience Framework
- Country - Kyrgyz Republic
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 50642
- Tender Exercise No. - 23270469
- Tender Exercise Title - Central Project Implementation Group - relaunch Lot 1 to Lot 3
- Client Name - Ministry of Finance of the Kyrgyz Republic
- Type of Notice - Request for Proposals
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 17/10/2022
- Issue Date - 17/10/2022
- Closing Date - 11/11/2022

6. TADŽIKISTAN

6.1. Yleistä

Tadžikistanin tasavalta⁷⁸

Pinta-ala (km ²)	142 600 km ²
Väkiluku (2021)	9 749 625
Väestönkasvu (vuotuinen %, 2021)	2,2
BKT (miljardia USD, 2021)	8,75
BKT henkeä kohti (USD, 2021)	897,1
BKT:n kasvu (vuotuinen %, 2021)	9,2%
Ulkomaiset suorat sijoitukset, nettotuonti (% BKT:sta, 2020)	1,3%
Vuotuiset makean veden otot, yhteensä (% sisäisistä varoista, 2017)	16%
Kauppavaihto Suomen kanssa, 01 - 06.2022, 1000 e (tuonti/vienti)	222 (0/222)

⁷⁸ Tietolähde: The World Bank

Iakov Dondych & Fanny Dondych

www.infoplease.com

Tadžikistan on Keski-Aasian valtioista pienin. Maan halki kulkevat yhdet maailman korkeimmista vuorijonoista, Pamir ja Altai. Maa sijaitsee 300–7 495 metriä merenpinnan yläpuolella. 93 % maasta on vuoristoa ja yli puolet alueesta sijaitsee yli kolmen kilometrin korkeudessa. Maanjäristykset ovat yleisiä. Maassa on vuosittain noin 160 järistystä, joista 50 on vakavia. Vuorijonoja halkovat sadat kanjonit, joiden pohjalla kulkee jokia. Vuoristot ovat vaikeakulkuisia ja Vuoristo-Badahšanin alue on suurimman osan vuotta lähes eristyksissä muusta maasta. Vuorenhuipuista kolme kohoaa yli 7 000 metrin korkeuteen. Korkein huippu on nykyiseltä nimeltään Qullai Somoni (7 495 m). Pysyvän lumen raja kulkee maan länsiosissa 3 500 – 3 600 metrin korkeudessa ja kohoa 5 800 metriin idässä. Jäätiköt kattavat runsaat 8 476 neliökilometriä maan pinta-alasta. Maassa on 947 yli kymmenen kilometrin mittaista jokea. Tadžikistan rajanaapurit ovat Kirgisia (984 km yhteistä rajaa), Kiina (296 km yhteistä rajaa), Afganistan (1357 km yhteistä rajaa) ja Uzbekistan (1312 km yhteistä rajaa).⁷⁹

⁷⁹ Wikipedia

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Tadžikistanissa on runsaasti kulta-, hopea- ja antimoniesiintymiä. Suurimmat hopeaesiintymät ovat Sughdin maakunnassa, jossa sijaitsee myös Tadžikistanin suurin kullankaivostoiminta. Venäjän Norilskin nikkelyhtiö tutkii suurta uutta hopeaesiintymän Bolshoy Kanimansurissa. Tadžikistanista on löydetty yli 400 mineraaliesiintymää noin 70 eri mineraalista, mukaan lukien strontium, volframi, molybdeeni, vismutti, suola, lyijy, sinkki, fluorisälpä ja elohopea.

6.2. Lyhyt makrokuvaus

6.2.1. Poliittinen ja taloudellinen tilanne ja vakaus

Poliittinen tilanne

Viisi vuotta kestäneen sisällissodan perintö, joka johti 50-100 000 ihmisen kuolemaan, vaikuttaa edelleen Tadžikistanin politiikkaan. Vuonna 1997 tehty kattava rauhansopimus (CPA) loi puitteet, joissa valta jaettiin hallituksen ja opposition välillä. Tämä loi rauhaa, mutta ei todellista vakautta. CPA-kehys käytännössä päättyi vuosina 2016–2017, kun oppositio Islamic Renaissance Party kiellettiin ja sen johtajat pidätettiin tai karkotettiin. Ensimmäisen kerran presidentiksi vuonna 1994 valittu Emomali Rahmon on vahvistanut asemaansa yhä enemmän. Joulukuussa 2015 hyväksyttiin laki, joka myönsi hänelle rauhan ja kansallisen yhtenäisyyden perustajan kansakunnan johtajan arvonimen. Tämä antoi hänelle joukon elinikäisiä etuoikeuksia, mukaan lukien koskemattomuuden syytteesenpanosta sekä vapautti hänet aikarajoituksista.

Viimeisten viiden vuoden aikana maan poliittinen johto on lujittanut keskitettyä hallintoaan ja edistänyt visiota yhtenäisestä ja ylpeästä Tadžikistanista. Poliittinen oppositio on marginalisoitunut ja riippumattoman median sekä kansalaisyhteiskunnan tilaa on supistettu. Jotkut tarkkailijat ovat havainneet, että poliittinen ja taloudellinen valta keskittyy yhä enemmän presidentti Rahmonin perheen ja kansan ympärille, jotka ovat kotoisin Kulobin alueelta, maan eteläosasta.

Tadžikistanin johto pyrkii vahvistamaan maan itsenäisyyttä ja suvereniteettia, mukaan lukien sen turvallisuutta Afganistanista tulevien ääriyhmien mahdollisia hyökkäyksiä vastaan.

Venäjä on edelleen Tadžikistanin tärkein yksittäinen kansainvälinen kumppani erityisesti turvallisuuden alalla. Venäjä ylläpitää Tadžikistanissa 7 000 sotilaan sotilastukikohtaa, joka auttaa vartioimaan Afganistanin rajaa. Tadžikistan on Collective Security Agreement Organizationin jäsen.

Venäjä toivoisi Tadžikistanin jäsenyyttä Euraasian talousliittoon, mutta maa ei ole toistaiseksi ilmaissut selkeää kiinnostusta liittymiseen. Kiina on Tadžikistanin tärkein ulkomainen sijoittaja ja on huolissaan Afganistanin rajan toisten alueiden tilanteesta, jonka takia Kinaa on vähitellen lisännyt turvallisuusyhteistyötään. Tadžikistanin suhteet Uzbekistaniin ovat parantuneet merkittävästi presidentti Mirzjojevin valtiovierailun jälkeen maaliskuussa 2018. Energia- ja vesihuollon yhteistyö, ihmisten väliset yhteydet ja kahdenvälinen kauppa ovat kasvaneet nopeasti.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Suhteet länsimaiden kanssa ovat kehittyneet heikommin, mutta yhteiset intressit ääriilikkeiden ja huumekaupan torjunnassa sekä alueellisen vakauden edistämässä pitävät ne ajankohtaisina.

Sujuvaa peräkkäisyyttä varten maan johdon on rakennettava laaja tukiliitto maan alueiden sekä uskonnollisten ja muiden ryhmien välillä. Tadžikistanin johdon keskeinen dilemma on, kuinka tasapainottaa tarve avata maa investointien houkuttelemiseksi ja yksityisen sektorin rohkaisemiseksi säilyttäen samalla poliittinen valvonta ja vakaus.⁸⁰

Taloudellinen tilanne

Tadžikistanin talous on vientiin suuntautunut ja maa pääasiassa riippuvainen kolmesta vientituotteesta: alumiinista, puuvillasta ja vesivoimasta. Alumiinin osuus Tadžikistanin kokonaisviennistä on 46 %, kun taas puuvillan, joka myös yksi maan tärkeimmistä maataloustuotteista, osuus on 19%. Vesivoiman osuus puolestaan on noin 5 % ja sillä on suuri kasvupotentiaali fossiilisten polttoaineiden hintojen nousun myötä, fossiilisten polttoaineiden korvaajana.⁸¹

Tadžikistan edistyi merkittävästi rauhan turvaamisessa ja loi perustan vauraudelle sen jälkeen, kun sisällissota päättyi vuonna 1997. BKT asukasta kohti kiinteillä dollareilla ilmaistuna lähes kolminkertaistui vuodesta 1997, mutta jatkokehitys edellyttää suurempaa avoimuutta, hallinnon ja infrastruktuurin parantamista investointien houkuttelemiseksi ja yksityisen sektorin kasvun edistämiseksi.

Yksityisen sektorin osuus BKT:sta on 60 %, mutta tuottavuus ja kilpailukyky ovat alueellisessa vertailussa alhaisia. Useimmat yritykset ovat pieniä, ja niiltä puuttuu tuottavuus ja dynaamisuus. Monet toimivat epävirallisella sektorilla, mikä myös heikentää tuottavuutta. Valtion ja PEP:n läsnäolo on yleistä avainaloilla. Hallintouudistuksia ja yksityistämistä tarvitaan valtionyhtiöiden tappioiden hillitsemiseksi sekä niiden hallinnon ja palvelujen laadun parantamiseksi.

Tuottavuus on erityisen alhainen maataloudessa, jonka osuus työllisyydestä on 60 % ja viennistä 20 % (pääasiassa puuvilla). Alaa hallitsevat pienet kotitaloustilat, joilla ei ole pysyvää yhteyttä alkupään ostajiin. Lisäksi rahoituksen, kemikaalien ja teknologian saatavuutta on rajoitettu.

Tadžikistanin integraatio globaaleihin arvoketjuihin on heikkoa. Kauppavirrat ovat pienentyneet ajan myötä, ja näkymät ovat parantuneet vasta viime aikoina Uzbekistanin avautumisen ansiosta. Vientiä hallitsevat malmit, raakapuuvilla ja alumiini ja niiden osuus kaikesta viennistä vuonna 2018 oli 75 %.

Toimintaympäristö ja sijoitusilmapiiri ovat edelleen haastavia. Institutionaalista laatua ja oikeusvaltiota on vahvistettava. Tadžikistan on saavuttanut huonot pisteet sellaisilla aloilla kuin hallituksen tehokkuus, sääntelyn laatu, tiedotusvälineiden vapaus, verohallinto ja sääntelytaakka.

⁸⁰ Lähde: Tajikistan Diagnostic Report. Dana Skakova and Eric Livny. March 2020

⁸¹ Lähde: ADB. TAJIKISTAN: Trade Facilitation and Logistics Development Strategy Report

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Etenkin pk-yritysten rahoituksen saantia vaikeuttavat korkeat korot ja vakuusvaatimukset. Tadžikistanin pankkisektori on pieni ja tehoton. Merkittävä osa luotonannosta on valtiolle suunnattua. Toimiala on alttiina heikolle omaisuuden laadulle, joka keskittyy pääasiassa kahteen kaatuneeseen pankkiin. Rahoitusalan uudistus on siten edelleen tärkeä prioriteetti.

Ulkomaan valuutan saanti on edelleen haaste. Alhaiset vientitulot, korkea tuontikysyntä (esimerkiksi Rogunin voimalaitoksen rakentamiseen liittyvä) ja rahalähetysten dollariarvon lasku ovat johtaneet valuuttapulaan, minkä vuoksi keskuspankki on priorisoinut tiettyjä sektoreita, kuten ruoka ja polttoaine, valuuttatransaktioissa.

Energian ja veden saatavuus on edelleen vakava este yritystoiminnalle ja talouskasvulle. Tadžikistan rakentaa Keski-Aasian suurinta (3600 MW) vesivoimalaa, Rogunin vesivoimalaa (HPP). Sähkön toimitusta rasittavat kuitenkin tällä hetkellä taloudellisesti alle kustannusten takaisinmaksuhinnat ja suuret saamiset suurilta kuluttajilta.

Prestige-projektien rahoittamiseen tarvitaan erittäin suuria pääomavirtoja, mm. Rogunin voimalaitos sekä Tursunzodan alumiinikompleksin ja infrastruktuurin modernisointi. Tadžikistan onnistui turvaamaan Kiinan ja IFI:n sijoitukset ja laski vuonna 2017 menestyksekkäästi liikkeeseen euro-obligaatioita. Kysymys kuuluu, pystyykö maa edelleen houkuttelemaan investointeja, mukaan lukien IMF:n ohjelma, ilman suurempaa avoimuutta.

Yksityinen sektori on heikosti kehittynyt ja yrittäjät valittavat usein veroviranomaisten ja muiden valtion virastojen painostuksesta. Hallitus on vastannut hillitsemällä korruptiota ja myöntämällä joitakin poikkeuksia tarkastuksissa.

Tadžikistan on viimeisen vuosikymmenen aikana edistynyt tasaisesti köyhyyden vähentämisessä ja talouden kasvattamisessa. Vuosina 2000–2021 köyhyysaste kansallisella köyhyysrajalla mitattuna laski 83 %:sta väestöstä arviolta 26,5 %:iin, kun taas talous kasvoi keskimäärin 7 % vuodessa. Työpaikkojen luominen ei kuitenkaan ole pysynyt väestönkasvun tahdissa, mikä on jättänyt talouden alttiiksi ulkoisille häiriöille. Yksityisen sektorin rooli taloudessa on pysynyt rajallisena. Ei-rahalliset köyhyysindikaattorit maaseutualueilla pysyivät korkeina, ja **vain 36 % maaseutualueiden väestöstä on saatavilla puhdasta juomavettä.**

Väestön sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi heikkeni vakavasti COVID-19 pandemian jälkeen. Talous on elpynyt nopeasti vuonna 2021, mutta työmarkkinat pysyivät heikkoina ja ruokapula on yleisempää verrattuna pandemiaa edeltävään tasoon. Lisäksi vuonna 2022 talous kohtasi uusia haasteita Ukrainan sodan vuoksi.

Tadžikistanin suuri haavoittuvuus ilmastonmuutokselle ja luonnonkatastrofeille on lisähaaste menestykselle taloudenhoidolle.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kansallisessa kehitysstrategiassa on asetettu tavoite kasvattaa kotimaisia tuloja jopa 3,5-kertaisesti vuoteen 2030 mennessä sekä puolittaa köyhyysaste. Tämä tavoite on saavutettavissa, jos Tadžikistan muuttaa nykyistä kasvumalliaan ja antaa yksityiselle sektorille enemmän mahdollisuuksia investoida, luoda työpaikkoja ja edistää innovaatiota sekä kasvua.⁸²

Tadžikistanin tärkeimmät kauppakumppanit ovat järjestyksessä Venäjä, Kazakstan, Kiina, Turkki, Uzbekistan ja Sveitsi.

Vuonna 2021 ulkomaiset suorat sijoitukset Tadžikistaniin noin kaksinkertaistuivat 342 miljoonaan USD, ja Kiinan sijoitukset, jotka muodostavat 40 % kaikista suorista sijoituksista, kasvoivat 175 % 211 miljoonaan USD. Iran (32,6 miljoonaa USD) oli toiseksi suurin suorien sijoitusten lähde vuonna 2021, jota seurasivat Turkki (25,1 miljoonaa USD) ja Sveitsi (21,5 miljoonaa USD).⁸³

Joulukuussa 2021 Maailman kauppajärjestö teki ensimmäisen Tadžikistanin kauppapolitiikan katsauksen. Lisäksi vuonna 2020 OECD:n vertaisarviointi Tadžikistanin investointien edistämistä ehdotti viestinnän tehostamista olemassa olevien sijoittajien kanssa ja selkeän sijoitusstrategian luomista, joka ilmaisee taloudelliset tavoitteet ja viraston roolit.

Suomen kauppa Tadžikistanin kanssa⁸⁴

Tuonti 2022				Vienti 2022				Kauppatase
kesäkuu	tammi-kesäkuu			kesäkuu	tammi-kesäkuu			tammi-kesäkuu
arvo	arvo	osuus	muutos	arvo	arvo	osuus	muutos	
1000 e	1000 e	%	%	1000 e	1000 e	%	%	1000 e
-	-	-	-100	150	222	0,0	46,8	+222

Merkittävä5ä edistys taloutensa avaamisessa sekä ulkomaan kaupan ja investointien vapauttamisessa

Vahva talouden kasvu ja talouden kasvun kiihtymisen ennuste

Merkittävät luonnonvarat ja suuret ulkomaalaiset investoinnit kaivosteollisuuteen

Merkittävä terrorismivaara

Alhainen kilpailu ja valtionyhtiöiden erittäin suuri osuus

Suhteellisesti heikko kansallinen valuutta

⁸² Lähde: WB

⁸³ Lähde: US Department of State

⁸⁴ Lähde: Tulli

Merkittävä harmaa talous ja korruptio

COVID-19 pandemian uusimisriski luo taloudellista epävarmuutta

6.2.2. Suhteet Venäjän ja naapurimaiden kanssa

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjä on pitänyt Keski-Aasiaa osana blizhnee zarubezhea (lähiulkomaa) ja lebensraumia (tärkeää tilaa), jossa Moskova on edistänyt organisaatioitaan, kuten Euraasian talousliittoa (EAEU) ja Collective Security Agreement Organization (CSTO), joiden tarkoituksena on lisätä taloudellista, poliittista ja sotilaallista yhteistyötä Venäjän ja Keski-Aasian tasavaltojen välillä.

Moskovan ja Dušanben suhdetta hallitsi perinteisesti yhteinen alueellinen asialista, joka koostui Afganistanin rajahuoleista, Tadžikistanin kireistä suhteista Kirgisiaan, Tadžikistanin SCO-jäsenyydestä ja Tadžikistanin integroimisesta Euraasian talousliittoon. Venäjän ja Tadžikistanin kahdenväliset suhteet olivat myös täynnä tärkeitä kaupan, energian, maahanmuuton ja turvallisuuden hankkeita. Nämä hankkeet ja kysymykset kehittyivät edelleen Ukrainan konfliktista riippumattomasti, pysyen keskustelunaiheina Venäjällä ja Tadžikistanin kahdenvälisessä agendassa myös Venäjän länsisuhteiden kärjistyksen jälkeen vuonna 2014. Myös viralliset valtiosuhteet olivat riittävän tiiviit.

Sen jälkeen, kun Yhdysvaltain joukot vetäytyivät Afganistanista ja Taleban nousi valtaan Kabulissa, Tadžikistan on etsinyt yhteistyötä alueellisten toimijoiden, kuten Kiinan kansantasavallan ja Venäjän federaation kanssa turvallisuus- ja sotilaallisilla aloilla saadakseen Afganistanin alueelta tulevia terrorismin uhkia paikallista vakautta.

Tadžikistan on taloudellisesti erittäin riippuvainen Venäjästä. Venäjä on Tadžikistanin tärkein kauppaja- ja talouskumppani. Vuonna 2021 Venäjän osuus Tadžikistanin kokonaiskaupan liikevaihdosta oli 21,3 % (Tadžikistanin talouskehitys- ja kauppaministeriön mukaan). Kauppaa hallitsee täysin Venäjän tuonti, joka on 16 kertaa suurempi kuin Tadžikistanin vienti. Kaupan liikevaihdossa Kazakstan on toisella sijalla, Kiina kolmantena, ja sen tuonti on myös useita kertoja suurempi kuin Tadžikistanin vienti. Venäjän ja Ukrainan välinen konflikti tapahtui Venäjän ja Tadžikistanin välisen kaupan liikevaihdon huipulla, ja tämän vuoksi Dushanbe on täysin välinpitämätön pahentamaan suhteitaan tärkeimmän kauppaja- ja talouskumppanin kanssa.

Lisäksi yli 1,7 miljoonaa Tadžikistanin kansalaista saapui Venäjälle työnhakuun tammi-kesäkuussa 2022, mikä on lähes miljoona enemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2021. Kaikista Tadžikistanin siirtolaisista 90 % menee Venäjälle. **Tadžikistanin työvoimasiirtolaisten lähettämät rahalähetykset muodostavat tyypillisesti kolmanneksen Tadžikistanin BKT:sta.** Moskova ilmoitti elokuussa 2022 rautatieliikenteen uudelleen aloittamisesta kahden osavaltion välillä, mikä voi lisäksi edesauttaa Tadžikistanista tulevaa työvoimaa.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kaikilla Keski-Aasian valtioilla on entisenä neuvostotasavallan jäsenenä erityissuhteet Moskovaan, ja niitä pidetään Venäjän federaation perinteisinä liittolaisina. Hyökkäys Ukrainaan, toiseen entiseen neuvostotasavaltaan, herättää Tadžikistanille kiireellisiä kysymyksiä siitä, kuinka vastata Venäjän odotuksiin Dušanben tuesta maailmanlaajuisen suuttumuksen ja tuomitsemisen edessä.⁸⁵

Ensi silmäyksellä Venäjän ja Tadžikistanin suhteet eivät ole merkittävästi muuttuneet sen jälkeen, kun Venäjä aloitti sodankäynnin Ukrainassa. Tadžikistanin johto korostaa maan puolueetonta asennetta välttämällä lausuntoja ja toimia, jotka voitaisiin tulkita avoimeksi tueksi sodan jommallekummalle osapuolelle. Lisäksi, toisin kuin Kazakstan ja Kirgisia, Tadžikistanissa ei ole ollut julkisia mielenosoituksia Venäjän toimia vastaan Ukrainassa. Maassa ei kuitenkaan myöskään ole järjestetty mielenosoituksia Venäjän erikoissotaoperaation tukemiseksi. Tadžikistan on etäännyttänyt arvioimasta julkisesti Venäjän joukkoja Ukrainassa, eikä asiasta ole käyty julkista keskustelua.

Tadžikistanilla on erityisen vaikea tasapainotus, koska se isännöi arviolta 7 000 venäläissotilasta ja saa Venäjältä muun muassa turvallisuus- ja taloudellista apua. Kun Venäjä on heikentynyt Yhdysvaltojen ja liittolaisten pakotteiden vuoksi, Tadžikistan ja sen hallitseva eliitti kärsivät maan taloudelliset-, poliittiset- ja turvallisuussuhteet Venäjään. Kiristyvät taloudelliset olosuhteet pakottavat hallitsevan eliitin ylimmän tason tarttumaan jäljellä oleviin resursseihin ja puristamaan pois muita. Tässä skenaariossa yhä vähemmän hyötyä valuu alas suurelle yleisölle, mikä lisää tyytymättömyyttä. Maan voimakas poliittinen ja taloudellinen uudistusprosessi sekä alueellisen yhteistyön ja taloudellisen yhdentymisen vahvistamista painottava ulkopoliitiikka voisi tarjota maalle tien ulos nykyisestä ahdingosta.⁸⁶

Kiinalla on merkittävä rooli Tadžikistanin taloudessa tukemalla paikallisia infrastruktuurihankkeita, jotka liittyvät Pekingin Belt and Road -aloitteeseen. Tadžikistan on merkittävästi riippuvainen kiinalaisista investoinneista, joista on tullut Pekingin vipuvaikutus Keski-Aasian tasavallalle sen läsnäolon ja vaikutusvallan lisäämiseksi sekä ulkopoliitiikan edistämiseksi paikallisella tasolla. Peking on sijoittanut runsaasti varoja Tadžikistanin infrastruktuurihankkeisiin, modernisointiin ja sosioekonomisiin hankkeisiin, mikä lisää sen roolia ja läsnäoloa maassa. Siksi Pekingin "maa rahalle" -strategia ja Kiinan ja Tadžikistanin kasvava yhteistyö voivat tulevaisuudessa muodostua Dušanbelle vakavaksi ongelmaksi ja johtaa itsemääräämisoikeuden menettämiseen.

Vuonna 2011 Dušanben huomattava taloudellinen riippuvuus Pekingin rahoitusinvestoinneista ja Tadžikistanin mahdollisuus maksaa takaisin Kiinan lainoja mahdollistivat Kiinan kansantasavallan saavan 1 158 neliökilometriä kiistanalaista aluetta vastineeksi velan mitätöimisestä.

⁸⁵ Lähde: Does Tajikistan Have a Choice Amid Anti-Russian Sanctions? Evgeniya Makhmutova (Voyko). August 30, 2022

⁸⁶ Lähde: The United States Institute of Peace

Kiinan sijoitukset muodostavat yli 60 % maan kaikista suorista ulkomaisista sijoituksista.⁸⁷

Tadžikistanin viralliset lähteet raportoivat, että vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla tavaroiden vaihto maiden välillä kasvoi lähes 80 % verrattuna vuoden 2021 vastaavaan ajanjaksoon, mikä oli yli 20 % Tadžikistanin ulkomaankaupan kokonaisliikevaihdosta.⁸⁸

On suuri riski, että Moskova ja Peking saattavat muuttaa Tadžikistanista "vastakkainasettelun alueen", jossa molemmat osapuolet yrittävät vaikuttaa paikalliseen dynamiikkaan taloudellisin tai sotilaallisin keinoin heikentäen Dušanben alueellista roolia, lisäämällä ihmisten pettymystä keskusviranomaisia kohtaan ja sallimalla terroristiryhmien hyödyntää yhteiskunnallista tilannetta saadakseen suosiota ja värvätäkseen nuoria muslimeja

Tadžikistan on riippuvainen Venäjästä niin taloudellisesti kuin poliittisestikin. Todelliseen itsenäisyyteen on vielä pitkä ja vaikea tie

Venäjään kohdistettujen pakotteiden lopullinen vaikutus Tadžikistanin on toistaiseksi epäselvä. Osa vaikutuksista voi olla jopa positiivisia

Viime tapahtumien johdosta Venäjä menettää vaikutusvaltaansa myös Keski-Aasiassa ja se mahdollisesti parantaa Tadžikistanin liikkumisvaraa

Mittavat kiinalaiset investoinnit parantavat huomattavasti maan taloudellista tilannetta ja ulkomaalaisten yritysten liiketoimintamahdollisuuksia

6.2.3. Suhteet EU:n ja Suomen kanssa

Euroopan unionin sitoumus Tadžikistanin kanssa on kehittänyt merkittävästi maan itsenäisyyttä Neuvostoliitosta vuonna 1991. Suhteiden nykyinen perusta on kumppanuus- ja yhteistyösopimus (PCA), joka on ollut voimassa sen ratifioinnin jälkeen vuodesta 2010. Kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen mukainen yhteistyö on kattavaa ja sisältää tukemisen Tadžikistanin taloudelliselle siirtymävaiheelle sekä osallistavan, kestäväen inhimillisen ja taloudellisen kehityksen edistämisen. EU valmistautuu myös Tadžikistanin kanssa käytäviin tehostetun kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen (Enhanced Partnership and Cooperation Agreement, EPCA) neuvotteluihin, jotka alkavat todennäköisesti vuonna 2022.

Alueellisella tasolla EU:n Keski-Aasian strategia (2019) tarjoaa yleiset puitteet alueelliseen sitoutumiseen. EU vahvistaa myös maan kansalaisyhteiskunnan valmiuksia yhteistyössä

⁸⁷ Lähde: US Department of State

⁸⁸ Lähde: <https://www.specialeurasia.com/>

Iakov Dondych & Fanny Dondych

paikallisten ja kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kanssa. Strategia on erinomainen työkalu EU:n peruseriaatteiden ja -arvojen eli hyvän hallinnon, ihmisoikeuksien ja sääntöihin perustuvan alueyhteistyön rinnalle ja tukemiseen.

Kehitysyhteistyön, maastrategian ja monivuotisen maaohjelman (MIP) 2014–2020 alalla tehtävälle kehitysyhteistyölle ja tekniselle yhteistyölle on myönnetty kahdenväliset rahoituspuitteet, 231 miljoonaa euroa, mikä vastaa keskimääräistä 33 miljoonan euron vuosibudjettia ja edustaa 80 %:in lisäystä edelliseen rahoituskehykseen verrattuna.

Toimialakohtaisen tuen tavoitteet keskittyivät:

- Koulutuksen ja erityisesti keskiasteen koulutuksen laadun ja merkityksen parantaminen;
- Ammatillinen koulutus (Ammatillinen koulutus);
- Terveys: Terveystyöohjelma 52,2 milj. euroa;
- Maaseudun kehittäminen.

Uuden monivuotisen ohjeellisen ohjelman vuosille 2021–2027 odotetaan jatkuvan rinnakkain Tadžikistanin kansallisen kehitysstrategian 2016–2030 kanssa, jonka yleisenä tavoitteena on parantaa elintasoä kestävän talouskehityksen avulla.

Kahdenvälisen ohjelmien lisäksi Tadžikistan hyötyy EU:n Keski-Aasian strategian puitteissa EU:n alueellisista ohjelmista hallinnon, energian, ympäristön, ilmastomuutoksen, katastrofiriskien hallinnan, kaupan aloilla, yksityisellä sektorilla (pääasiassa pk-yritykset) sekä rajavalvonnan vahvistamisesta ja huumekaupan torjunnasta.

EU osallistuu myös kemiallisten, biologisten, säteily- ja ydinriskien vähentämiseen. EU on erityisesti käynnistänyt EBRD:n hallinnoiman rahaston perustamisen, joka yhdistää avunantajien varoja joidenkin Kirgisiassa, Tadžikistanissa ja Uzbekistanissa olevien vaarallisimpien uraanin perintökohteiden kunnostamiseen. 36,95 miljoonalla eurolla EU on myös rahaston ylivoimaisesti suurin rahoittaja.

Euroopan unionin tuonti Tadžikistanista oli 191,82 miljoonaa USD ja vienti Tadžikistaniin 282,1 miljoonaa USD vuonna 2021, mukaan lukien sähkö- ja elektroniikkalaitteet 91,54 miljoonaa USD sekä koneet, ydinreaktorit ja kattilat 49,50 miljoonaa USD.

Suomi tunnusti Tadžikistanin 31.12.1991 ja diplomaattisuhteet solmittiin 26.2.1992. Tadžikistan on Suomen kehitysyhteistyön kohdemaä. Suomen kehitysyhteistyö Tadžikistanissa kehittää oikeusvaltiota, synnyttää kestävää talouskasvua ja parantaa luonnonvarojen hallintaa.

Suomen kahdenvälinen yhteistyö Keski-Aasiassa suuntautuu vuosina 2021–2024 oikeusvaltion kehittämiseen, kestävän talouskasvun luomiseen ja luonnonvarojen hallinnan parantamiseen.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Suomen tuki Kirgizialle, Tadžikistanille ja Uzbekistanille vuosina 2021–2024 on 25 miljoonaa euroa. Suomalaiset yritykset voivat itse kehittää hankkeet ja hakea rahoitusta jo valmistusvaiheessa.⁸⁹

6.3. Kierto- ja bioteknologian markkinat

6.3.1. Yleistä

Tadžikistan on maa, joka tällä alueella kohtaa suurimman osan kunnallisen infrastruktuurin haasteista. Tärkeä tekijä on radioaktiivisten miinojen pyrstö, joka on jäänyt neuvostoajalta. Joten Tadžikistanin olennaiset tarpeet eivät ainoastaan liity kunnallisen infrastruktuurin kunnostukseen vaan myös yllä mainittuihin riskeihin, ilmastonmuutokseen ja ympäristönsuojeluun.

Tadžikistanilla on valtavat mahdollisuudet siirtyä menestyksekkäästi kohti vähähiilistä taloutta investoimalla vain 2 % BKT:sta kymmeneen avainalaan, joihin kuuluvat maatalous, jätehuolto ja vesihuolto. Tadžikistanilla on myös potentiaalisesti rikas maataloussektori, jolla on suuria elinkelpoisia maa-alueita ja kehittymättömiä vuoristoalueita.

Vuodesta 2010 lähtien on hyväksytty useita uusia ympäristölakeja, joista joissakin on puututtu Tadžikistanin uusiin kysymyksiin. Edistystä on saavutettu ympäristönäkökohtien sisällyttämisessä alakohtaiseen lainsäädäntöön, vaikka integrointi on vielä alkuvaiheessa. Ympäristölainsäädännön laadussa on paljon parantamisen varaa. Edistystä on tapahtunut lainsäädännön, mukaan lukien ympäristölainsäädännön, saatavuuden parantamisessa valtion viranomaisille. Ympäristönäkökohtien sisällyttäminen alakohtaiseen strategiseen suunnitteluun on vielä alkuvaiheessa.

Vuoteen 2030 ulottuvan vuoden 2016 kansallisen kehitysstrategian tavoitteena on mukauttaa kansallinen kehitysagenda vuoden 2030 kestävä kehityksen agendaan.

Tadžikistanin tasavallan hallitus päätti uudistaa Tadžikistanin vesialan ottaakseen käyttöön tehokkaammat ja kestävämmät institutionaaliset ja oikeudelliset mekanismit vesivarojen hallintaan. Pää tavoitteet ovat:

1. Taattu vedensaanti kaikille vedenkäyttäjille;
2. Taloudellisesti tehokkaan ja ympäristön kannalta kestävä vesivarojen hallinnan saavuttaminen;
3. Vesivarojen hallinnan parantaminen ottamalla täysimääräisesti käyttöön altaan ja integroidun vesivarojen hallinnan (IWRM).

⁸⁹ Lähde: UM

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Vesialan uudistuksen tavoitteiden ja periaatteiden toteuttamiseksi Tadžikistanin tasavallan hallitus hyväksyi Tadžikistanin tasavallan vesialan uudistusohjelman vuosille 2016-2025, 30. joulukuuta 2015 annetulla asetuksella nro 791.

Uudistusohjelmassa kuvataan vesialan olemassa olevia ongelmia, määritellään uudistuksen tavoitteet ja mekanismit näiden tavoitteiden toteuttamiseksi sekä uudistuksen toteuttamiseen tarvittavat taloudelliset resurssit.

Ohjelma sisältää myös toimintasuunnitelman vesialan uudistuksen toteuttamiseksi kaudelle 2016-2025, joka koostuu neljästä osasta ja 35 toiminnasta, jotka liittyvät lainsäädännön ja sääntelyn kehittämiseen, instituutioiden kehittämiseen, infrastruktuurin kunnostukseen ja vesialan tukitoimenpiteisiin. Lisätietoa: <https://dushanbewaterprocess.org/tajikistan-water-sector-reform/>

Tätä ohjelmaa sekä muita kestävän kehityksen saavuttamiseen tähtääviä toimenpiteitä tukevat johtavat kansainväliset rahoitusjärjestöt.

Uudistukset tehtiin muiden maiden parhaita käytäntöjä ja kansallisia perinteitä noudattaen. Tällä hetkellä Tadžikistanin hallitus on ryhtynyt toimiin hallinnon tehokkuuden parantamiseksi kannustamalla yrittäjyyttä, lisäämällä investointimahdollisuuksien houkuttelevuutta ja ratkaisemalla nykyisen infrastruktuurin rajoituksia.

Tadžikistanin mahdollisia vaihtoehtoja siirtyessä kohti vihreää taloutta ovat pääasiassa sen luonnonvarat, infrastruktuuri ja henkilöresurssit. Yli puolet CA:n makean veden kokonaisvaroista Tadžikistanissa, ja sen vesivoimapotentiaali on valtava, noin 527 miljardia kWh vuodessa. Kokonaisvesivoimavaroilla mitattuna Tadžikistan on 10 parhaan joukossa maailmanlaajuisesti ja ensimmäisellä sijalla vesivoimapotentiaalilin neliökilometriä kohti.

Kuluneen vuosikymmenen ilmasto- ja vihreiden aloitteiden kokonaisrahoituksen arvioidaan ylittävän miljardin USD:in monenvälisten pankkien, kuten WB:n, EBRD:n ja ADB:n, kautta.

UNDP osallistuu aktiivisesti kehitysalueeseen, ja Maailmanpankki sekä Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) tarjoavat taloudellista tukea.

Asiaankuuluvan maastrategian mukaan EBRD pyrkii varmistamaan paremman pääsyn kunnallisiin infrastruktuuripalveluihin kuten vesi, kiinteä jäte ja joukkoliikenne tarjoamalla hankkeiden valmistelua, toteutusta, yrityskehitystä ja/tai yhteisinvestointiapurahoitustukea, myös Green Cities Framework -aloitteen puitteissa.

Äskettäin käytiin laaja julkinen keskustelu, jossa EBRD halusi saada palautetta toiminnastaan Tadžikistanissa paikallisilta yhteisöiltä. Keskeisiä ympäristöongelmia ovat siis paikallisten

Iakov Dondych & Fanny Dondych

ympäristöaktivistien mukaan energian saatavuus, energiaköyhyys, alueelliset yhteydet ja kestävä kulutus. Uusiutuviin energialähteisiin (esim. tuuli-, vesi- ja aurinkoenergia) tulisi keskittyä entistä enemmän ja tukea tarvitaan energian sääntelykehykselle ja strategiselle suuntautumiselle.

EBRD tukee tukikelpoisia uraanin kunnostushankkeita ja muita pankin GET-lähestymistavan mukaisia ympäristöhankkeita, kuten ilmastonkestävän infrastruktuurin ja palvelujen saatavuuden parantamista, ilmastonkestävän ja kaupallisesti kestävien vesi-/jätevesi-infrastruktuuripalvelujen laajentamista ja kunnostamista sekä kiinteän jätteen infrastruktuuripalveluiden rahoittamista.

EBRD auttoi aiemmin parantamaan kiinteän jätteen kunnallisten infrastruktuurien taloudellista ja toiminnallista kestävyttä Yavanin ja Khujandin kaupungeissa suorilla investoinneilla ja teknisellä tuella suunnitteluun, tarjouskilpailuihin, yrityskehitykseen ja sidosryhmien sitouttamiseen. Tämän lisäksi EBRD tuki äskettäin vesialan uudistusta uuden sektoristrategian ja toimintasuunnitelman puitteissa parantaakseen toimijoiden taloudellista ja toiminnallista kestävyttä mm. hajauttaminen ja valmiuksien kehittäminen paikallistasolla. Uusi vesi/jätevesitariffimenetelmä otettiin käyttöön jo vuonna 2017 (perustuu kustannusten kattamiseen ja ristikkäisten tukien poistamiseen).

ADB auttaa parantamaan kykyä hallita vesivaroja ja tehostaa elintarviketuotantoa sekä sopeutumiskykyä ilmastonmuutokseen. ADB ilmoitti tukevansa elintarviketurvan ja vesivarojen hallinnan parantamista keskittyen Pyanj-joen valuma-alueelle. Tulevaisuudessa on siis tältä osin tarjouskilpailuja, jotka voidaan havaita ADB:n tarjousalustalla.

Maailmanpankki rahoittaa Tadžikistanissa 25 hanketta yhteensä 1,39 miljardilla USD. Vuodesta 1996 lähtien Maailmanpankki on myöntänyt Tadžikistanille yli 2,44 miljardia USD IDA-apurahoja sekä erittäin edullisia luottoja ja rahastoja. Maailmanpankkiryhmä on sitoutunut jatkamaan Tadžikistanin tukemista sen pyrkiessä parantamaan nuoren ja kasvavan väestönsä elämää.

Kakista juhlapuheista huolimatta kierto- ja bioteknologian markkinoiden kehitys on ollut tähän asti suhteellisen vaatimatonta, lukuun ottomatta känsäinvälisiä projekteja

6.3.2. Vesisektori markkinat

Tadžikistanilla on hallussaan yli puolet CA:n makean veden varoista, ja niiden integroitu hallinta on tarpeen ja hyödyllistä. Vesi on kriittinen Tadžikistanin taloudelle ja edistää keskeisten alojen kehitystä, mukaan lukien maatalous, joka työllistää lähes puolet maan työvoimasta. Tadžikistanin ikääntyvä ja alirahoitettu kasteluinfrastruktuuri johtaa heikkolaatuisiin kastelupalveluihin, mikä johtaa alhaiseen tuottavuuteen, alhaisiin tuloihin, elintarviketurvaan ja ympäristön stressiin. Kasteluviljely kuluttaa myös sekä vettä että energiaa rappeutuneen infrastruktuurin ja suuren pumppausriippuvuuden vuoksi.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Vesi on myös kestävä kehityksen ydin, ja se on kriittinen sosioekonomiselle kehitykselle, terveille ekosysteemeille ja ihmisten hyvinvoinnille. Se on elintärkeää maailmanlaajuisen tautitaakan vähentämiseksi ja väestön terveyden, hyvinvoinnin ja tuottavuuden parantamiseksi.

Silti yli kolmella miljoonalla Tadžikistanin kansalaisella ei edelleenkään ole saantia turvallisesti hoidettuun vesihuoltoon. Tämä on suuri ongelma lähinnä maaseudulla, mutta jopa monilla kaupunkialueilla viemäriverkosto on riittämätön. Näihin riittämättömiin palveluihin liittyvät taloudelliset tappiot ylittävät arvioidut kustannukset investoinneista laadukkaisiin palveluihin ja infrastruktuurin parantamiseen. Investointivaje riittävien vesi- ja sanitaatiopalvelujen saavuttamiseksi Tadžikistanissa on 1,25 % BKT:sta verrattuna 4,25 %:iin BKT:sta taloudellisten kustannusten osalta.⁹⁰

Tadžikistanin on aloittanut tärkeitä uudistuksia, mukaan lukien hyväksymällä kansallisen vesialan uudistusohjelman (2016–25), uudet lait veden käyttäjäyhdistyksistä sekä juomaveden hankinnasta ja jätevedestä sekä hyväksymällä tarkistetun kansallisen vesisäännösten. Maailmanpankki on tukenut tätä uudistusohjelmaa ja samalla investoinut kriittisen vesi- ja kasteluinfrastruktuurin institutionaaliseen vahvistamiseen ja kunnostukseen, koska vesiala on täynnä vanhentunutta infrastruktuuria, suuria tappioita, optimaalista huonompaa investointia ja riittämätöntä vesihallintoa. Vaikka ala tarjoaa suuren mahdollisuuden, se tarvitsee lisä uudistusta.

Vesi- ja jätehuollon aloilla hyödynnettiin monen- ja kahdenvälisiä rahoituslähteitä. Maailmanpankki oli mukana maaseudun vesihuoltohankkeessa, joka aloitettiin parantamaan perusvesi- ja viemäripalvelujen saatavuutta. Japanin tukeman Khatlonin alueen vesihuoltoprojektin tavoitteena on kehittää tarvittava infrastruktuuri alueen veden saantitarpeisiin vastaamiseksi. Pohjois-Tadžikistanin alueen paikallisten vesiyhtiöiden kapasiteetin kehittämisen lisäksi vesihuoltoinfrastruktuurin kunnostusta tukivat Sveitsi, EBRD ja Change Adaptation Funds (GEF).

6.4. Suomalaisten yritysten mahdollisuudet

Muiden entisten neuvostotasavaltojen tapaan suuri osa Tadžikistanin infrastruktuurista on vanhentunutta ja kaipaava modernisointia. Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki (EBRD) ja Aasian kehityspankki (ADB) rahoittavat suuria infrastruktuuri- sekä rahoitus-, yritys- ja maataloushankkeita maassa.

Tadžikistan on kirjannut ulkomaisten suorien sijoitusten tulon kaksinkertaiseksi vuoden 2022 ensimmäisellä puoliskolla. Ulkomaiset suorat sijoitukset Tadžikistaniin tammikuusta kesäkuuhun 2022 kasvoivat 2,1 kertaisesti viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna; 100,6 miljoonaan USD, mikä vastaa keskimäärin 16,67 miljoonaa USD kuukaudessa. Vuonna 2021 Tadžikistanin talouteen tehtyjen ulkomaisten suorien sijoitusten kokonaismäärä oli 340 miljoonaa USD.

⁹⁰ Lähde: Catalyzing water action and partnership in Tajikistan. OZAN SEVIMLI & WINSTON YU. JUNE 07, 2022

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Kiinan, Sveitsin, Luxemburgin ja Iso-Britannian osuus ulkomaisten suorien sijoitusten kokonaismäärästä oli suurin. Suurin osa investoinneista Kiinasta kullaan ja puolijohteisiin soveltuvien mineraalien louhintaan. Suuri osa vuoden 2022 investoinneista johtuu kiinalaisen Talco Goldin rakentaman uuden kullanjalostuslaitoksen avaamisesta, jonka hinta on noin 136 miljoonaa USD. Talco Gold on paikallisen tadžikilaisen Talco Aluminium Companyn ja kiinalaisen Tibet Huayu Miningin yhteisyritys. Kaivos tuottaa vuosittain jopa 2,2 tonnia kultaa ja 21 000 tonnia antimonia ja työllistää noin 1 500 työntekijää. Antimoni on metallikiteinen kide, jota käytetään yleisesti puolijohteiden valmistuksessa.⁹¹

Kaikki tämä luo ainutlaatuisia mahdollisuuksia suomalaisyrityksille, jotka pystyvät tarjoamaan kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita maassa toteutettaviin suuriin investointihankkeisiin.

Tadžikistan on haastava paikka harjoittaa liiketoimintaa, mutta se tarjoaa potentiaalisia korkean riskin ja korkean tuoton mahdollisuuksia ulkomaisille sijoittajille, joilla on kokemusta alueesta, pitkän aikavälin sijoitushorisontti sekä kärsivällisyyttä ja resursseja merkittävän tutkimuksen ja due diligence -työn tekemiseen. Korkeimmilla tasoilla Tadžikistanin hallitus ilmaisee edelleen kiinnostuksensa houkutellessa lisää ulkomaisia investointeja. Hallitus isännöi lokakuussa 2021 sijoitusfoorumin korostaakseen sitoutumistaan sijoituspolitiikan yksinkertaistamiseen.

Samaan aikaan Tadžikistanin vuoden 2013 Maailman kauppajärjestöön liittymisestä huolimatta, Tadžikistanin hallitus on säätänyt kauppapolitiikkaa suojellakseen yksityisiä kotimaisia etuja ilmoittamatta kumppaneilleen, erityisesti siipikarja-, kaivos- ja alkoholijuoma-aloilla.

Näistä haasteista ja mahdollisiin sijoittajiin kohdistuvista riskeistä huolimatta Tadžikistan pyrkii lisäämään kauppaa- ja investointiyhteyksiä ja on edistynyt hieman kaupan helpottamisessa ja verouudistuksissa parantaakseen sijoitusilmapiiriään viime vuosina. Vuonna 2021 viranomaiset jatkoivat pienien askelien ottamista kohti immateriaalioikeuksien suojan noudattamista. Jos hallitus jatkaisi talousuudistusta, energian, maatalousteollisuuden, elintarvikejalostuksen, matkailun, tekstiilien ja kaivosteollisuuden mahdollisuudet voivat osoittautua lupaaviksi.⁹²

6.5. Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen

6.5.1. Markkinoille pääsyn kanavat

Paras strategia markkinoille pääsyä varten sisältää:

- Vierailut maassa;
- Paikallisuhteiden solmiminen;
- Hyvän paikallisen kumppanin löytäminen;
- Agenttien käyttö.

⁹¹ Lähde: <https://www.silkroadbriefing.com/>

⁹² Lähde: US Department of State

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Suomalaisyrietykset, jotka täyttävät yhden tai useamman seuraavista kriteereistä, ovat etulyöntiasemassa Tadžikistanin markkinoilla:

1. Vientimyynti ja kehittyvät markkinat ovat tärkeä osa liiketoiminta;
2. Yrityksellä on kokemusta Itä-Euroopasta, Kaukasuksesta, Keski-Aasiasta, Venäjältä, Valko-Venäjältä tai Ukrainasta;
3. Valmius sijoittamaan aikaa, vaivaa ja resursseja pitkällä aikavälillä;
4. Työskentely paikallisten kumppaneiden kanssa mahdollisuuksien kehittämiseksi ulkomaisilla markkinoilla.

Useimmat viejät pitävät paikallisten jakelijoiden tai tuote-edustajien käyttöä helppona ensimmäisenä askeleena päästäkseen Tadžikistanin markkinoille. Paikallinen jakelija on yleensä vastuussa tulliselvityksen hoitamisesta, asiointista vakiintuneiden tukku-/ jälleenmyyjien kanssa, tuotteen markkinoinnista suoraan suurille yrityksille tai viranomaisille, jakelusta ja tarvittaessa huoltopalveluista. Ei ole harvinaista, että sama jakelija tekee yhteistyötä monien, useilla eri aloilla toimivien yritysten kanssa. Muita hyödyllisiä neuvoja ovat:

1. Yksityiskohtaisen markkinatutkimuksen tekeminen erityisten sektorimahdollisuuksien tunnistamiseksi;
2. Asianmukaisen due diligence -tarkastuksen suorittaminen mahdollisten kumppaneiden suhteen;
3. Varovaisuus paikallisten kumppanien kanssa tehtävien yksinmyyntisopimusten suhteen;
4. Pitkäjänteisten suunnitelmien laatiminen ja toteuttaminen myönteisten tulosten saavuttamiseksi. Ei kannata olettaa tämän olevan helppo markkina, jolle on helppo ja nopea päästä;
5. Paikallisen kumppanin tukeminen tarpeen mukaan;
6. Asiakkaiden auttaminen rahoituksen saamisessa;
7. Myynti- ja markkinointimateriaalien kääntäminen venäjän ja tadžikin kielille. Lokalisoidut verkkosivustot voivat myös auttaa tavoittamaan potentiaalisia kumppaneita/ostajia markkinoilla;
8. Kokeneiden asianajajien käyttö sopimusten laatimiseksi ja riita-asioiden ratkaisemiseksi. Välimiesmenettelyn siirtäminen kolmansiin maihin on suosittava.

Tadžikistanin hallituksen "yhden luukun" verkkosivusto sijoittajille avattiin vuonna 2019: <https://investcom.tj/en/investments/single-window/> **mutta yritysten rekisteröintiprosessi Tadžikistanissa vaatii edelleen merkittäviä juridisia ja henkilöresursseja, yhteyksiä viranomaisiin ja aikaa.**

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Tadžikistanin hallitus on perustanut viisi vapaata talousaluetta (<http://www.fez.tj>), jotka tarjoavat alennettuja veroja ja tullimaksuja sekä ulkomaisille että kotimaisille yrityksille. Saadaksesen veroetukohtelun valmistusyritysten on investoitava vähintään 500 000 USD, kauppayhtiöiden 50 000 USD ja palvelu- ja konsulttiyritysten 10 000 USD. Uusin vapaatalousalue perustettiin maaliskuussa 2019 Kulobiin.

6.5.2. Hintataso ja kilpailutilanne sekä tärkeämmät kilpailijat

Hintataso

Yleisesti ottaen hintatasoon vaikuttavat merkittävästi Tadžikistanissa aktiivisesti toimivat venäläiset, kazakstanilaiset, kiinalaiset, turkkilaiset ja iranilaiset yritykset, jotka tarjoavat palveluitaan ja tavaroitaan suhteellisen alhaisilla hinnoilla. Nykyinen hintataso heikentää merkittävästi länsimaisten yritysten kilpailukykyä. Poikkeuksena ovat tavarat ja palvelut, joita kiinalaiset ja iranilaiset yritykset eivät voi tarjota.

Jos suomalainen yritys haluaa onnistuneesti saada jalansijaa paikallisilla markkinoilla, sen on ainakin aluksi harjoitettava erittäin varovaista hinnoittelupolitiikkaa. Jatkossa vakaan markkina-aseman saavuttamisen jälkeen on mahdollista ryhtyä toimiin tuottavuuden parantamiseksi. Lupaava suunta kilpailukyvyyn lisäämiselle on vähemmän monimutkaisten ja vähemmän kriittisten komponenttien tuotannon osittainen lokalisointi.

Kilpailutilanne

Tilanne riippuu vahvasti siitä, miten tietty projekti rahoitetaan ja kuka on asiakas/loppukäyttäjä. Osallistumista täysin paikallisella rahoituksella toteuttaviin hankkeisiin voidaan vakavasti harkita vain jos asiakas/loppukäyttäjä on yksityinen yritys. Tässä tapauksessa länsimaisten yritysten mahdollisuudet tarjota korkealaatuisia palveluita ja tavaroita kasvavat merkittävästi.

Lupaavimpia ja luotettavimpia ovat kansainvälisten rahoitusjärjestöjen rahoittamat kansainväliset hankkeet. Niiden määrää mitataan sadoissa miljoonissa euroissa vuodessa.

Tärkeämmät kilpailijat

Tärkeimmät kilpailijat ovat yritykset Venäjältä, Kazakstanista, Kiinasta, Turkista ja Iranista.

Merkittävät ulkomaalaiset yritykset, jotka toimivat Tadžikistanissa kierto- ja biotalous alalla

Laitteet ja automaatio

Johtavilla yrityksillä, kuten Siemens, Schneider Electric, Danfoss, Grundfos jne. ei ole edustustoja Tadžikistanissa, vaan ne toimivat naapurimaiden sivuliikkeiden kautta.

Veden ja jäteveden käsittely

Venäläiset yritykset ovat pääasiassa edustettuina markkinoilla.

GK "TOPOL-ECO" (Venäjä)

st. Bibirevskaya, 10, rakennus 1, huone 14-22, Moskova, Venäjä, 127549

Puhelin: +7 (495) 789-69-37

Sähköposti: info@topol-eco.ru

<http://toplos.ru/>

WISE-FILTER (Venäjä)

Moskova, 87 km Moskovan kehätieltä, BC Nagornoye

Puhelin: +7 (499) 877-54-35

<https://wise-filter.ru/>

6.6. Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset

Hallitus voi ottaa käyttöön epävirallisia kaupan esteitä, jos tämä voidaan katsoa paikallismarkkinoiden suojelemiseksi. Ei-tariffiesteet sisältävät liiallisia vaatimuksia tavaroiden sertifiointille terveyteen ja turvallisuuteen liittyvistä syistä. Tadžikistan on suurelta osin säilyttänyt Neuvostoliitosta peräisin olevan kattavan pakollisten standardien järjestelmän. Tadžikistan on WTO:n jäsen. Hyvin varustettujen laboratorioden, koulutetun henkilöstön sekä läpinäkyvien hinnoittelun ja säännösten puute vaikeuttaa vaadittujen sertifikaattien saamista.

Tarkka dokumentointi on Tadžikistanissa elintärkeää. Maahantuojan/asiakkaan määrittelemien asiakirjojen noudattamatta jättäminen voi johtaa pitkiin viivästyksiin ja lisäkustannuksiin.

Tadžikistanin tulliviranomaiset valvovat tiukasti ilmoitetun tullausarvon ja tullinimikkeen oikeellisuutta ja kohtuullisuutta. ***Tadžikistanin markkinat ovat erittäin haastavat.***

6.7. Logistiikka

Suurin osa Tadžikistanin karuista liikennejärjestelmistä on rakennettu Neuvostoliiton aikana ja siitä lähtien järjestelmä on huonontunut riittämättömien investointien ja huonon ylläpidon vuoksi. Vuonna 2013 Tadžikistan, kuten monet muut Keski-Aasian maat, koki suurta kehitystä kuljetusalallaan. Vuodesta 2005 alkaen aloitettiin joukko suuria kuljetusprojekteja. Sen lisäksi, että Tadžikistan ja muut Keski-Aasian maat ovat sisämaastoiltaan vaikeakulkuisia vaihtelevan maaston vuoksi, tuottavat haasteita lisäksi riittämätön infrastruktuuri, tuetut järjestelmät ja toimintaympäristö sekä taitojen ja johtamisosaamisen puute. Lisätietoa:

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Globalink Logistics

DUSHANBE, Avenue Rudaki, "Serena" Hotel, 6th and 7th floors, Dushanbe, Tajikistan

Puh: +992 37 2217790

Faksi: +992-37-2217767

Sähköposti: dushanbe@globalinklogistics.com

Logistiikkakustannukset

Pienestä kuljetusmäärästä johtuen Suomen ja Tadžikistanin välisten kuljetusten kustannuksista ei ole tilastotietoa. Esimerkkinä on käytetty Liettuaa. Liettualaisten satamien kautta kulkee Keski-Aasiaan maille merkittävä transitorahtivirta.

Tavarankuljetuskustannukset maanteitse Liettuasta Tadžikistaniin maksoivat vuonna 2022 0,68-1,38 euroa/km eli keskimäärin noin 1,03 euroa/km ja Tadžikistanista Liettuaan 0,3-0,74 euroa/km eli keskimäärin noin 0,55 euroa/km.⁹³

6.8. Paikallisen henkilökunnan palkkaus

Keskikuukausipalkka Tadžikistanissa vuonna 2022 oli 1650 somonia (165 EUR).

Englantia taitava sihteeri 200 - 500 EUR.

Edustaja / paikalliskonttorin johtaja 400 – 1000 EUR.

Ammattitaitoista työvoimaa on laajalti saatavilla, mutta ammattitaitoisesta työvoimasta on pulaa, koska monet tadžikit, joilla on markkinakelpoisia taitoja, ovat päättäneet muuttaa pois kotimaisten työmahdollisuuksien rajallisuuden takia. Korruptio lukioissa ja yliopistoissa tarkoittaa, että tutkinnot eivät välttämättä kuvasta oikein hakijan ammatillista koulutusta tai pätevyyttä. Ulkomaiset yritykset, kansainväliset järjestöt ja kansalaisjärjestöt raportoivat vaikeuksista rekrytoida pätevää henkilöstöä organisaatioihinsa kaikilla erikoisaloilla.

Työnantajan velvoitteet

Työnantajan on noudettava Tadžikistanin tasavallan työlaainsäädäntöä: <http://tabiat.narod.ru/LAWDB/ZAKON101.htm>

Työmarkkinat suosivat työnantajia. Tadžikistanin työlain 36 artikla antaa työnantajille oikeuden muuttaa työntekijöiden sopimuksia (palkkoja, työtunteja, vastuuta jne.) vaihtelevien markkinaolosuhteiden vuoksi. Jos työntekijä ei hyväksy muutettua työsopimusta, työnantaja voi irtisanoa työntekijän, mutta työntekijä voi vaatia kahden kuukauden palkkaa vastaavan erokorvauksen.

⁹³ Lähde: <https://www.della.kz>

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***6.9. Listaus suurimmista tuontialueista sekä maahantuoduista tuoteryhmistä ja tuotteista kierto- ja bioteknologian aloilla**

Tuonti kierto- ja bioteknologian aloilla on erittäin vähäistä.

6.10. Konkreettinen markkinatieto selvityksen kohteena olevista toimialoista viennin kannalta**Nassochii Tochik PO OOO**

Lace/warp knit fabric mill
6 S. Sherozi ave., DUSHANBE, 734042, TAJIKISTAN

UMED-88 CHAMYIYATI DOROI MASYULIYATI MAHDUDI

Petroleum products
9th km main road Dushanbe-Bagdad, DUSHANBE, TAJIKISTAN

BARKI TOCHIK, SHK

Transportation, Communications, Electric, Gas, and Sanitary Services
64 Ismoil Somoni str., DUSHANBE, 734026, TAJIKISTAN

Azot OJSC

Manufacturing of agricultural chemicals
Promzona, Levakant, 735147, TAJIKISTAN

SHIRKATI ALUMINI TOCHIK, JSK

Tajik Aluminum Company OJSC
Tursunzade, 735014, TAJIKISTAN

Yksityiset yritykset, jotka tarjoavat vesihuoltopalveluita

Markkinoita hallitsevat yritykset Venäjältä, Valko-Venäjältä ja Kazakstanista.

6.11. Hyödylliset yhteystiedot**Heini Laukkanen, Kiertävän suurlähettilään avustaja**

Tadzhikistan, Turkmenistan, Uzbekistan
Puh.: +358 295 350 555

Suomen kunniakonsulaatti, Uzbekistan

Alisher Juraev, Kunniakonsuli
Sähköposti: finconsulate.tashkent@gmail.com
Puh.: +998 91 162 6408

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Valtion investointi- ja valtion omaisuudenhoitokomitea:** <https://investcom.tj>**Valtion omistama Tajinvest** valtion investointi- ja omaisuudenhoitokomitean alaisuudessa vastaa investointien houkuttelemisesta Tadzikistaniin: <https://www.tajinvest.tj>

TADŽIKISTANIN TASAVALLAN KAUPPA- JA TEOLLISUUSKAMARI

Osoite: Tadzikistanin tasavalta
734012, Dushanbe, st. Valamatzade, 21
Puh: (992-37) 221-52-84, 992 37 8801726
Faksi: (992-37) 221-14-80
Sähköposti: info.cci.tpp@gmail.com
<http://www.tpp.tj>

6.12. Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle

Tadzikistanin tasavallan hallitus päätti uudistaa Tadzikistanin vesialan ottaakseen käyttöön tehokkaammat ja kestävämmät institutionaaliset ja oikeudelliset mekanismit vesivarojen hallintaan. Pää tavoitteet ovat:

1. Taattu veden saanti kaikille vedenkäyttäjille;
2. Taloudellisesti tehokkaan ja ympäristön kannalta kestävä vesivarojen hallinnan saavuttaminen;
3. Vesivarojen hallinnan parantaminen ottamalla täysimääräisesti käyttöön altaan ja integroidun vesivarojen hallinnan (IWRM).

Vesialalla Tadzikistanin tasavallassa toteutetaan parhaillaan seuraavia ohjelmia:

- Tadzikistanin tasavallan vesialan uudistusohjelma vuosille 2016–2025;
- Tadzikistanin tasavallan viljelymaiden parantamisohjelma vuosille 2019-2023.

Vuoteen 2030 ulottuvan kansallisen kehitysstrategian sekä muiden ohjelmien ja strategioiden tavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseksi lähitulevaisuudessa on tarkoitus kehittää useita uusia ohjelmia, mukaan lukien maanparannuksen kehittämisohjelma.

Kaikilla näillä alueilla on suuri kysyntä parhaalle ulkomaiselle kokemukselle. Jätevesien käsittely ei ole yksi tärkeimmistä prioriteeteista. Koko maassa on vain muutama jätevesipuhdistamo (JVP), mukaan lukien pääkaupungissa Dushanbessa sijaitseva JVP. Kaikki toimivat jätevedenpuhdistamot rakennettiin/kunnostettiin kansainvälisten rahoitusjärjestöjen kustannuksella. Suurin osa jätevedestä johdetaan vesistöihin ilman käsittelyä.

6.13. Uhat ja mahdollisuudet

Terrorismi

Terrorismi ja ääriliikkeet ovat Tadžikistanin turvallisuuden ja vakauden tärkeimpiä uhkia. Paikalliset turvallisuusjoukot ja viranomaiset korostivat maan kasvavaa terrorismin ja ääriliikkeiden uhkaa viimeisen kuuden kuukauden aikana ja vahvistivat, että terroristijärjestöt, kuten Islamilainen valtio, ovat pystyneet hyödyntämään paikallista tyytymättömyyttä ja Gorno-Badakhshanin ratkaisemattomia ongelmia.

Tadžikistanin tasavallan valtakunnansyyttäjä totesi, että terroristien ja ääriliikkeiden määrä on kasvanut viimeisen kuuden kuukauden aikana. Tadžikistanin turvallisuusjoukot rekisteröivät vuoden ensimmäisellä puoliskolla 720 ääriliikkeiden ja terrorismin rikosta. Rahmonin mukaan tämä on 106 laitonta tekoa enemmän kuin vuoden 2021 ensimmäisen kuuden kuukauden aikana. Lainvalvontaviranomaiset laittoivat virille tammi-kesäkuussa 2487 rikosasiaa. Lisäksi yli 20 000 Tadžikistanin kansalaista syyllistyi hallinnollisiin rikkomuksiin samaisen ajanjakson aikana.

Korruptio

Korruptio Tadžikistanissa on laajalle levinnyt ilmiö, jota esiintyy Tadžikistanin yhteiskunnan kaikilla aloilla, mukaan lukien kulttuurin kaikilla osa-alueilla. Lahjuksia maksetaan esimerkiksi vankien vapauttamisesta, salakuljettajien toimesta tavoitteena saada rajavartijat "katsomaan toiseen suuntaan" sekä opiskelijoiden toimesta tavoitteena saada parempia arvosanoja. Transparency Internationalin mukaan Tadžikistanin kansalaiset pitävät valtion byrokraatteja ja palveluita korruptoituneimpina instituutioina ja listan kärjessä ovat poliisi-, tulli- ja veronkeräysviranomaiset, joita seuraa korkeakoulujen ja sairaaloiden hallinto.

Maanhoito on erityisen altis korruptiolle paikallisviranomaisten harkinnanvaraisen päätöksenteon, epäselvien maasääntöjen ja rajallisen tonttien saatavuuden vuoksi.

Kansainväliset yritykset ovat tunnistaneet korruption investointien esteeksi ja raportoineet korruptiosta julkisissa hankinnoissa, lisenssien ja toimilupien myöntämisessä, riitojenratkaisuisissa, määräyksissä, tulleissa ja verotuksessa.

Byrokratia

Tadžikistanin lainsäädäntö ei syrii ulkomaalaisia sijoittajia. Saadakseen toimiluvat ja lisenssit ulkomaisen sijoittajan on kuitenkin navigoitava monimutkaisessa, hankalassa ja usein korruptoituneessa byrokratiassa. Käytännössä ulkomaiset yritykset voivat kohdata erilaisia esteitä käyttäessään oikeuksiaan. Esimerkiksi yrityksen rekisteröinti ulkomaiselle taholle tai ulkomaalaiselle voi olla monimutkaisempi prosessi kuin paikallisille perustajille.

Valuuttamääräykset ja valuuttakurssit

Tadžikistan ei aseta lakisääteisiä rajoituksia kaupallisille tai ei-kaupallisille rahansiirroille, mutta sijoittajien on käytännössä vaikea suorittaa suuria valuuttatransaktioita kotimaan rahoitusmarkkinoiden rajallisen ulkomaan valuutan vuoksi. Sijoittajat voivat vapaasti tuoda valuuttaa, mutta ***kun talletus Tadžikistanin pankkitilille on tehty, sen nostaminen voi olla vaikeaa.***

Tadžikistanin keskuspankki (NBT) pyrkii vakaaseen valuuttakurssiin, mutta on edelleen erittäin herkkä Venäjän ruplan muutoksille rahalähetysten suuren määrän vuoksi. Maaliskuussa 2022 Tadžikistanin somoni laski 15 % USD-dollaria vastaan TJS 13:een 1 USD:llä.

Infrastruktuuuri

Riittämätön infrastruktuuuri haittaa pääsyä ulkomaisille markkinoille, kilpailukykyä ja ulkoista integraatiota. Valtakunnallinen liikenneverkko on laadultaan ja kapasiteetiltaan rajallinen. Viimeaikaisista parannuksista huolimatta **tulli- ja rajamenettelyt ovat edelleen hankalia**, mikä johtaa korkeisiin kustannuksiin ja ajanhukkaan yrityksille.

6.14. Tulevat investoinnit, infrahankkeet ja konsultointiprojektit

6.14.1. Valtion investointiohjelmat

Tadžikistanin tasavallan vesialan uudistusohjelma vuosille 2016–2025. Yksityiskohtaista lisätietoa: https://www.mewr.tj/?page_id=447

Tadžikistanin kestävä kasteluhanke 2022-2027. Yksityiskohtaista lisätietoa: <https://www.alri.tj/ru/proekt-ustojchivoj-irrigacii-v-tadzhikistane?spetial=Y>

6.14.2. Tadžikistanin vesihuolto- ja sanitaatiohanke (TajWSS)

TajWSS-hanke on Sveitsin hallituksen aloite, jota rahoittaa Sveitsin kehitys- ja yhteistyövirasto (SDC) ja jonka Oxfam International toteuttaa yhteistyössä YK:n kehitysohjelman (UNDP) kanssa vuodesta 2009 vuoden 2022 loppuun. Hanketta jatketaan mahdollisesti.

Yksityiskohtaista lisätietoa: <https://asiaplustj.info/ru/news/tajikistan/society/20220520/v-dushanbe-proshlo-zaklyuchitelnoe-zasedanie-seti-proekta-vodosnabzhenie-i-sanitarii-v-tadzhikistane-tadzhvss>

6.14.3. Avoinna olevat ja tulevat tarjouskilpailut

Alla on esitetty lista avoinna olevista ja tulevista (v. 2022 ja 2023) tarjouskilpailuista joihin suomalaisilla pk-yrityksillä tai konsortioilla olisi realistisia mahdollisuuksia tarjota osaamistaan, ratkaisujaan sekä teknologiaansa:

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***The World Bank (WB)**<https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/procurement?srce=both>

Maailmanpankin johtokunta hyväksyi 23. kesäkuuta 2022 30 miljoonan USD IDA-avustuksen Tadžikistan Strenthening Water and Irrigation Management Project -hankkeelle. Tavoitteena on tukea vesivarojen ja kastelun suunnittelua ja hallintaa ilmastonsietokyvyn sekä maaseudun toimeentulon ja elintarviketurvan parantamiseksi Tadžikistanissa. Hanke on osarahoitettu Euroopan unionin 16,19 miljoonan euron rahoituksella. Tarkoituksena on investoida Tadžikistanin eteläisen Khatlonin alueen alemman Vakhshin altaan kahden suuren kastelujärjestelmän parantamiseen, jotka kattavat 128 000 hehtaaria maata ja palvelevat noin 16 000 maanviljelijää. Yhteystiedot:

In Dushanbe:

Nigina Alieva

+992 (48) 701 5807

nalieva1@worldbank.org

In Washington, D.C.:

Sona Panajyan

+1 (202) 473 9751

spanajyan@worldbank.org**Rural Water Supply and Sanitation Project**

Project ID: P162637

Commitment Amount: 58.00 million USD

Closing Date: June 30, 2025

Tajikistan Strengthening Water and Irrigation Management Project

Project ID: P175356

Total Project Cost: 47.34 million USD

Commitment Amount: 30.00 million USD

Closing Date: June 25, 2027

Dushanbe Water Supply and Wastewater Project

Project ID: P163734

Commitment Amount: 30.00 million USD

Closing Date: December 30, 2024

Strengthening Critical Infrastructure against Natural Hazards

Project ID: P158298

Total Project Cost: 50.00 million USD

Commitment Amount: 50.00 million USD

Closing Date: December 31, 2023

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Asian Development Bank (ADB)****Additional Financing for Dushanbe Water Supply and Sanitation Project**

50347-003; Tajikistan; Water and other urban infrastructure and services

Approval Date: 29 Aug 2022

Climate- and Disaster-Resilient Irrigation and Drainage Modernization in the Vakhsh River Basin Project

53109-001; Tajikistan; Agriculture, natural resources and rural development

Approval Date: 01 Dec 2021

Delivering a Climate Change Strategy for Central and West Asia

56025-001; Regional, Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Pakistan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan; Agriculture, natural resources and rural development

Approval Date: 26 Jul 2022

Improving Access and Strengthening Innovations for Water, Sanitation, and Hygiene in Selected Central Asia Regional Economic Cooperation Countries and the Caucasus

55287-001; Regional, Armenia, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Pakistan, Tajikistan, Uzbekistan; Water and other urban infrastructure and services

Approval Date: 12 Jun 2022

European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)**Kulob Solid Waste Tajikistan**

- Project Name - Kulob Solid Waste
- Country - Tajikistan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Goods
- Project ID - 46794
- Tender Exercise No. - 19126682
- Tender Exercise Title - Specialized machinery and equipment for Landfill (repeat tendering)
- Client Name - State Enterprise Khojagii Kommunalii Nazdi Makomoti Ijroiiai Hokimiyati Davlatii shahri Kulob
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Goods
- Publication Date - 01/09/2022

*Iakov Dondych & Fanny Dondych***Kulob Water and Wastewater Project Tajikistan**

- Project Name - Kulob Water and Wastewater Project
- Country - Tajikistan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 51436
- Tender Exercise No. - 12663301
- Tender Exercise Title - Rehabilitation of water intakes, water supply and sewerage networks. Installation of meters.
- Client Name - State Unitary Enterprise Khojagii Manziliyu Kommunalii
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 15/11/2022
- Issue Date - 16/11/2022
- Closing Date - 10/01/2023

Fayzobod Water and Wastewater Project Tajikistan

- Project Name - Fayzobod Water and Wastewater Project
- Country - Tajikistan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 52574
- Tender Exercise No. - 19029991
- Tender Exercise Title - Project Implementation Support, Including Detailed Engineering Design
- Client Name - City of Fayzobod
- Type of Notice - Contract Award Notice
- Nature of Procurement - Consultancy
- Publication Date - 10/08/2022

Kulob Water and Wastewater Project Tajikistan

- Project Name - Kulob Water and Wastewater Project
- Country - Tajikistan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Consultancy
- Project ID - 51436
- Tender Exercise No. - 12663792
- Tender Exercise Title - Development of Hydraulic Modelling and automatic control system
- Client Name - State Unitary Enterprise Khojagii Manziliyu Kommunalii
- Type of Notice - Contract Award Notice

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Nature of Procurement – Consultancy
- Publication Date - 17/08/2022

Dushanbe District Heating Project Tajikistan

- Project Name - Dushanbe District Heating Project
- Country - Tajikistan
- Business Sector - Municipal and Environmental Infrastructure
- Contract type - Works
- Project ID - 49375
- Tender Exercise No. - 23309662
- Tender Exercise Title - Smart metering and rehabilitation of pumping stations
- Client Name - State Enterprise District Heating Company of Dushanbe
- Type of Notice - Invitation for Tenders Single
- Nature of Procurement - Works
- Publication Date - 21/10/2022
- Issue Date - 21/10/2022
- Closing Date - 02/12/2022

7. TURKMENISTAN

7.1. Yleistä

Turkmenistanin tasavalta⁹⁴

Pinta-ala (km ²)	488 100 km ²
Väkiluku (2021)	6 117 933
Väestönkasvu (vuotuinen %, 2021)	1,4%
BKT (miljardia USD, 2019)	45,23
BKT henkeä kohti (USD, 2019)	7 612
BKT:n kasvu (vuotuinen %, 2019)	6,3%
Ulkomaiset suorat sijoitukset, nettotuonti (% BKT:sta, 2020)	4,7%
Vuotuiset makean veden otot, yhteensä (% sisäisistä varoista, 2017)	1 983%
Kauppavaihto Suomen kanssa, 01 -06.2022, 1000 e (tuonti/vienti)	602 (5 / 597)

⁹⁴ Tietolähde: The World Bank

Iakov Dondych & Fanny Dondych

www.infoplease.com

Valtaosa Turkmenistanista on aavikkoa. Turkmenistan on yksi maailman eristäytyneimmistä maista. Sen rajanaapureita ovat Uzbekistan (1793 km yhteistä rajaa), Afganistan (804 km yhteistä rajaa), Iran (1148 km yhteistä rajaa) ja Kazakstan (413 km yhteistä rajaa).⁹⁵

Turkmenistan on ylemmän keskitulotason maa. Maan länteen rajaava Kaspianmeri tarjoaa runsaasti öljy- ja kaasuesiintymiä. Turkmenistan omistaa 10 % maailman neljänneksi suurimmista kaasuvarannoista. Lisääntyvä veden puute ja tasainen lämpötilan nousu tekevät maan haavoittuvaksi ilmastonmuutokselle, mikä vaikuttaa koko Turkmenistanin talouteen ja erityisesti vesialaan.

⁹⁵ Wikipedia

7.2. Lyhyt makrokuvaus

7.2.1. Poliittinen ja taloudellinen tilanne ja vakaus

Poliittinen tilanne

Korean kansantasavallan ohella Turkmenistania pidetään yhtenä suurimmista rajoittavia poliittisia järjestelmistä maailmassa. Sen äärimmäisen keskitetyn hallinnon aikana ihmisoikeudet ja kansalaisyhteiskunnat sekä yksilön vapauksia ei ole kunnioitettu. Jokainen huomionarvoinen projekti vaatii suoraa henkilökohtaista kontaktia presidentin kanssa ja hänen varapääministerien tai ministerien hyväksynnän. Kaasurikas Turkmenistan on ollut vakavassa talouskriisissä vuodesta 2015 lähtien. Virheellinen talouspolitiikka, erityisesti raha- ja valuuttapolitiikka, on johtanut maan jo ennestään vaikean sosioekonomisen tilanteen pahenemiseen. Ostovoiman massiivinen supistuminen, peruselintarvikkeiden säännöstely valtion tukemiin hintoihin, henkilökohtaisten pankkitilien rajoittaminen ja köyhyyden merkittävä lisääntyminen ovat selviä merkkejä vakavasta kriisistä. Niukat työmahdollisuudet ovat heikentyneet entisestään, kun taas korruptio on lisääntynyt entisestään.⁹⁶

Taloudellinen tilanne

Turkmenistanin taloudelle on edelleen ominaista laaja valtion väliintulo ja valtion omistaminen. Vaikka yksityisten yrittäjien ja yritysten määrä on kasvussa, yksityinen sektori on edelleen pieni ja tiukasti valtion säätelemä.

Turkmenistanin talouskasvu oli ollut keskimäärin 6 % vuodessa vuosina 2015–2019, ja julkiset investoinnit ja kaasun vienti olivat merkittäviä kasvun tekijöitä. Vuonna 2020 kasvu hidastui supistuvan alueellisen kysynnän ja energiatuotteiden hintojen laskun vuoksi, jotka johtuivat maailmantalouden taantumasta ja koronaviruspandemian (COVID-19) aiheuttamista häiriöistä. Surkeaa tilannetta on pahentanut COVID-19 kriisi ja se, että hallitus kieltää sen kokonaan. Vain muutama YK:n jäsenvaltio, mukaan lukien Turkmenistan, ei ole ilmoittanut COVID-19 tapauksista. Siitä huolimatta pandemia lisää rasitusta terveydenhuoltojärjestelmälle ja taloudelle.

Suomen kauppa Turkmenistanin kanssa⁹⁷

Tuonti 2022				Vienti 2022				Kauppataase
kesäkuu	tammi-kesäkuu			kesäkuu	tammi-kesäkuu			tammi-kesäkuu
arvo	arvo	osuus	muutos	arvo	arvo	osuus	muutos	
1000 e	1000 e	%	%	1000 e	1000 e	%	%	1000 e
-	5	0	x	141	597	0,0	15,6	+592

⁹⁶ Lähde: BTI 2022 Country Report, Turkmenistan

⁹⁷ Lähde: Tulli

Merkittävät luonnonvarat ja vesivoimaresurssit**Yksi maailman rajoittavimmista poliittisista järjestelmistä****Alhainen kilpailu, valtionyhtiöiden erittäin suuri osuus****Suhteellisesti heikko kansallinen valuutta****Merkittävää harmaata taloutta ja korruptiota****COVID-19 pandemian uusiutumisriski luo taloudellista epävarmuutta***7.2.2. Suhteet Venäjän ja naapurimaiden kanssa*

Turkmenistanin ulkopoliittiset toimet määräytyvät täysin sen sisäpoliittisten prioriteettien mukaan. Turkmenistan, joka pelkää liiallista riippuvuutta Venäjästä ja luottaa puolueettomaan asemaansa, ei kiirehdi luomaan tiiviimpiä suhteita Venäjään, rajoittuen yksinomaan kaasualaan. Päätelmänä on, että Venäjän ja Turkmenistanin suhteiden tulevaisuus riippuu pitkälti maiden kyvystä päästä yhteisymmärrykseen öljy- ja kaasukysymyksessä.

Yksi alue, jolla on laajin strateginen merkitys, on maakaasu. Kun Eurooppa yrittää nyt löytää keinoja selviytyä pakottavasta päätöksestä luopua riippuvuudestaan venäläisestä kaasusta, yksi odotus olisi voinut olla, että Turkmenistan yrittää pelata tilanteen omaksi edukseen. Jotta tämä tapahtuisi, tarvitaan edistystä Trans-Kaspian Pipeline (TCP) muuttamiseksi fyysiseksi todellisuudeksi.

**Turkmenistan on riippuvainen Venäjästä niin taloudellisesti kuin poliittisestikin.
Todelliseen itsenäisyyteen on vielä pitkä ja vaikea tie**

Viimeaikaisten tapahtumien johdosta Venäjä menettää vaikutusvaltaansa myös Keski-Aasiassa ja se mahdollisesti parantaa Turkmenistanin liikkumisvaraa

7.2.3. Suhteet EU:n ja Suomen kanssa

Turkmenistanin ja Euroopan unionin kahdenvälisiä suhteita säännellään väliaikaisella kauppasopimuksella (2010), kunnes Euroopan parlamentti on ratifioinut kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen.

Tämän sopimuksen puitteissa EU ja Turkmenistan pitävät vuosittaisia sekakomitean kokouksia keskustellakseen kahdenvälisten suhteiden keskeisistä näkökohdista, erityisesti seuraavilla

Iakov Dondych & Fanny Dondych

aloilla: kauppa ja talous, EU:n ja Keski-Aasian välisen strategian täytäntöönpano, poliittinen ja taloudellinen kehitys sekä EU:n kehitysyhteistyöohjelmien keskeiset näkökohdat.

Euroopan parlamentin ja Turkmenistanin Majlisin (parlamentin) välisiä suhteita hoidetaan parlamenttien välisten kokousten avulla.

Ihmisoikeudet ovat olennainen osa EU:n suhteita Turkmenistanin kanssa. Euroopan unioni ja Turkmenistan käyvät vuosittain ihmisoikeusvuoropuhelun, joka mahdollistaa avoimen ja rakentavan keskustelun ihmisoikeuksiin ja demokratisoitumiseen liittyvistä arkaluonteisista kysymyksistä.

Euroopan unioni on vahvasti sitoutunut pakollisten katoamisten estämiseen ja on johdonmukaisesti kannattanut sitä, että Turkmenistan ratifioi kidutuksen vastaisen yleissopimuksen sekä kansainvälisen yleissopimuksen kaikkien henkilöiden suojelemisesta pakkokadotuksilta. Euroopan unioni seurasi tiiviisti Yhdistyneiden Kansakuntien toukokuussa 2018 tekemää Turkmenistanin yleistä määräaikaikatsausta ja odottaa Turkmenistanin panevan tehokkaasti täytäntöön kaikki hyväksytyt suositukset.⁹⁸

EU aikoo keskittyä Turkmenistanissa talouden vihreiden näkökohtien edistämiseen edellytyksenä kansallisen kehityssuunnitelman tavoitteiden saavuttamiselle, kestävien kehitystavoitteiden sekä työmahdollisuuksien luomiselle ja osallistavan kasvun edistämiseksi. Toinen näkökohta uudessa yhteistyössä olisi yksityisen sektorin ja maaseudun kehittäminen. Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen, haavoittuvien ryhmien suojeleminen ja kehittäminen sekä ihmisoikeuksien ja vapauksien edistäminen ovat myös osa EU:n kahdenvälisiä toimintaohjelmia.

EU:lla on meneillään useita alueellisia hankkeita, joilla pyritään parantamaan liiketoimintaympäristöä, varmistamaan oikeusvaltioperiaatetta ja lisäämään paikallisten yritysten vientipotentiaalia. Näitä hankkeita ovat EU:n rahoittama "Ready4Trade Central Asia" ja "Avoimuuden edistäminen ja talousrikollisuuden vastainen toiminta" (CA TAEC). Toinen EU-rahoitteinen hanke on hiljattain käynnistänyt maisterikurssi Turkmenistanin virkamiesakatemiassa. ***EU:n Keski-Aasian strategiassa tarkastellaan aluetta kokonaisuutena.***

EU on investoinut kymmeniä miljoonia euroja koulutusmahdollisuuksien edistämiseen ja julkishallinnon uudistamiseen sekä kestäväan maatalouteen, joka täyttää eurooppalaiset standardit, ehkäisee ilmastonmuutosta ja varmistaa tuotteiden korkean laadun. EU tukee pienten ja keskisuurten yritysten kehitystä (EBRD:n kautta) ja Ashgabatissa on ERASMUS+ -toimisto, joka edistää koulutusmahdollisuuksia kaikille.

⁹⁸ Lähde: EU

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Suomi on tunnustanut Turkmenistanin 30.12.1991 ja diplomaattisuhteet on solmittu 11.6.1992. Suomella ei ole suurlähetystä tai kunniakonsulia Turkmenistanissa. Turkmenistan ei ole Suomen kehitysyhteistyön kohdemaana.

7.3. Kierto- ja bioteknologian markkinat

7.3.1. Yleistä

Hallitus on mukana "Älä jätä ketään taakse" Agendassa 2030 ja yhteisrahoittaa kestävän kehityksen tavoitteita (SDGs) -hankkeita. YK:n Progress Reportin 2016–2017 mukaan hallitus käyttää SDG-hankkeisiin 4 091 893 USD. Vuonna 2016 "Kestävät kaupungit Turkmenistanissa: Integrated Green Urban Development in Ashgabat and Awaza" -projektin tavoitteena oli lisätä kaupungin valaistusjärjestelmiä, energiatehokkuutta ja kestäviä liikennetkaisuja sekä kaupunkilaajuista kestävyyttä ja jätteiden vähentämistä. Toinen UNDP:n kestäväan kehitykseen liittyvä hanke on "Energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa kestäväan vesihuoltoon Turkmenistanissa", jonka tavoitteena on saavuttaa ympäristöystävällinen vesihuolto ja vähentää vesihuoltoon liittyviä kasvihuonekaasupäästöjä.

Suurin osa Turkmenistanin vihreästä-/ilmastorahoituksesta tulee GEF:stä ja sopeutumisrahastosta, joka kattaa 20 miljoonaa dollaria 200 miljoonan dollarin ilmastohankkeiden rahoituksesta. Lopun osan rahoittaa valtio.

Ulkomaiset investoinnit keskittyvät pääasiassa öljy- ja kaasuteollisuuteen, kun taas valtio hallitsee muita energiasektoreita. Ilmastonmuutokseen sopeutumisrahastot (GEF -rahaston) varoja käytetään maatalousministeriön projektiyhteistyössä UNDP:n kanssa. Lisäksi Saksa tukee kestäväan metsänhoitoon ja laidunhoitoon liittyvää hanketta, joka keskittyy lieventämiseen ja sopeutumiseen.

Green Climate Fund (GCF) kehittää hanketta, joka keskittyy maan vesisektorin vastustuskyvyn lisäämiseen ilmastonmuutosta vastaan ja jonka pääasiallisena tavoitteena on kehittää tehokkaita hallintomekanismeja ja prosesseja sopeutussuunnitteluun ilmastonmuutokseen.

Tärkeimmät kasvihuonekaasujen (GHG) päästölähteet Turkmenistanissa ovat öljy ja kaasu, maatalous ja liikenne, energiateollisuus sekä asuminen ja kunnalliset palvelut. Pariisin sopimuksen vuonna 2016 ratifioinut Turkmenistan suunnittelee vähentävänsä kasvihuonekaasupäästöjä vuosina 2020–2030. Se sisältää energiatehokkuuden ja -säästön, luonnonvarojen kestäväan käytön ja vaihtoehtoisten energialähteiden käytön lisäämisen. Virallisesti Turkmenistan pyrkii saavuttamaan nollakasvun tai jopa vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä kehittyneiden maiden teknologisella ja taloudellisella tuella.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Suurin osa jätteistä Turkmenistanissa syntyy öljyntuotannosta. Öljyjätteet ovat tuottajayritysten vastuulla. Kotitalousjätteet kerätään taajama-alueiden pääkeräyspisteistä ja lisäksi maaseudulla ovelta ovelle -keräyspisteistä, jotka sitten haudataan maatalousministeriön osoittamille kaatopaikoille. Mikään yksityinen tai kansainvälinen sektori ei osallistu jätteiden keräykseen. Jotkut yksityiset yritykset kuitenkin kierrättävät kierrätettäviä materiaaleja.

UNDP/GEF-projekti perusti muovijätteen keräysastiat jätehuoltokampanjan ensimmäisessä vaiheessa ja teki yhteistyötä innovatiivisten muovikierrätysyritysten (esim. Begler Yoly) kanssa.

Tammikuussa 2022 Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin hankkeen puitteissa Turkmenistanin maatalous- ja ympäristönsuojeluministeriö yhdessä Econline International LLC:n ja DEKONTA:n kanssa isännöi webinaarin "Valmiuksien rakentaminen Turkmenistanissa: kiertotalous ja Jätehuolto" jätekierrätysyritysten edustajien kanssa, jossa keskusteltiin suosituksista nykyiseen kansalliseen jätehuoltostrategiaan.

Kaikista virallisesta puheista huolimatta, kierto- ja bioteknologian markkinoiden kehitys on ollut tähän asti erittäin vaatimatonta, lukuun ottomatta kansainvälisiä projekteja

7.3.2. Vesisektori markkinat

Turkmenistanin talouskehitys on pitkälti riippuvainen vesivarojen saatavuudesta, kun taas veden määrä vähenee vuosittain. USAID rahoittaa tutkimusta Turkmenistanin tärkeimmistä vesistöalueesta Amu Daryasta, jossa voidaan havaita ilmastonmuutoksen kielteisiä seurauksia. UNDP käynnisti vuonna 2015 hankkeen, joka auttaa parantamaan paikallista politiikkaa ja pyrkii siten parantamaan vesihuollon infrastruktuuria.

3. maaliskuuta 2022 Turkmenistanin hallitus ja Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysohjelma (UNDP) allekirjoittivat uuden hankkeen "Maavarojen ja luonnonarvoltaan arvokkaiden ekosysteemien säilyttäminen ja kestävä hoito Aralmeren altaalla monien hyötyjen saamiseksi", jota rahoittaa Global Environment Facility (GEF), jonka toteuttavat yhdessä UNDP ja Turkmenistanin maatalous- ja ympäristönsuojeluministeriö. Uusi yhteishanke, jonka arvo on 4,6 miljoonaa USD, tähtää keskeisten ekosysteemien, maa- ja vesivarojen säilyttämiseen ja tehokkaaseen käyttöön Turkmenistanin alueella.

Lisätieto: <https://www.undp.org/turkmenistan/press-releases/undp-and-turkmenistan-sign-new-joint-project-build-resilience-country-aral-sea-crisis>

7.4. Suomalaisen yritysten mahdollisuudet

Tällä hetkellä mahdollisuudet näyttävät aika heikolta lukuun ottomatta kansainvälisiä projekteja.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

7.5. Markkinoinnin vaatimukset sekä mahdollisuudet viennin käynnistämiseen ja kasvattamiseen

7.5.1. Markkinoille pääsyn kanavat

Ilman tiiviitä, toimivia suhteita viiranomaisten kanssa markkinoille pääsy on erittäin haastava. Tällaisten suhteiden luominen vaatii paljon aikaa ja resursseja.

7.5.2. Hintataso ja kilpailutilanne sekä tärkeämmät kilpailijat

Hintataso

Yleisesti ottaen hintatasoon vaikuttavat merkittävästi Turkmenistanissa aktiivisesti toimivat venäläiset, kazakstanilaiset, kiinalaiset, turkkilaiset ja iranilaiset yritykset, jotka tarjoavat palveluitaan ja tavaroitaan suhteellisen alhaisilla hinnoilla. Nykyinen hintataso heikentää merkittävästi länsimaisten yritysten kilpailukykyä. Poikkeuksena ovat tavarat ja palvelut, joita kiinalaiset ja iranilaiset yritykset eivät voi tarjota.

Jos suomalainen yritys haluaa onnistuneesti saada jalansijaa paikallisilla markkinoilla, sen on ainakin aluksi harjoitettava erittäin varovaista hinnoittelupolitiikkaa. Jatkossa vakaan markkina-aseman saavuttamisen jälkeen on mahdollista ryhtyä toimiin tuottavuuden parantamiseksi. Lupaava suunta kilpailukyvyyn lisäämiselle on vähemmän monimutkaisten ja vähemmän kriittisten komponenttien tuotannon osittainen lokalisointi.

Kilpailutilanne

Osto-/tilauspäätökset riippuvat vahvasti viranomaisista. Vapaaseen kilpailuun on vielä pitkä matka.

Tärkeämmät kilpailijat

Tärkeimmät kilpailijat ovat yritykset Venäjältä, Kazakstanista, Kiinasta, Turkista ja Iranista.

Turkki on ainoa maa, joka järjestää kansainvälisiä näyttelyitä Turkmenistanissa. Kyseisissä näyttelyissä esitellään tuotteita useilta eri toimialoilta, mukaan lukien terveydenhuollon ammattilaiset, lääketieteen ja kirurgian laitteet ja teknologiat, öljy ja kaasu, tietoliikenne, tietokoneverkko, internet ja intranet, tietokoneet, rakentaminen, rakennuskoneet, energiantuotanto, kuljetusala, sähkö- ja sähkötekniikka jne.

Ulkomaalaisten yritysten toiminta Turkmenistanissa kierto- ja biotalous alalla on erittäin vähäistä.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

7.6. Viennin ja myynnin toimintatavat ja vaatimukset

Hitaat ja byrokraattiset tullimenettelyt estävät huomattavasti kauppaa. Kun lähetyksen perusteena on sopimus, mutta ei maksettu lasku, Turkmenistan edellyttää, että vienti- ja tuontisopimukset rekisteröidään valtion hyödyke- ja raaka-ainepörssiin (SCRME). SCRME:n sopimusten rekisteröintimenettely sisältää hintojen perustelun. Menettely ei koske ainoastaan SCRME:ssä tehtyjä sopimuksia, vaan myös kolmansien osapuolten välisiä sopimuksia. Sopimuksen toteutettavuutta valvoo myös korkein valvontakamari. **Kaikki tuontisopimukset on rekisteröitävä ennen tavaran toimittamista Turkmenistaniin.** Sopimusten rekisteröinti on työläs prosessi, joka edellyttää eri virastojen ja ministeriöiden hyväksyntää.

Tulli perii 0,2 % palvelumaksun sopimushinnasta. Turkmenistanissa on freelance-tulliasiamiehiä, jotka voivat auttaa tullin käsittelyssä.

Investointihankkeet, mukaan lukien rakennushankkeet, on rekisteröitävä valtiovarain- ja elinkeinoministeriössä.

Myös Turkmenistanin rajoittava viisumijärjestelmä ja veropolitiikka ovat yrityksille vaikeita asioita. Turkmenistanin markkinat ovat erittäin haastavat.

7.7. Logistiikka

Turkmenistanissa on laaja valikoima nykyaikaisia liikennemuotoja, ja sillä on laajasti haarautunut rautatie-, lento-, maantie- ja meriliikenneverkosto sekä hyvin kehittynyt putkisto. Rautateiden kokonaispituus on yli 3 500 km ja teiden pituus on 13 700 km, joista 12 300 km on kovaa tiepäällystettyä. Turkmenistanissa tehdään mittavia töitä maantieliikenteen infrastruktuurin modernisoimiseksi kaupallisen ja taloudellisen yhteistyön aktivoimiseksi paitsi Keski-Aasian alueella myös maailmanlaajuisesti.

Turkmenistanin logistiikkapalveluiden kehittämistä tukevat kansainväliset avunantajat ja rahoitusorganisaatiot esimerkiksi vuonna 2022 Yhdysvaltain kansainvälisen kehitysviraston (USAID) rahoittamat IT-ratkaisut ovat muuttaneet Turkmenistanissa toimivaa varasto- ja jakeluyhtiö Shaylan Groupia tehostamalla sen logistiikkapalveluita, lisäämällä sen asiakaskuntaa ja luomalla uusia työpaikkoja.

Logistiikkakustannukset

Pienestä kuljetusmäärästä johtuen Suomen ja Turkmenistanin välisten kuljetusten kustannuksista ei ole tilastotietoa. Esimerkkinä on käytetty Liettuaa. Liettualaisten satamien kautta kulkee Keski-Aasiaan maille merkittävä transitorahtivirta.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

Tavarankuljetuskustannukset maanteitse Liettuaasta Turkmenistaniin ovat maksaneet vuonna 2022 0,95-1,65 euroa/km eli keskimäärin noin 1,29 euroa/km ja Turkmenistanista Liettuaan 0,57-0,91 euroa/km eli keskimäärin noin 0,68 euroa/km.⁹⁹

7.8. Paikallisen henkilökunnan palkkaus

Keskikukausipalkka Turkmenistanissa vuonna 2022 oli 1200 manatia (340 EUR).

Englantia taitava sihteeri 300 - 500 EUR.

Edustaja / paikalliskonttorin johtaja 400 – 1000 EUR.

Ammattitaitoisesta työvoimasta on pulaa, koska monet turkmeenit, joilla on markkinakelpoisia taitoja, päättävät muuttaa maasta kotimaisten rajallisten työllistymismahdollisuuksien vuoksi. Korruptio lukioissa ja yliopistoissa tarkoittaa, että tutkinnot eivät välttämättä kuvasta tarkasti hakijan ammatillista koulutusta tai pätevyyttä. Ulkomaiset yritykset, kansainväliset järjestöt ja kansalaisjärjestöt raportoivat vaikeuksista rekrytoida pätevää henkilöstöä organisaatioihinsa kaikilla erikoisaloilla.

Työnantajan velvoitteet

Työnantajan on noudettava Turkmenistanin työlaki, mukaan lukien, mutta ei rajoittuen:

- Tarjota työntekijöille työsopimuksen ja osapuolten sopimuksen mukaista työtä.
- Antaa työntekijälle eläketurvaan liittyviä tietoja ja asiakirjoja Turkmenistanin lainsäädännön asettamissa määräajoissa.
- Järjestää ja pitää kirjaa työajasta.
- Käydä työehtoneuvotteluja, tehdä työehtosopimuksia tämän säännösten määräämällä tavalla.
- Antaa ammattiliitoille ja muille työntekijöitä edustaville elimille täydelliset ja luotettavat tiedot, joita tarvitaan työehtosopimuksen tekemiseen ja sen täytäntöönpanon valvontaan.
- Mahdollistaa ammattiliittojen ja muiden työntekijöitä edustavien elinten pääsyn yritykseen ja työpaikoille, myös työtaturmien tutkinnan aikana, sekä avustaa heitä.
- Luoda vahvistusasiakirjojen arkisto ja varmistaa sen toiminta.
- Työntekijöiden työaktiivisuus, tiedot palkoista sekä vähennyksistä.
- Valtion sosiaalivakuutus ja eläkemaksut sekä asianomaisten asiakirjojen siirtäminen valtion säilytykseen Turkmenistanin lainsäädännön edellyttämällä tavalla.
- Varmistaa asianmukaisen menettelyn maahanpääsy- ja irtisanomismääräysten rekisteröimiseksi.
- Työntekijöiden liikkuvuus.

⁹⁹ Lähde: <https://www.della.kz>

Iakov Dondych & Fanny Dondych

- Varmistaa työntekijöiden henkilötietojen turvallisuus ja kirjanpito sekä tämän säännösten 30 §:n pykälän mukaisesti työkirjojen turvallisuus ja kirjanpito sekä niiden kirjaamisen oikeellisuus.
- Olla paljastamatta työntekijöiden henkilö- ja muita tietoja.
- Luoda olosuhteet, jotka takaavat työntekijöiden ja ammattiliittojen elinten osallistuminen.
- Yrityksen johtaminen Turkmenistanin lainsäädännön määräämissä muodoissa.
- Avustaa ammattiliittojen toimielimiä niiden työn organisoinnissa yrityksessä, sekä antaa tarvittavat edellytykset heidän työhönsä, yhtiökokousten (konferenssien) ja muiden tapahtumien pitämiseen.
- Tarjota työntekijöille sosiaali-, lääketieteellisiä ja muita palveluita, jotka liittyvät heidän työtehtäviensä suorittamiseen.
- Toteuttaa työntekijöiden valtion sosiaalivakuutusta tavalla, joka perustuu Turkmenistanin lainsäädäntöön.
- Ottaa huomioon valtionhallinnon, valtion valvonnan ja julkisten valvontaelinten ohjeet Turkmenistanin työläisäädännön paljastetuista rikkomuksista, ryhtyä toimenpiteisiin niiden poistamiseksi ja tiedottaa mainituille elimille toteutetuista toimenpiteistä.
- Korvata työntekijälle hänen työtehtäviensä suorittamisen yhteydessä aiheutettu vahinko Turkmenistanin lainsäädännön määräämällä tavalla ja ehdoilla.
- Keskeyttää työnteon, jos sen jatkuminen aiheuttaa uhan työntekijän terveydelle ja hengelle.

7.9. Hyödylliset yhteystiedot

Heini Laukkanen, Kiertävän suurlähettilään avustaja

Tadzhikistan, Turkmenistan, Uzbekistan

Puh.: +358 295 350 555

Union of Industrialists and Entrepreneurs of Turkmenistan

744001, Turkmenistan, 3 Levitan avenue, Ashgabat

Puh.: +(993 12) 42-75-99; 42-81-85

Sähköposti: postmaster@eut.itgo.com

<http://www.eut.itgo.com/en/about.html>

7.10. Tarpeet kiertotalous- ja bioteknologian osaamiselle

Kaikilla alueilla on suuri kysyntä parhaalle ulkomaiselle kokemukselle.

7.11. Uhat ja mahdollisuudet

Turkmenistania pidetään tällä hetkellä suurena riskinä suorille ulkomaisille sijoituksille laajan korruption, heikon kaupallisen lain ja sääntelyjärjestelmän, läpinäkymättömien ja raskaiden byrokraattisten prosessien sekä tiukan valuuttavalvonnan vuoksi.

Iakov Dondych & Fanny Dondych

7.12. Tulevat investoinnit, infrahankkeet ja konsultointiprojektit

7.12.1. Avoinna olevat ja tulevat tarjouskilpailut

Alla on esitetty lista avoinna olevista ja tulevista (v. 2022 ja 2023) tarjouskilpailuista joihin suomalaisilla pk-yrityksillä tai konsortioilla olisi realistisia mahdollisuuksia tarjota osaamistaan, ratkaisujaan sekä teknologiaansa:

Asian Development Bank (ADB)

ADB on ollut Turkmenistanin hallituksen pitkäaikainen kumppani, joka tarjoaa maan kehitystarpeille ratkaisevaa apua. Pankin tukiohjelma on linjassa Turkmenistanin kansallisen sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen strategian 2011–2030 ja hallituksen kehitysohjelman 2019–2025 kanssa, ja vuotuinen luotonanto oli keskimäärin 167 miljoonaa USD vuosina 2018–2020.

Delivering a Climate Change Strategy for Central and West Asia

56025-001; Regional, Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyz Republic, Pakistan, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan; Agriculture, natural resources and rural development
Approval Date: 26 Jul 2022.